

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 19100/I/2010/2305450230

RUSKO A WTO

Diplomová práca

2010

Bc. Michaela Papierniková

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

RUSKO A WTO

Diplomová práca

- Študijný program:** Hospodárska diplomacia
- Študijný odbor:** Medzinárodné ekonomické vzťahy
- Školiace pracovisko:** Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie
- Školiteľ:** Ing. Marek Csabay, PhD.

Bratislava 2010

Bc. Michaela Papierniková

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Michaela Papierniková
Študijný program: Hospodárska diplomacia
Študijný odbor: Medzinárodné ekonomické vzťahy
Typ záverečnej práce: Inžinierska
Jazyk záverečnej práce: Slovenský

Názov: Rusko a WTO

Anotácia:

Práca sa zaoberá vstupom Ruska do WTO, stručnou charakteristikou organizácie, reformami súvisiacimi so vstupom, priebehom prístupových rokovaní a záväzkami z nich vyplývajúcich, ako aj súčasťou charakteristikou ruskej ekonomiky. Prvá kapitola je venovaná vzniku, funkciám, cieľom, princípom a stručnému rozširovaniu WTO. Ďalšia časť charakterizuje prístupové rokovania Ruska do WTO, ich problémové oblasti a záväzky z nich vyplývajúce, ako aj reformy súvisiace s transformáciou ekonomiky. Posledná kapitola sa zaoberá charakteristikou ruskej ekonomiky v nadväznosti na svetovú hospodársku a finančnú krízu a jej postavením vo svetovom hospodárstve. Obsahom záverečnej časti je tiež aktuálna pozícia Ruska voči členstvu vo WTO, zhodnotenie prínosov, či prípadných negatívnych dopadov členstva vo WTO na ruskú ekonomiku.

Vedúci: Ing. Marek Csabay, PhD.
Katedra: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie
Vedúci katedry: Prof. Ing. Ľudmila Lipková, CSc.

Dátum zadania:

Dátum schválenia:

schválil

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....
(podpis študenta)

Pod'akovanie

Pri písaní záverečnej práce som spolupracovala s Ing. Marekom Csabayom, PhD., ktorému by som týmto chcela pod'akovať za užitočné rady a pripomienky.

ABSTRAKT

PAPIERNIKOVÁ, Michaela: *Rusko a WTO*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov, Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Marek Csabay, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2010, 85 s.

Vzájomné hospodárske vzťahy medzi jednotlivými krajinami zohrávajú stále významnejšiu úlohu vo svetovom hospodárstve a sú zdrojom tvorby pozitívnych podmienok pre rozvoj každého štátu, Ruskú federáciu nevynímajúc. Cieľom práce je zosumarizovať reformnú cestu Ruskej federácie smerom k trhovému hospodárstvu a bránam Svetovej obchodnej organizácie (WTO), ako aj zhodnotiť vplyv záväzkov vyplývajúcich z členstva vo WTO na integráciu Ruskej federácie do svetového hospodárstva a možným prínosom v podobe rastu konkurencieschopnosti ruskej ekonomiky. Práca je rozdelená do troch častí. Úvodná kapitola je venovaná stručnej charakteristike a vzniku WTO. Druhá časť sumarizuje transformáciu ruskej ekonomiky a záväzky vyplývajúce z členstva vo WTO. Záverečná časť dokumentuje hospodársku situáciu Ruska ovplyvnenú svetovou hospodárskou krízou a jej vplyv na aktuálny postoj voči členstvu vo WTO.

Kľúčové slová: Reformy, integrácia do svetového hospodárstva, WTO, PZI, rast konkurencieschopnosti, práva duševného vlastníctva.

ABSTRACT

PAPIERNIKOVÁ, Michaela: *Russia and WTO*. - University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Diplomacy. – Head of the final thesis: Ing. Marek Csabay, Phd. – Bratislava: FMV EU, 2010, 85 p.

Economic relations between countries play an increasingly important role in the global economy and create positive conditions for the development of any country, including the Russian Federation. The main goal of this thesis is to summarize the reform path of the Russian Federation towards the market economy and the gates of the World Trade Organization (WTO), as well as to assess the impact of the WTO commitments on the integration of the Russian Federation into the world economy and the potential benefits in

terms of growing competitiveness of the Russian economy. The thesis is divided into three parts. Introductory chapter deals with brief characterization and establishment of the WTO. The second part summarizes the transformation of the Russian economy and the commitments of membership in the WTO. The final section documents the economic situation of Russia affected by the global economic crisis and its impact on the current statement to WTO membership.

Key words: Reforms, integration into the world economy, WTO, FDI, increase in competitiveness, intellectual property rights.

OBSAH

ÚVOD	1
1 SVETOVÁ OBCHODNÁ ORGANIZÁCIA	3
1.1 Funkcie WTO	5
1.2 Základné ciele a princípy Svetovej obchodnej organizácie	7
1.4 Zmluvný systém WTO	11
1.5 Stručná genéza rozširovania WTO	15
2 RUSKO NA CESTE DO WTO	18
2.1 Stručná genéza prístupových rokovaní Ruskej federácie	18
2.2 Záväzky vyplývajúce z členstva vo WTO	22
2.2.1 Systémové reformy	22
2.2.2 Všeobecná dohoda o obchode s tovarom (GATT)	22
2.2.3 Všeobecná dohoda o obchode so službami (GATS)	23
2.2.4 Záväzky z dohody o poľnohospodárstve	27
2.2.5 Všeobecná dohoda o obchode s duševným vlastníctvom (TRIPS)	28
2.2.6 Záväzky z dohody o obchodných aspektoch investícií (TRIMS)	29
2.3 Štrukturálne reformy RF po rozpade ZSSR	29
2.3.1 Privatizácia	29
2.3.2 Daňová reforma	31
2.3.3 Reforma právnej a inštitucionálnej štruktúry	32
2.3.4 Reforma zahraničného obchodu	33
2.3.5 Protimonopolná reforma	34
2.3.6 Reformy zamerané na zvýšenie konkurencieschopnosti	35
2.4 Rokovania o vstupe do WTO	35
2.4.2 Bilaterálna dohoda medzi Ruskou federáciou a EÚ	36
2.4.3 Bilaterálna dohoda medzi Ruskou federáciou a USA	39

2.5 Vybrané problémové oblasti prístupových rokovanií	41
2.5.1 Otázka Gruzínska	41
2.5.2 Poľnohospodárstvo	42
2.5.3 Ochrana práv duševného vlastníctva	43
2.5.4 Exportné clá na surové drevo	44
2.5.5 Colný sadzobník	45
2.5.6 Civilné letectvo.....	46
3 CHARAKTERISTIKA EKONOMIKY RF A JEJ POSTAVENIE VO SVETOVOM HOSPODÁRSTVE	47
3.1 Vývoj ruskej ekonomiky na pozadí svetovej hospodárskej krízy	49
3.2 Protekcionizmus	53
3.3 Colná únia medzi Ruskom, Bieloruskom a Kazachstanom	54
3.4 Zahraničný obchod	58
3.4.1 Obchodné dohody	59
3.4.2 Dovočný režim	61
3.4.3 Vývočný režim	63
3.4.4 Hlavné trendy v dovoze a vývoze	63
3.4.5 Zóny voľného obchodu.....	65
3.4.6 Zhodnotenie obchodnej politiky.....	66
3.5 Priame zahraničné investície v Ruskej federácii	67
3.6 Vplyv členstva vo WTO na Rusko	71
3.7 Aktuálny postoj voči členstvu vo WTO	74
ZÁVER	77
BIBLIOGRAFICKÉ ODKAZY	79
ZOZNAM PRÍLOH	84

Zoznam skratiek a symbolov

CBR	Central Bank of Russia
EÚ	Európska Únia
FDI	Foreign Direct Investment
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
GATS	General Agreement
MMF	Medzinárodný Menový Fond
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
PCA	Partnership Cooperation Agreement
PZI	Priame zahraničné investície
RF	Ruská federácia
RVHP	Rada Vzájomnej Hospodárskej Pomoci
TRIMS	Trade Related Investment Measures
TRIPS	Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights
WB	World Bank
WTO	World Trade Organization
ZSSR	Zväz Sovietskych Socialistických republík

Úvod

Ruská federácia, ako krajina disponujúca obrovským nerastným bohatstvom, sa od rozpadu Sovietskeho zväzu usiluje o svoju úspešnú integráciu do svetového hospodárstva a zvýšenie nielen svojej politickej, ale predovšetkým ekonomickej sily, prostredníctvom ktorej mnohé krajiny v súčasnosti úspešne dobývajú svet. Napriek mnohým snahám o diverzifikovane svojej ekonomickej činnosti, sa Ruská federácia v súčasnej dobe prezentuje na medzinárodnej pôde ako krajina ovplyvňujúca energetickú bezpečnosť niekoľkých regiónov súčasne. Uvedomujúc si túto svoju obrovskú silu, a zraniteľnosť zároveň, sa ju snaží využiť na transformovanie a modernizovanie ekonomických činností a tým si zabezpečiť svoju konkurencieschopnosť a dlhodobé dobré postavenie vo svetovom hospodárstve. Jedným zo spôsobov, ako je možné tento ambiciózny cieľ dosiahnuť, je aj splnenie podmienok nevyhnutných na vstup do WTO.

Hlavným cieľom tejto diplomovej práce je nahliadnuť do pozadia transformácie ruskej ekonomiky po rozpade ZSSR a pokúsiť sa zhodnotiť, do akej miery sa na nej podpísala implementácia záväzkov vyplývajúca z prístupových rokovaní WTO. V práci sme si tiež kládli za cieľ rozanalyzovať možné pozitíva ako aj riziká vstupu Ruskej federácie do WTO ako aj popísať aktuálnu ekonomickú situáciu ovplyvnenú svetovou hospodárskou a finančnou krízou a na ich základe vyhodnotiť súčasné ambície Ruska vo vzťahu k prípadnému skorému členstvu vo WTO.

Prvá kapitola tejto práce sa zaoberá samotnou Svetovou obchodnou organizáciou, jej stručnou históriou, základnými funkciami, cieľmi, princípmi a zmluvným systémom, na základe ktorých ďalej realizujeme zhodnotenie prístupových rokovaní Ruskej federácie do WTO. Súčasťou úvodnej kapitoly je aj stručná genéza rozširovania WTO o najdôležitejšie štáty z pohľadu Ruskej Federácie a ich možný vplyv na jej vstup.

Druhá kapitola je venovaná úsiliu o transformáciu ruskej ekonomiky, ktorá stála sa zrodom trhového hospodárstva a priviedla krajinu až pred samotné brány Svetovej obchodnej organizácie. Táto kapitola sa snaží poodhaliť komplikovaný a zdĺhavý proces prístupových rokovaní, samotné záväzky z nich plynúce, ako aj zosumarizovať najproblematickejšie oblasti, ktoré sa doposiaľ nepodarilo vyriešiť.

Tretia kapitola pojednáva o súčasnom stave ruskej ekonomiky a jej zahraničnoobchodnej politike na pozadí svetovej hospodárskej krízy a snaží sa na ich základe zhodnotiť aktuálne ambície Ruskej federácie vo vzťahu k prípadnému členstvu vo WTO v krátkodobom horizonte. Súčasťou záverečnej kapitoly je aj zhodnotenie možných pozitívnych a negatívnych konsekvencií vyplývajúcich pre Ruskú federáciu z členstva vo WTO.

Pri písaní práce sme vychádzali zo zakladajúcej zmluvy a zmluvného systému WTO. Popri analýze jednotlivých článkov zmlúv sme sa opierali aj o komparatívnu metódu výsledkov bilaterálnych a multilaterálnych prístupových rokovaní a názory jednotlivých autorov. Práca je založená predovšetkým na komparácii prác expertov pôsobiacich na pôde WTO a Svetovej banky s ruskými autormi. Okrem toho sme hlavne v úvodnej časti vychádzali z publikácie prof. Ing. Ľudmily Lipkovej, CSc., ktorá patrí k jedným zo slovenských odborníkov na problematiku WTO.

Výber diplomovej práce bol ovplyvnený mojim záujmom o medzinárodné ekonomické vzťahy a ich neustále narastajúci význam, ktorý je umožnený aj vďaka multilaterálnemu obchodnému systému WTO. Je preto veľmi zaujímavé sledovať, nakoľko účasť v tomto systéme prispeje k ekonomickému rastu a kvalitatívnym zmenám v takej veľkej ekonomike akou je Rusko. Okrem toho som sa snažila nadviazať a hlbšie rozpracovať moju bakalársku prácu, ktorá sa obdobne venovala problematike vstupu Ruska do WTO.

1 Svetová obchodná organizácia

Svetová obchodná organizácia (WTO), ako jedna z najmladších medzinárodných organizácií, bola založená 1. januára 1995 na základe Záverečného dokumentu posledného Uruguajského kola Všeobecnej dohody o clách a obchode (GATT - General Agreement on Tariffs and Trade). Napriek jej relatívne krátkej dobe existencie je nevyhnutné podotknúť, že multilaterálny obchodný systém, tvoriaci jej základ, sa začal tvoriť už po 2. sv. vojne podpísaním GATT v 1947.

Za posledných 50 rokov zaznamenal svetový obchod enormný nárast, počas ktorých rástol export v priemere 6% ročne. Celkový objem obchodu v roku 2000 bol 22-krát vyšší ako jeho úroveň v roku 1950.¹ Takýto dramatický nárast bol umožnený aj za výraznej pomoci GATT a WTO, ktoré vytvorili silný a prosperujúci obchodný systém.

Multilaterálny obchodný systém, taký ako ho poznáme dnes, bol tvorení počas obchodných rokovaní - kôl realizovaných pod záštitou Ministerskej konferencie, ktorá je považovaná za najvyšší orgán GATT/WTO. Uskutočňuje sa najmenej raz za dva roky. Má výhradné právo prijímať rozhodnutia ku všetkým otázkam multilaterálneho obchodného systému a k dohodám, ktoré sú záväzné pre členov tejto organizácie. Výsledky ministerských konferencií sú sformulované v záverečných ministerských deklaráciách. Do dnešnej doby sa uskutočnilo 14 ministerských konferencií (8 v rámci GATT a 6 v rámci WTO).²

Nasledovná tabuľka obsahuje zoznam jednotlivých kôl realizovaných v rámci GATT, zoradených v časovej súslednosti, ich hlavný predmet a počet zúčastnených krajín.

Tabuľka 1: Obchodné rokovania realizované pod záštitou GATT

Rok	Miesto / názov	Predmet rokovaní	Počet krajín
1947	Ženeva	Colné sadzby	23
1949	Annecey	Colné sadzby	13
1951	Torquay	Colné sadzby	38
1956	Ženeva	Colné sadzby	26
1960 - 1961	Ženeva (Dillonovo kolo)	Colné sadzby	26
1964 - 1967	Ženeva (Kennedyho kolo)	Colné sadzby, anti-dampingové opatrenia	62
1973 - 1979	Ženeva (Tokijské kolo)	Colné sadzby, netarifné opatrenia	102
1986 - 1994	Ženeva (Uruguajské kolo)	Colné sadzby, netarifné opatrenia, služby, duševné vlastníctvo, poľnohospodárstvo, textil, tvorba WTO, atď.	123

¹ WTO. 2009. *World Trade Organization...* . Washington DC: WTO, 2009. 8 p. [cit. 2009-09-10]. ISBN 978-92-870-3418-2.

² NBS. 12/2008. Svetová obchodná organizácia. [online]. 2008. [cit. 2009-09-10]. Dostupné na internete: <http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/medzinarodne-vztahy/svetova-obchodna-org>.

Samotné rokovania Ministerskej konferencie pokračovali aj po ukončení Uruguajského kola a vytvorení WTO, doposiaľ sa ich uskutočnilo celkovo šesť:

- 1) **1996 Singapur**
- 2) **1998 Ženeva** pri príležitosti 50. výročia založenia GATT
- 3) **1999 Seattle**, tzv. „Miléniové kolo“ zamerané na analýzu vtedajších pravidiel obchodu, problémy s dosiahnutím dohody v citlivých otázkach
- 4) **2001 Doha**, tzv. „Rozvojové kolo“ zamerané na ďalšiu liberalizáciu poľnohospodárstva a obchodu so službami
- 5) **2003 Kankún**, nepodarilo sa dosiahnuť dohody v oblasti ďalšej liberalizácie obchodu a poľnohospodárskymi a priemyselnými výrobkami.
- 6) **2005 Hongkong**, cieľom bolo zavŕšenie tzv. Rozvojového kola z Doha

Počas existencie WTO bolo prijatých viacero významných dohôd. Vo februári 1997 bola dosiahnutá dohoda o telekomunikačných službách, v ktorej sa 69 krajín zaviazalo k rozsiahlejšej liberalizácii v porovnaní s dovtedy platnou dohodou.

V tom istom roku boli tiež úspešne dovŕšené rokovania medzi 40 krajinami o voľnom obchode s informačnými technológiami a 70 štátov uzavrelo dohodu o finančných službách pokrývajúcu viac ako 95% obchodu v oblasti bankovníctva, poisťovníctva, cenných papierov a financiách.³

V roku 2000 boli začaté nové rokovania týkajúce sa poľnohospodárstva a služieb, ktoré sa neskôr stali súčasťou Rozvojovej agendy z Doha (Doha Development Agenda – DDA) začatej na štvrtej ministerskej konferencii v Katare v novembri 2001. Súčasťou DDA sú okrem spomínaného poľnohospodárstva a služieb aj otázky anti-dampingu, dotácií, investícií, politiky konkurencieschopnosti, transparentie verejného obstarávania, duševné vlastníctvo a mnohé iné oblasti súvisiace s rozvojovými krajinami a ich problémami pri implementácii záväzkov vyplývajúcich so zmluvného systému WTO.

Jedným z hlavných cieľov rokovaní z Doha je znížiť mieru zaostalosti rozvojových a najmenej rozvinutých krajín a umožniť ich integráciu do svetového obchodu tak, aby aj oni mohli čerpať výhody, ktoré medzinárodný obchod prináša. Aj napriek ušľachtilému cieľu pomôcť rozvojovým krajinám začleniť sa vo väčšej miere do svetového hospodárstva, sú tieto

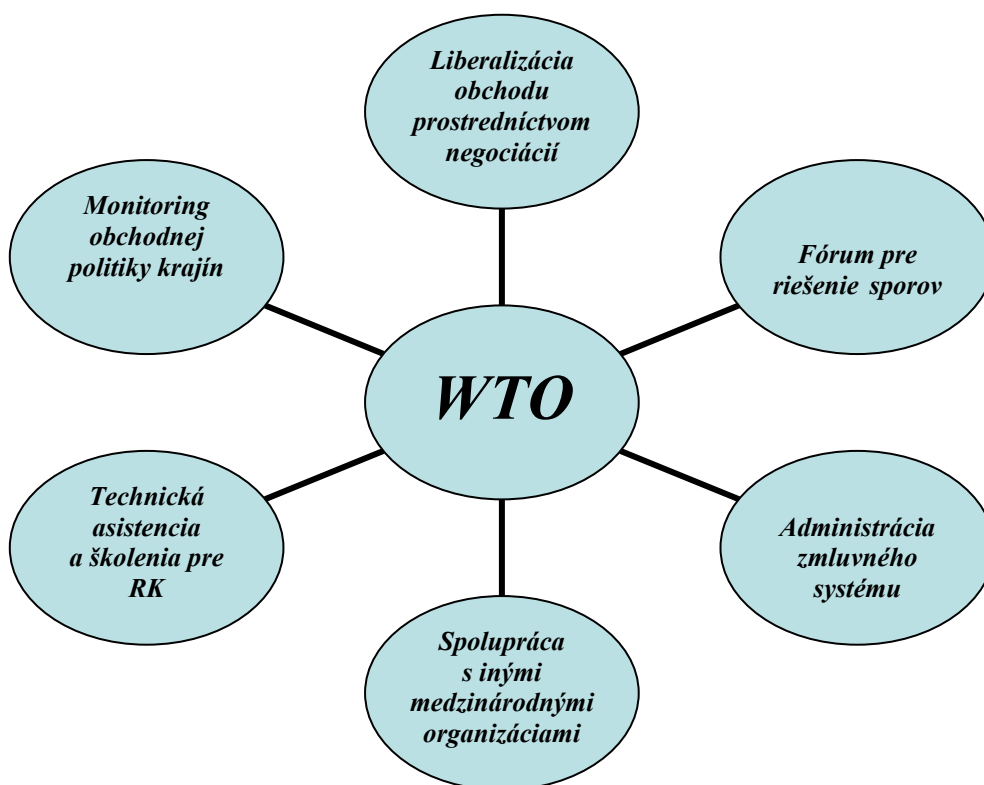
³ WTO. 2009. *World Trade Organization...*. Washington DC: WTO, 2009. 8 s [cit. 2009-09-10]. ISBN 978-92-870-3418-2.

rokovania zatiaľ neúspešné. Vzájomná dohoda krajín nebola zatiaľ dosiahnutá, problémové oblasti tvoria hlavne poľnohospodárske dotácie a znižovanie dovozných ciel.

1.1 Funkcie WTO

WTO vznikla ako organizácia zaoberajúca sa pravidlami obchodu medzi jednotlivými krajinami na globálnej úrovni. WTO je však možné vnímať z viacerých uhlov pohľadu, ktoré súvisia s jej hlavnými funkciami.

Diagram č. 1: Hlavné funkcie WTO

Zdroj: WTO. 2009. *World Trade Organization...*. Washington DC. ISBN 978-92-870-3418-2

Negociačné fórum pre liberalizáciu obchodu

Prvoradou úlohou WTO je vytvorenie podmienok pre liberalizáciu svetového obchodu, ktoré sú vytvárané prostredníctvom negociácií medzi jednotlivými členmi. Základom fungovania celej organizácie sú teda rozhovory, ktoré zohrali významnú úlohu jednak pri vzniku samotnej organizácie vytvorenej ako výsledok Uruguajského kola rokovaní a sú tiež základom akéhokoľvek záveru a rozhodnutia prijatého na jej pôde.

Je však potrebné zdôrazniť, že úlohou WTO nie je len liberalizácia svetového obchodu prostredníctvom odstraňovania obchodných bariér, ale v niektorých prípadoch dokonca podporuje zachovanie bariér v snahe ochrany spotrebiteľov a zabráneniu šírenia chorôb.

Administrácia zmluvného systému

WTO vystupuje nielen v úlohe tvorby zmlúv, ale aj ich strážkyne. Súčasťou administrácie je tiež sprístupnenie najaktuálnejších dokumentov a informácií kompetentným orgánom jednotlivých krajín.

Riešenie sporov

V súčasnej dobe dochádza k stále intenzívnejším obchodným vzťahom, v rámci ktorých jednotlivé strany sledujú rôzne, často protichodné záujmy, z čoho len prirodzene vyplývajú konflikty. Zmluvy, ktoré obsahujú v niektorých prípadoch záväzky dohodnuté po veľmi náročných rokovaniach, vyžadujú v prípade konfliktu jasnú nezávislú interpretáciu ich obsahu. Najjednoduchším spôsobom ako zabezpečiť úspešné vyriešenie týchto obchodných konfliktov, je stanoviť nezávislý orgán, ktorý bude posudzovať dané obchodné spory. WTO na tento účel vytvorila *Orgán pre riešenie sporov* zaoberajúci sa obchodnými spormi medzi členskými štátmi. Zásadný rozdiel medzi spôsobom riešenia sporov v rámci GATT a WTO spočíva v tom, že v čase existencie samotného GATT bolo možné plnenie z rozhodnutia oveľa jednoduchšie odmietnuť, ako je tomu v súčasnosti. Je však dôležité zdôrazniť, že Orgán pre riešenie sporov nemôže prinútiť člena WTO, aby zmenil svoje vnútroštátne predpisy a to ani za predpokladu, ak odporujú pravidlám WTO. Štát, ktorý nalieha na ponechaní takejto legislatívy v platnosti, sa môže pokúsiť buď vyjednať kompenzáciu voči sťažnosti (napríklad zjednodušením prístupu na trh v nejakej inej oblasti), alebo ak neuspeje, je povinný znášať sankcie.⁴

Monitorovanie obchodnej politiky krajín

Hlavným cieľom mechanizmu preskúmania obchodných politík je za prítomnosti nestranných expertov analyzovať dodržiavanie pravidiel a záväzkov jednotlivých členských štátov WTO a tým napomáhať rozvoju prehl'adnosti a predvídateľnosti multilaterálneho obchodného systému. Systém monitorovania obchodných politík je aplikovaný od roku 1989. Okrem toho slúži na väčšie pochopenie realizovaných obchodných politík a ohodnotenie jej dôsledkov, pričom pre mnohých členov slúži ako konštruktívna spätná reakcia. Monitorovanie obchodnej politiky krajiny sa realizuje v pravidelných intervaloch (2-4-6

⁴ WTO. 2009. *World Trade Organization...*. Washington DC: WTO, 2009, 124 s. [cit. 2009-09-10]. ISBN 978-92-870-3418-2

rokov) podľa príslušnosti konkrétneho štátu do jednej z troch skupín (zohľadňuje sa veľkosť ekonomiky).

Technická asistencia a školenia pre rozvojové krajiny

V rámci WTO sa každoročne realizujú desiatky až stovky školení pre zástupcov rozvojových, ale aj tranzitívnych ekonomík. V priemere sa konajú ročne tri semináre so zameraním na obchodnú politiku na pôde WTO v Ženeve. Okrem toho sa realizujú početné semináre na regionálnej úrovni, pričom je špeciálny dôraz kladený na africký región.

Súčasťou pomoci je aj budovanie tzv. referenčných centier pôsobiacich pri ministerstvách a regionálnych organizáciách v hlavných mestách rozvojových a najmenej rozvinutých krajín. Úlohou centier je zabezpečiť technické vybavenie výpočtovou technikou a prístupom na internet, čím sa zabezpečí dostupnosť aktuálnych informácií z pôdy WTO pre kompetentné osoby a orgány. Táto pomoc sa týka aj krajín, ktoré nemajú svoje stále zastúpenie v Ženeve.

Spolupráca s medzinárodnými organizáciami

S ohľadom na dosiahnutie väčšej prepojenosti pri vytváraní svetovej hospodárskej politiky spolupracuje WTO v prípade potreby s Medzinárodným menovým fondom, Medzinárodnou bankou pre obnovu a rozvoj a s jej pridruženými inštitúciami.⁵

1.2 Základné ciele a princípy Svetovej obchodnej organizácie

Všetky vyššie uvedené pohľady na WTO majú smerovať k naplneniu jeho hlavných cieľov, ku ktorým zaraďujeme:

- ***Zvyšovanie životnej úrovne***
- ***Zabezpečenie plnej zamestnanosti***
- ***Zabezpečenie postupného rastu reálnych príjmov a dopytu***
- ***Expanzia produkcie tovarov a služieb***

Tieto ciele majú byť dosiahnuté za predpokladu optimálneho využívania svetových zdrojov, v súlade s politikou trvalo udržateľného rozvoja a ochrany životného prostredia.

⁵ Zbierka zákonov č. 152/2000. Dohoda o založení Svetovej Obchodnej Organizácie. 1748 s[cit. 2009-09-15].

Preambula zakladajúcej zmluvy WTO okrem iného špeciálne zdôrazňuje potrebu asistencie rozvojovým krajinám, predovšetkým najmenej rozvinutým, s cieľom zabezpečiť ich rastúci podiel na svetovom obchode.

WTO sa okrem iného usiluje, *aby jednotlivé členské štáty a ich obyvatelia profitovali z obchodu, ktorého priebeh je „plynulý, predvídateľný a s čo najmenším počtom bariér“*⁶.

Dosahovanie základných cieľov organizácie je realizované prostredníctvom multilaterálneho obchodného systému založeného na základných princípoch celej organizácie, ktoré sú obsiahnuté v jednotlivých zmluvách. Medzi fundamentálne princípy multilaterálneho obchodného systému zaradujeme:

1. princíp nediskriminácie

Predstavuje hlavný princíp fungovania zmluvného systému WTO a je založený na aplikácii a dodržiavaní doložky najvyšších výhod a doložky národného zaobchádzania.

- a) ***Doložka najvyšších výhod (DNV)*** - všetky výhody, výsady, prednosti alebo oslobodenia, ktoré poskytne krajina ktorémukoľvek členskému štátu, alebo akémukoľvek výrobku pochádzajúcemu z ktorejkoľvek krajiny, musí automaticky a bezpodmienečne priznať rovnakému výrobku pochádzajúcemu z územia všetkých ostatných členov.⁷ DNV je obsiahnutá v každej z troch základných dohôd zmluvného systému WTO, čo podčiarkuje jej význam z hľadiska dôležitosti. DNV je definovaná v nasledovných častiach zmlúv: GATT (článok 1), GATS (článok 2) a TRIPS (článok 4), pričom jej priama aplikácia sa v jednotlivých prípadoch mierne odlišuje.

Z DNV existujú je možné uplatniť výnimku v prípade: dohody o voľnom obchode, malom pohraničnom styku, všeobecnom systéme colných preferencií alebo colnej únie. Vo všetkých týchto prípadoch musia krajiny požiadať o výnimku a splniť prísne podmienky. Výnimka z DNV je veľmi často uplatňovaná aj v prípade rozvojových krajín

⁶ Preambula zakladajúcej zmluvy WTO

⁷ LIPKOVÁ, L. a kol. 2006. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint vrfa. 2006. s. 240. ISBN 80-890 85-55-5

b) **Doložka národného zaobchádzania (DNZ)** - predstavuje povinnosť krajiny poskytnúť tovaru, službám a duševnému vlastníctvu pochádzajúcemu z iných zmluvných krajín rovnaké zaobchádzanie, aké požíva tovar, služby a duševné vlastníctvo pochádzajúce z domácej ekonomiky.⁸ V zmluvnom systéme je zakotvená nasledovne: GATT (článok 3), GATS (článok 17) a TRIPS (článok 3), pričom opäť platí, že v jednotlivých prípadoch sa jej aplikácia mierne odlišuje. DNZ sa uplatňuje od momentu, keď tovar, služba alebo predmet duševného vlastníctva vstúpil na domáci trh. Z toho vyplýva, že napríklad zmena colnej sadzby nie je považovaná ako porušenie DNZ a to aj napriek tomu, že domáca produkcia nie je zaťažovaná ekvivalentnou sadzbou.

2. reciprocita

Reciprocita sa používa s cieľom zamedziť možným komplikáciám, ktoré by sa mohli objaviť pri uplatňovaní Doložky najvyšších výhod. Reciprocita si vyžaduje, aby krajina, ktorej je poskytnutá obchodná výhoda od inej krajiny, poskytla porovnateľnú výhodu krajine, ktorá jej danú obchodnú výhodu poskytla. Princíp reciprocity sa však zvyčajne neuplatňuje v obchode s rozvojovými krajinami.

3. voľný obchod zabezpečovaný prostredníctvom rokovaní

Znižovanie obchodných bariér je považované za jeden z najbežnejších spôsobov podporovania obchodu. Medzi najčastejšie používané bariéry v rámci obchodovania medzi jednotlivými krajinami zaradujeme colné sadzby, importné kvóty a dovozné licencie, ktoré sa jednotlivé členské štáty WTO snažia znižovať prostredníctvom rokovaní.

Od prvopočiatku vytvorenia GATT bolo cieľom krajín podporovať vzájomný obchod a spoluprácu prostredníctvom odstraňovania obchodných bariér na tzv. kolách obchodných rokovaní. V súčasnosti prebieha v poradí deviate kolo obchodných rokovaní z Doha, ktoré sa vo svojej prvej fáze zameralo na zníženie importných sadzieb. Na základe výsledku týchto rokovaní došlo v polovici 90-tych rokov k zníženiu priemernej colnej sadzby priemyselne produkcie na 4%.

Liberalizovanie a otváranie národných trhov jednotlivých štátov je možné považovať za prospešné v prípade, keď dochádza k regulácii tohto procesu. Zmluvný systém WTO

⁸ LIPKOVÁ, L. a kol. 2006. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint vrfa, 2006. s. 240. ISBN 80-890 85-55-5.

umožňuje jednotlivým krajinám vykonávať nevyhnutné zmeny postupne, prostredníctvom „progresívnej liberalizácie“. Špeciálna pozornosť sa venuje rozvojovým krajinám, ktoré majú zvyčajne dlhšie časové obdobie na implementáciu nevyhnutných reforiem.

Krajina môže pristúpiť k zmene svojich záväzkov, len po ich predošlom prerokovaní s obchodným partnerom, čo môže v niektorých prípadoch viesť nutnej kompenzácii strát z obchodu. Jedným z pozitívnych výsledkov Uruguajského kola rokovaní je zvýšenie rozsahu záväzkov z obchodu.⁹ V súčasnosti je 100% poľnohospodárskej produkcie zaťaženej záväznými tarifnými sadzbami, výsledkom čoho je, že podstatne vyššia úroveň bezpečnosti na danom trhu pre obchodníkov a investorov.

Stabilitu a predvídateľnosť systému je možné zabezpečiť aj prostredníctvom pravidelného vykonávania dohľadu zo strany WTO nad obchodnou politikou jednotlivých krajín, čím dôjde k zabezpečeniu jej súladu so základnými princípmi. Mechanizmus preskúmania obchodnej politiky tiež prispieva k zvyšovaniu transparentie jednak domáceho, ale medzinárodného obchodu.

4. podpora konkurencie na trhu

WTO je často označovaná za organizáciu zabezpečujúcu „voľný obchod“, čo však treba rozumieť v zmysle tvorby systému vytvárajúceho podmienky pre otvorenú, spravodlivú a nedeformovanú konkurenciu. Pravidlá nediskriminácie – DNV a DNZ – sú uplatňované s cieľom zabezpečenia spravodlivých podmienok na trhu. Okrem nich je využívaný celý komplex opatrení a pravidiel, ktoré slúžia na definovanie spravodlivého a nespravodlivého zaobchádzania, ako aj spôsob reakcie jednotlivých krajín na prípadné porušenie pravidiel.

5. podpora ekonomických reforiem a rozvoja

Celý systém WTO je vytvorený na princípe napomáhajúcom rozvoju jednotlivých jeho účastníkov. Vzhľadom na to, že viac ako tri štvrtiny členskej základne WTO tvoria rozvojové a tranzitívne ekonomiky, systém kladie dôraz na špeciálnu asistenciu a prístup k týmto krajinám. Počas predposledného Uruguajského kola rokovaní viac ako 60 rozvojových a tranzitívnych krajín implementovalo program liberalizácie obchodu, čo v tom čase predstavovalo dovtedy najväčší vplyv na túto skupinu krajín v porovnaní s predošlými kolami

⁹ Zvýšenie počtu záväzkov vyplývajúcich z Uruguajského kola rokovaní (1986-1994) – pred/po:

▪ Rozvinuté krajiny	78 / 99
▪ Rozvojové krajiny	21 / 73
▪ Tranzitívne krajiny	73 / 98

rokovaní. V súčasnom rozvojom kole z Doha je tento vplyv ešte markantnejší. V prípade záväzkov vyplývajúcich pre rozvojové krajiny z Uruguajského kola im bola poskytnuté špeciálne prechodné obdobia, ktoré majú prispieť k pozitívnym dopadom realizovaných reforiem a k ich úspešnej integrácii do svetového hospodárstva.

6. Predvídateľnosť zabezpečená prostredníctvom notifikácie a transparentnosti

Spočíva v povinnosti krajiny informovať v dostatočnom časovom predstihu ostatné členské krajiny o pripravovaných právnych a legislatívnych zmenách týkajúcich sa obchodu. Okrem toho sa môže jednať o sľub týkajúci sa nezvyšovania obchodných bariér, ktorý je často krát aspoň taký významný ako samotné ich znižovanie, pretože umožňuje podnikateľským subjektom ľahšie predvídať budúci vývoj na trhu. Predvídateľnosť a stabilita tiež prispievajú k zvyšovaniu investičnej činnosti, tvorbe nových pracovných miest a spotrebiteľia môžu plne využívať výhody plynúce z konkurencie na trhu – väčší výber a nižšia cena.¹⁰

V prípade, ak sa krajina rozhodne otvoriť svoje trhy tovarov a služieb, zaviazá sa plniť isté záväzky, u tovarov sa jedná napríklad o dodržiavanie stanovených colných sadziieb. Niekedy môže prísť z zníženiu týchto sadziieb pod stanovenú úroveň, často je tomu tak pri skupine rozvojových krajín.

1.4 Zmluvný systém WTO

Zmluvný systém WTO, zložený z celého radu dohôd pokrývajúcich rôzne oblasti, predstavuje základ fungovania multilaterálneho obchodného systému, ktorý tvorí podstatu WTO. Je založený na kolektivizácii záväzkov realizovanej prostredníctvom doložky najvyšších výhod. Všetky dohody uzavreté na pôde WTO sú výsledkom rokovaní jednotlivých členov a pre ich záväznosť je nevyhnutá ratifikácia parlamentmi jednotlivých krajín. Zmluvný systém WTO tvorí právny základ – pravidlá pre fungovanie medzinárodného obchodu. Zaväzuje vlády jednotlivých krajín udržiavať ich obchodné politiky v rámci pravidiel v nich obsiahnutých, a tak prispievať k všeobecnému blahobytu spoločnosti.

Napriek tomu, že dohody sú výsledkom rokovaní jednotlivých vlád, ich cieľom je tiež napomôcť producentom tovarov a služieb, ako aj exportérom a importérom pri realizácii ich obchodu a zároveň dosiahnuť vládou vytýčené ciele v sociálnej a environmentálnej oblasti.

¹⁰ WTO. 2009. *Annual Report 2009*. Ženeva: Centre William Rappard, 2009. 128s. [cit. 2009-09-14]. ISBN: 978-92-870-3680-3.

Súčasný zmluvný systém je výsledkom Uruguajského kola rokovaní, ktoré predstavuje doposiaľ najväčšiu revíziu pôvodnej dohody GATT od jej vzniku. Jeho cieľom je zabezpečiť rovnocenné postavenie pre jednotlivých účastníkov, no je dôležité zdôrazniť, že zohľadňuje osobité postavenie rozvojových a najmenej rozvinutých krajín vo svetovom hospodárstve. Zmluvný systém WTO je tvorený rozsiahlym komplexom dohôd (viď príloha č. 1), pričom medzi najzákladnejšie dohody z hľadiska významu zaraďujeme:

GATT (General Agreement on Trade and Tariffs)

Od svojho vzniku v roku 1947 vytvárala táto dohoda priestor pre znižovanie colných sadzieb a obchodných bariér vo všeobecnosti. Je základnou multilaterálnou obchodnou dohodou, na základe ktorej bol umožnený obrovský rozmach svetového obchodu v druhej polovici 20. storočia. Od roku 1995 sa pre WTO stala zastrešujúcou dohodou pre obchod s tovarom. Vo svojich jednotlivých častiach sa zaoberá najrôznejšími oblasťami ako poľnohospodárstvom, textilom, štandardami produktov, dotáciami a anti-dumpingovými opatrenia a mnohými inými.

GATS (General Agreement on Trade with Services)

V súvislosti s rozmáhajúcim sa sektorom služieb v ekonomikách jednotlivých krajín (vo väčšine už dosiahol úroveň min. 50-60 % HDP) a ich rastúcim podielom na svetovom obchode (20%), vznikla potreba medzinárodnej regulácie činnosti inštitúcií poskytujúcich tieto služby. Na základe výsledkov Uruguajského kola rokovaní vznikla dohoda GATS, pri tvorbe ktorej bolo nevyhnutné vziať do úvahy nasledovné 3 druhy faktorov:¹¹

- Vytvorenie multilaterálneho systému pravidiel a princípov, zameraných na progresívne otváranie obchodu so službami, ako prostriedku na zabezpečenie expanzie služieb
- Uznávanie práva členských krajín WTO regulovať poskytovanie služieb s cieľom zabezpečiť plnenie zámerov vlastnej hospodárskej politiky
- Snaha pomôcť rozvojovým krajinám zvýšiť a skvalitniť ich účasť na svetovom obchode

¹¹ KERN, A. – ANDENAES, M. 2008. *The World Trade Organization and the trade in services*. Kalifornia: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. 1006 s. ISBN 9004162445.

Vytvorenie GATS nepredstavovalo liberalizovanie sektorov služieb v pravom slova zmysle. V čase jej vzniku išlo skôr o definovanie vtedajšieho stavu v sektore služieb v podobe oficiálnych listín špecifických záväzkov, v ktorých sa krajiny zaviazali, že nebudú zavádzať väčšie prekážky v obchode so službami, ako bolo uvedené v listinách. Členské krajiny sa mohli rozhodnúť, ktoré služby ponúknu pre počiatočnú liberalizáciu a aké obmedzenia v prístupe na trh (otázka umožnenia a podmienok vstupu zahraničnej konkurencie na domáci trh) alebo v národnom zaobchádzaní (otázka rovnakého zaobchádzania s domácimi aj zahraničnými subjektmi) si chcú dočasne ponechať. Krajina má teda možnosť zohľadniť svoje ciele a zámery pri prijímaní záväzkov. Dohoda GATS nepredpisuje množstvo, úroveň, či sektorový rozsah prijímaných záväzkov. Na druhej strane majú krajiny samozrejme možnosť poskytnúť liberálnejší prístup na svoj trh, než k akému sa oficiálne zaviazali v listinách.¹²

Pri formulácii GATS boli zahladené nasledovné princípy:

- doložka najvyšších výhod DNV
- doložka národného režimu
- transparentnosť
- nestrannosť národných predpisov
- progresívna liberalizácia pomocou ďalších rokovaní
- odstránenie prekážok prístupu na trh

TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights)

Komoditná štruktúra medzinárodného obchodu sa za posledné desaťročia výrazne zmenila, pričom neustále narastá podiel sofistikovanej produkcie, pri výrobe ktorej boli investované veľké finančné a personálne zdroje (vynálezy, inovácie, výskum, dizajn), ktoré je nutné chrániť pred zneužitím a kopírovaním. V minulosti sa legislatívna ochrana duševného vlastníctva v jednotlivých krajinách značne odlišovala a preto bolo nevyhnutné zabezpečiť jej jednotnú úpravu a vymáhateľnosť vo všetkých členských štátoch.

¹² MH SR. 2009. *Služby*. [online]. 3/2009. [cit. 2009-09-19]. Dostupné na internete: <http://www.economy.gov.sk/ciele-a-principy-6613/128298s>.

Na tento účel bola na pôde WTO prijatá dohoda TRIPS, ktorá vychádza predovšetkým z nasledujúcich medzinárodných konvencií a dohôd:¹³

- **Rímska konvencia (1961)** - výkonný umelci, výrobcovia zvukových nahrávok, rozhlasové a televízne stanice
- **Parížska konvencia (1967)** - patenty, priemyselné vzory
- **Bernská konvencia (1971)** - autorské práva
- **Washingtonská dohoda (1989)** - integrované obvody

Dohoda TRIPS je výsledkom Uruguajského kola rokovaní a začleňuje vôbec prvý krát pravidlá ochrany duševného vlastníctva do multilaterálneho systému obchodovania. TRIPS pokrýva sedem druhov duševného vlastníctva:

- autorské a príbuzné práva
- ochranné známky
- zemepisné označenia*
- priemyselné vzory
- patenty
- topografie polovodičových výrobkov
- utajované informácie

TRIPS je založená na princípe národného zaobchádzania a doložke najvyšších výhod, ktoré rozširuje o princíp, cieľom ktorého je zabezpečiť, aby ochrana duševného vlastníctva prispela k technickej inovácii a transferu technológií. Beneficientmi ochrany práv duševného vlastníctva majú byť nielen producenti, ale aj užívatelia a má dochádzať k podpore celkového ekonomického a sociálneho blahobytu.¹⁴

¹³ MH SR. 2009. *Duševné vlastníctvo*. [online]. 2009. [cit. 2009-09-20]. Dostupné na internete: <http://www.economy.gov.sk/dusevne-vlastnictvo-trips-6618/128303s>.

* Zemepisné označenia sú také označenia, ktoré určujú tovar, ako tovar pochádzajúci z určitej oblasti, pričom je možné charakteristické znaky tohto tovaru pripísať jeho zemepisnému pôvodu. Krajiny sú povinné zabrániť použitiu akéhokoľvek spôsobu označenia, ktoré by pomýlilo spotrebiteľa alebo znamenalo nekalú súťaž. Nadštandardná úroveň ochrany TRIPS je priznaná vínam a liehovinám. Registrácia ochrannej známky na vína, ktorá obsahuje zemepisné označenie identifikujúce vína alebo liehoviny, bude zamietnutá alebo zrušená, ak tieto vína alebo liehoviny nemajú pôvod v danej zemepisnej oblasti.

¹⁴ WTO. 2009. *Intellectual Property: protection and Enforcement*. [online]. 2009. [cit. 2009-10-01]. Dostupné na internete: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm7_e.htm

1.5 Stručná genéza rozširovania WTO

S postupným rastúcim významom svetového obchodu a jeho ďalšou liberalizáciou dochádzalo k rozširovaniu nielen členskej základne GATT, ale neskôr aj WTO. Z pôvodných 23 zakladajúcich štátov GATT'47 sa členská základňa rozrástla až na súčasných 153, pričom 30 krajín má štatút pozorovateľa. Vychádzajúc z hlavného cieľa WTO, ktorým je zvyšovanie výroby a obchodu s tovarom a službami v súvislosti s optimálnym využitím svetových zdrojov, je len prirodzené, že došlo k takému rapídному nárastu štátov, ktoré prejavili záujem byť súčasťou tohto multilaterálneho obchodného systému. V súčasnosti je medzi členmi WTO realizovaných 97% svetového obchodu, a preto je prirodzené, že jeho súčasťou sa chce stať aj Ruská federácia, ktorá je v súčasnosti najväčšou ekonomikou stojacou mimo systému WTO.¹⁵

Po rozpade ZSSR bolo úplne prirodzené, že sa RF ako aj ostatné post-sovietske krajiny snažili integrovať do svetového hospodárstva a využívať výhody, ktoré im ponúka medzinárodná deľba práce. Okrem toho bolo už v tom čase zrejmé, že cesta izolácie a silného protekcionizmu známeho z čias socializmu neumožní krajine zabezpečiť ekonomický rast a prosperitu. Berúc do úvahy novú vznikajúcu teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu RF začiatkom 90-tych rokov, ktorá sa postupne a stále vo väčšej miere začala orientovať na západ, ktorý v tom čase už súčasťou WTO bol, je len prirodzené, že sa RF vydala na cestu do WTO. Navyše rovnakým smerom sa začali uberať aj ostatné post-sovietske krajiny. Ako prvým krajinám z bývalého Východného bloku sa podarilo do WTO začleniť hneď pri jeho zrode v roku 1995 krajinám V4 spolu s Rumunskom a Bulharskom. Neskôr v roku 1999 to boli dve pobaltské krajiny Estónsko, Litva a o dva roky na to ich nasledovalo aj Lotyšsko. Do roku 2001 sa teda súčasťou WTO stali všetky dnešné *členské krajiny EU*, ktorá dnes predstavuje najväčšieho obchodného partnera RF.

V roku 2000 pristúpilo **Gruzínsko**, ktoré zohráva kľúčovú úlohu vo vzťahu k možnému vstupu RF do WTO resp. jeho veta. Keďže každý člen organizácie má právo blokovať vstup kandidátskej krajiny do WTO, bude závisieť na aktuálnom vývoji vzájomných rusko-gruzínskych vzťahov v čase, keď sa bude rozhodovať o vstupe RF do WTO. Problematike rusko-gruzínskych vzťahov sa bližšie venujeme v kapitole 2. Vybrané problematické oblasti prístupových rokovaní, časť 2.5.1 Otázka Gruzínska.

¹⁵ WTO. 2009. *World Trade Organization...*. Washington DC: WTO, 2009, 124 s. [cit. 2009-10-10]. ISBN 978-92-870-3418-2

Ďalšou krajinou, ktorá zohráva stále významnejšiu úlohu v ruských zahraničnoobchodných vzťahoch je **Čína**, ktorej sa v roku 2001 spolu s Taiwanom, ako „oddeleným colným územím“, podarilo po pätnástich rokoch komplikovaných rokovaní úspešne integrovať do WTO. Vstup Taiwanu do WTO bol umožnený na základe dohody z roku 1992 uzavretej medzi oboma krajinami, ktorá podmieňovala členstvo Taiwanu vo WTO predošlým vstupom ČLR. Čína sa tak stala v poradí 143. a Taiwan 144. členom WTO.

Napriek intenzívnej ekonomickej spolupráci medzi tými dvoma krajinami v podobe masívnych taiwanských investícií v kontinentálnej Číne, boli ich vzájomné politické vzťahy od roku 1999 na bode mrazu. Zatiaľ čo Čína uznávala Taiwan ako jednu so svojich provincií a vyžadovala, aby Tajpej akceptoval politiku „jednej Číny“, taiwanská strana na akékoľvek podmienky Číny odmietla pristúpiť.¹⁶

Vstup Číny do WTO predstavoval určitý míľnik v rozširovaní členskej základne WTO, keď sa členom stala najľudnatejšia krajina sveta, zaznamenávajúca jeden z najdynamickejších ekonomických rastov v celosvetovom meradle a popri tom fungujúcej na princípoch „socialistického“ trhového hospodárstva. V čase svojho vstupu do WTO bola Čína na piatom mieste z pohľadu podielu na celosvetovom obchode, postupne sa však prepracovala až na svetového lídra v objeme exportu, keď v roku 2009 predstihla Nemecko.¹⁷ K enormnej expanzii čínskej ekonomiky určite prispelo aj samotné členstvo vo WTO a splnenie záväzkov z neho vyplývajúcich.

Je to práve Čína, ktorá sa zvykne často porovnávať v rôznych štúdiách a vedeckých prácach práve s RF. Istú paralelu s RF môžeme nájsť v čínskom úspechu v podobe členstva vo WTO a jej priblíženie sa k trhovej ekonomike. RF sa v procese prístupových rokovaní zaviazala splniť podmienky, ktoré jej výraznou mierou dopomohli k získaniu „štátútu trhového hospodárstva“¹⁸. V súvislosti so vstupom do WTO je nevyhnutné brať do úvahy aj isté možné riziká plynúce zo záväzkov, ku ktorým sa jednotlivé krajiny zaviazali. V prípade Číny a RF je možné identifikovať nasledovné spoločné negatívne vplyvy členstva vo WTO. V sociálnej oblasti zrejme dôjde u oboch krajín k nárastu rozdielov medzi chudobnými a bohatými, ako aj k zväčšeniu regionálnych disparít v dôsledku koncentrovanej investičnej činnosti. Ďalšie podobnosti je možné nájsť v silnej podpore poľnohospodárstva a štátnych

¹⁶ SCHÖNWIESNER, R. 2001. Vstupu Číny a Taiwanu predchádzali dlhé komplikované rokovania. In *E-Trend [online]*. 2001-12-05. [cit. 2010-02-15]. Dostupné na internete: <http://ekonomika.etrend.sk/svet/vstupu-ciny-a-taiwanu-predchadzali-dlhe-komplikovane-rokovania.html>.

¹⁷ SME. 2010. Čína sa vlani stala najväčším svetovým exportérom. In *Sme [online]*. 2010-01-07. [cit. 2010-02-18]. Dostupné na internete: <http://ekonomika.sme.sk/c/5181116/cina-sa-vlani-stala-najvacsim-svetovym-exporterom.html>.

¹⁸ VÝBOR PRE MEDZINÁRODNÝ OBCHOD. 2006. *Štátút trhového hospodárstva a Čínska ľudová republika: Správa pre poslancov*. Európsky parlament, 2006-01-16. 3 s.

podnikov, ktorú je nutné po vstupe krajiny do WTO redukovať. Zatiaľ čo v Číne liberalizácia v tejto oblasti už isté problémy spôsobila, RF na toto obdobie ešte len čaká.

Samotný dôvod, prečo je Čína taká významná z hľadiska ruského členstva vo WTO sa teda netýka len rastúcej ekonomickej spolupráce medzi oboma krajinami, ale aj z hľadiska vedeckého.

Rok 2008 rozšíril členskú základňu o **Ukrajinu** predstavujúcu v poradí zatiaľ predposledného 152. člena WTO a zároveň významného hráča vo vzťahu k RF. V čase svojho vstupu bola ukrajinská ekonomika považovaná za tretiu najväčšiu ekonomiku, po ruskej a iránskej, stojacej mimo zmluvného systému WTO. Dohoda o vstupe Ukrajiny do WTO bola podpísaná vo februári 2008 v Ženeve, čím boli ukončené štrnásť rokov trvajúce prístupové rokovania WTO. Záverečná fáza rokovaní bola ukončená po tom, ako Ukrajina súhlasila so znížením exportných ciel na viaceré druhy tovarov, ako sú kovy a poľnohospodárske výrobky, čím presvedčila EU, aby odblokovala ukrajinský vstup do WTO.¹⁹

Vo všeobecnosti je známe, že tieto dve krajiny sú si veľmi blízke svojou minulosťou, no v posledných rokoch sa však viac krát ukázalo, že toto priateľstvo môže vyústiť do konfliktov rozmeru januárovej plynovej krízy z roku 2009, ktorá znepokojila značnú časť Európy. Aj napriek tomu, že v súčasnosti je v dôsledku novozvoleného prezidenta V. Janukoviča Ukrajina pro-rusky orientovaná v porovnaní s jeho predchodcom V. Juščenkou, budú ich vzájomné vzťahy a ich budúci vývoj zohrávať významnú úlohu pri samotnom vstupe RF do WTO. Môžeme však povedať, že členstvo Ukrajiny vo WTO predstavuje jej posilnenie postavenia voči Moskve, keďže vďaka členstvu disponuje možnosťou prípadného blokovania vstupu RF do WTO.

¹⁹ EURACTIV. 2008. Ukrajina vstúpila do WTO. In *Euractiv* [online]. 2008-02-07. [cit. 2008-02-07]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/ukrajina-vstupila-do-wto>.

2 Rusko na ceste do WTO

Ruská federácia začala svoju cestu do WTO podaním oficiálnej prihlášky v roku 1993. Od tej doby prešla celou radou štrukturálnych a legislatívnych zmien, ktorých cieľom bolo hlavne transformovanie ekonomiky a splnenie záväzkov vyplývajúcich z členstva vo WTO. Dlhotrvalé prístupové rokovania v prípade Ruskej federácie doposiaľ viedli k vyriešeniu mnohých otázok týkajúcich sa podmienok vstupu a v súčasnosti sa nachádzajú vo svojej záverečnej fáze.

2.1 Stručná genéza prístupových rokovaní Ruskej federácie

Prvé snahy začlenenia sa RF do WTO začali ešte v 80-tych rokoch, vtedy ešte ako súčasť ZSSR, kedy sa v dôsledku neudržateľnej zlej ekonomickej situácie vo východnom bloku začali objavovať prvé snahy zapojenia sa do medzinárodného obchodného spoločenstva. Dovtedy sa RF ako krajina patriaca do Východného bloku vyvíjala izolovane a preto ani nebolo pozvané stať sa zmluvnou stranou GATT. Hlavným dôvodom tohto negatívneho postoja voči Sovietskemu zväzu bol **konflikt vtedajšej obchodnej politiky ZSSR so základnými princípmi WTO**.

Zásadný rozdiel spočíval v prístupe k liberalizácii:

- **GATT** - liberalizácia obchodu prostredníctvom odstraňovaním obchodných bariér
 - rozvoj vzájomnej interdependencie medzi jednotlivými krajinami
- **ZSSR** - hospodárstvo postavené na koncepcii sebestačnosti
 - izolacionizmus a protekcionizmus ekonomiky

V prípade koncepcie sebestačnosti existuje len veľmi obmedzený zahraničný obchod, v rámci ktorej import slúži len na zabezpečenie produktov, ktoré nie je možné vyrobiť z domácich zdrojov a export sa využíva hlavne na financovanie importu.²⁰ Tento typ obchodnej politiky sa však ukázal ako neefektívny a spolu s inými faktormi prispel ku kolapsu ZSSR, ktorý nebol schopný držať krok s globalizujúcim sa svetom. Najintenzívnejšiu obchodnú výmenu realizovalo ZSSR najmä s krajinami Východnej Európy, niektorými ázijskými komunistickými krajinami a Kubou. Zahraničný obchod s ostatnými krajinami bol

²⁰ OECD. 1991. *A Study of Soviet Economy*. Paríž: OECD, 1991, 398 s. ISBN: 9264-1346-89

minimalizovaný, čím sa ZSSR ochudobňovalo o možnosť využívať prínosy z medzinárodnej del'by práce vo väčšom rozsahu.

V dôsledku zhoršujúcej sa situácie v rámci Sovietskeho bloku a jeho blížiacim sa koncom, **ZSSR v auguste 1986 podala žiadosť o získanie statusu pozorovateľa** v rámci vtedy prebiehajúceho Uruguajského kola rokovaní GATT. Táto žiadosť bola zo strany USA a niektorých iných západných industrializovaných krajín zamietnutá s odôvodnením, že centrálné plánované hospodárstvo, na ktorom bolo ZSSR založené nie je v súlade s pravidlami a princípmi WTO.²¹

V roku 1990 bol ZSSR prisúdený status pozorovateľa Uruguajského kola rokovaní s následným možným neskorším vstupom. Súhlas s jeho udelením dalo aj USA s konštatovaním, že Sovietsky zväz pod vedením prezidenta M. Gorbačova je na ceste k otvoreniu ekonomiky a posune k trhovému hospodárstvu.²² Po rozpade ZSSR v roku 1991, bol status pozorovateľa prisúdený jeho nástupníckemu štátu Rusku, ktoré v roku 1993 požiadalo o členstvo v GATT.

Samotné **Rusko začalo svoju cestu do WTO v júny 1993**, keď vláda Ruskej federácie predložila svoju žiadosť o členstvo v GATT. Výsledkom Uruguajského kola rokovaní GATT však v roku 1995 vzniklo WTO, ktoré prebralo agendu GATT a rozšírilo ju o pravidlá obchodu pre obchod so službami a duševným vlastníctvom. Spolu so vznikom WTO sa žiadosť o vstup do GATT automaticky transformovala na žiadosť o vstup do WTO.

Po predložení a akceptovaní prihlášky bola v polovici júna **1993 vytvorená Pracovná skupina pre vstup**. K jej hlavným úlohám vo vzťahu ku kandidujúcej krajine patrí:²³

- a) preskúmanie žiadost' o vstup
- b) zhodnotenie stavu obchodného režimu
- c) zhodnotiť stav legislatívy
- d) vypracovať správu o výsledkoch svojho šetrenia

Členmi skupiny sú spravidla zástupcovia členských krajín, ktorých vstup kandidátskej krajiny ovplyvní najviac. Pracovná skupina pre vstup Ruska do WTO má 60 členov (plus dvoch dodatočných nových členov WTO, Vietnamu a Kambodže) a je doposiaľ najväčšou

²¹ BRABANT, J.M. 1989. The Soviet Union in the GATT? A plea for reform. *In The International spectator*. 1989, vol. 24, no. 2, s. 72-93. ISBN:1751-9721

²² NÁRAY, P. 2001. *Russia and the World Trade Organization*. New York: Palgrave, 2001. 191 s. ISBN: 0333-682-181.

²³ WTO. 2008. *Understanding the WTO*. Ženeva: WTO, 12/2008. 116 s. ISBN: 978-92-870-3495-3

Skupinou v histórii WTO. Na prvých stretnutiach sa členovia Skupiny zameriavali najmä na preskúmanie stavu obchodného režimu a legislatívy, na základe ktorého zhodnotili ich kompatibilitu s podmienkami vstupu do WTO. Oblasti, ktoré boli označené ako najproblematickejšie a vyžadujúce nutnú zmenu patrili:

- ochrana práv duševného vlastníctva
- agrodotácie
- výška colných sadzieb
- obchod so službami
- aplikácie sanitárnych a fytosanitárnych štandardov

Na základe informácií prezentovaných na zasadnutiach Pracovnej skupiny bola následne vypracovaná hodnotiacia správa obsahujúca spôsob, ktorým by malo Rusko dosiahnuť záväzky vyplývajúce z členstva vo WTO. Na jej základe Rusko postupne reformovalo svoju ekonomiku a legislatívny rámec tak, aby zodpovedalo požiadavkám, ktoré sú nevyhnutné pre vstup. Zatiaľ posledná správa bola vydaná v roku 2008, ktorá má vytvoriť bázu na dokončenie multilaterálnych rokovaní týkajúcich sa doposiaľ nesplnených záväzkov hlavne v oblasti legislatívy.

V 90-tych rokoch sa Rusku darilo len veľmi pomaly realizovať naplánovanú hospodársku reformu, ktorá bola jednou z podmienok vstupu do WTO. V tomto čase sa otázka členstva považovala skôr za **dlhodobý cieľ ako hlavnú prioritu vlády**. Hlavným dôvodom bola zrejme nutnosť transformácie centrálne plánovanej ekonomiky ako aj snaha o stabilizáciu zraniteľnej ekonomiky po finančnej kríze 1998.

Obrat nastal až so zmenou v kresle prezidenta, keď sa v decembri 1999 dostal k moci **Vladimír Putin**, ktorý **označil členstvo Ruska vo WTO za jednu z priorít svojej politiky**. V máji roku 2001 Rusko predložilo revidovanú verziu stanoviska k režimu obchodnej politiky a na jeseň roku 2002 Pracovná skupina vypracovala svoju prvú správu.

Začiatok multilaterálnych prístupových rokovaní s RF bol rozvrhnutý nasledovne:

- ⇒ 1998 : oblasť poľnohospodárstva
- ⇒ 1999: oblasť služieb
- ⇒ 2000: oblasť tovarov

Bilaterálna rokovania začali o čosi neskôr, no od tej doby Rusko uzatvorilo dvojstranné rokovania takmer so 60 členmi WTO, ktorých výsledkom boli bilaterálne dohody týkajúce sa prístupu na trh a záväzkov v oblasti tovarov a služieb.²⁴ Prvú bilaterálnu dohodu uzatvorenú v rámci prístupových rokovaní uzatvorilo Rusko v roku 2003 s Kirgizskou republikou. Za doposiaľ najväčší pokrok v rokovaní sa považuje uzavretie bilaterálnej dohody s EU (2004), ktorá je najväčším obchodným partnerom Ruska. V poradí 27 zasadnutie Pracovnej skupiny v apríli 2005 viedlo k uzavretiu bilaterálnych negociácií v oblasti tovarov s 28 členmi WTO, ktorý tvoria takmer 50% členov Pracovnej skupiny a 87% celkového ruského importu.²⁵ Rokovania s USA, druhým najväčším obchodným partnerom Ruska, boli uzavreté v roku 2006 a priniesli značný optimizmus ohľadom možného skorého vstupe RF do WTO. **Koncom jari 2007 malo Rusko úspešne uzatvorené bilaterálne dohody so všetkými členmi Pracovnej skupiny okrem Vietnamu, Kambodže a Gruzínska.**²⁶ Dôraz v prístupových rokovaní sa od roku 2007 kladie hlavne na multilaterálne negociácie.

Aj napriek mnohým reformným zmenám, ktorými Rusko prešlo od rozpadu ZSSR a výraznej podpore zo strany bývalého ako aj súčasného prezidenta, sa RF doposiaľ nepodarilo úspešne zavŕšiť prístupové rokovania. Jednou z príčin predlžovania dĺžky obchodných rokovaní boli aj obchodné a politické konflikty (napr. zákaz dovozu poľského mäsa do Ruska, rusko-gruzínske vzťahy), ktoré ich často krát blokovali.

Otázka členstva Ruska vo WTO sa objavila aj v dokumente nesúci názov: *Stratégia rozvoja Ruska do roku 2020*, ktorá bola predstavená vtedajším prezidentom Vladimírom Putinom len necelé štyri týždne pred novými prezidentskými voľbami a preto bola mnohými považovaná za programové vyhlásenie jeho budúcej vlády.²⁷ Vo svojom prejave sa prezident vyslovil za čo najskorší vstup RF do WTO a vyslovil mu plnú podporu.

Zásadnejšia zmena postoja Ruska vo vzťahu k členstvu WTO nastala v súvislosti s rozhodnutím o vytvorení colnej únie medzi RF, Bieloruskom a Kazachstanom k 1. januáru 2010. Bližšie sa tejto problematike venujeme v kapitole 3, časti 3.

²⁴ OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVES. 2010. *Russian Federation*. [online]. 2010-04-25. [cit. 2010-04-26]. Dostupné na internete: <http://www.ustr.gov/trade-agreements/wto-multilateral-affairs/wto-accessions/russian-federation>.

²⁵ ASCHESON, D. 2007. *Russian Federation Accession to the WTO: Research paper*. Geneva : Graduate Institute, 2007. 25 s.

²⁶ TARR, D. 2007. *Russian WTO Accession: What Has Been Accomplished, What Can be Expected* : Policy Research Working Paper 4428. Washington DC: The World Bank, 2007. 18 s.

²⁷ PRESSBURG, A.P. 2008. *Putin vidí Rusko medzi najsilnejšími ekonomikami*. In E-Trend [online]. 2008. [cit. 2009.06.25]. Dostupné na internete: <http://ekonomika.etrend.sk/svet/putinova-volba.html>

2.2 Závazky vyplývajúce z členstva vo WTO

Ruská federácia doposiaľ uzatvorila bilaterálnu časť svojich prístupových rokovaní, na ktorú nadväzujú rozsiahle rokovania týkajúce sa prístúpenia k multilaterálnym zmluvám a stanovenia podmienok vstupu. Na základe toho, že doposiaľ ešte neboli celkom ukončené prístupové rokovania a sprístupnené konkrétne záväzky vyplývajúce z členstva vo WTO pre všetky oblasti, budeme v tejto časti hovoriť hlavne o všeobecných záväzkoch, konkrétne sa vyjadríme len o oblastiach, v prípade ktorých už boli ukončené rokovania a dospelo sa ku vzájomnému konsenzu.

2.2.1 Systémové reformy

Ruská federácia sa počas prístupových rokovaní musela zaviazat' splniť celú sériu inštitucionálnych a legislatívnych reforiem, ktoré umožnia krajine fungovať na princípoch trhovej ekonomiky a úspešne sa integrovať do svetového hospodárstva. Podrobnejšie sa problematike systémových reforiem venujeme v časti 2.3 Štrukturálne reformy po rozpade ZSSR.

2.2.2 Všeobecná dohoda o obchode s tovarom (GATT)

Colný sadzobník. Po rozpade ZSSR bol obchodný režim RF charakterizovaný rozsiahlym komplexom vysokých importných ciel, ale aj rôznymi netarifnými prostriedkami v podobe licencií a kvantitatívnych obmedzení, čo je v rozpore so základnými pravidlami a princípmi WTO. V roku 2001 bola Ruskom vydaná správa o obchodnom režime, ktorej súčasťou bolo rozdelenie asi 30% všetkých produktov do štyroch skupín s nasledovnými colnými tarifami:

- a) nerastné suroviny (5%)
- b) polotovary (10%)
- c) potravinové produkty (15%)
- d) hotové výrobky (20%)

Novovytvorená štruktúra colných sadzieb predstavovala zníženie priemernej hodnota na úroveň 11,5%. V období rokov 2001-2003 sa síce priemerná úroveň cla pohybovala v rozmedzí 13 až 14,5%, no v nasledovnom období rokov 2004-2005 si zachovala svoju

stabilnú úroveň.²⁸ So vstupom krajiny do WTO by malo postupne prísť ešte k väčšej miere priblíženia sa colných taríf s bežnými sadzbami používanými v rámci WTO.

2.2.3 Všeobecná dohoda o obchode so službami (GATS)

Sektor služieb, no predovšetkým *finančné služby* (bankovníctvo, poisťovníctvo a trh s cennými papiermi), *sú relatívne novým fenoménom v ruskej ekonomike*. V čase existencie ZSSR nebol sektor služieb prioritou vtedajšieho zriadenia a finančné služby v podmienkach centrálne plánovanej ekonomiky prakticky neexistovali. Masívny rozvoj služieb, na úkor upadajúceho poľnohospodárstva a ťažkého priemyslu, nastal až s transformáciou ekonomiky. Jedná sa však o veľmi mladý a zraniteľný sektor, ktorý si podľa viacerých ruských predstaviteľov a podnikateľov vyžaduje ochranu štátu pred silnou konkurenciou zo zahraničia.

Poisťovníctvo. Ruský poisťovací trh sa za posledné roky pomerne rýchlo rozvíja a zároveň značne koncentruje. V súčasnosti je tento sektor v Rusku ešte stále chránený viacerými obmedzeniami pre zahraničných investorov, no aj napriek tomu došlo v posledných rokoch k zvýšenej aktivite zahraničných subjektov na ruskom poisťovnom trhu. V roku 2008 pokračoval rast podielu zahraničného kapitálu na celkovom ruskom sektore poisťovníctva a dosiahol 13.5%, čo predstavuje 20.5 mld. RUB (v roku 2007 bol podiel 9.9%, čiže 15,8 mld. RUB).²⁹

Podľa súčasne platnej ruskej legislatívy nesmie podiel zahraničného kapitálu v tomto sektore presiahnuť 25% z celkového kapitálu, toto obmedzenie sa však nevzťahuje na jednotlivé spoločnosti. Medzi ďalšie reštrikcie obmedzujúce činnosť zahraničných spoločností na ruskom poisťovnom trhu patrí povinnosť vyžadujúca, aby v čele spoločnosti a hlavným účtovníkom bol občan RF. Okrem toho podmienkou na získanie vlastnej licencie je, aby spoločnosť najskôr pôsobila ako minoritný akcionár v nejakej ruskej poisťovni. Legislatíva ďalej obmedzuje pôsobnosť zahraničných poisťovní vyňatím z poskytovania zákonného poistenia (zákonné poistenia automobilov a zákonné zdravotné poistenia), ktoré predstavuje najdynamickejšie rastúcou časťou poisťovníckeho trhu v Rusku.³⁰

²⁸ TARR, D. 2007. *Russian WTO Accession: What Has Been Accomplished, What Can be Expected* : Policy Research Working Paper 4428. Washington DC: The World Bank, 2007. 18 s.

²⁹ BUSINESSINFO. 2010. *Rusko: Finanční a daňový sektor*. Zastupiteľský úrad ČR v RF – Moskva. [online]. [cit. 2010-01-13]. Dostupné na internete: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-financni-a-danovy-sektor/5/1000580/>

³⁰ VASTINE - BOB – GOLOLOBOV. 2003. Moscow and WTO: A Unique Chance to Modernize Russia. In *European Affairs*. [online]. 2003, vol. 4, no. 1 [cit. 2009.10.10]. Dostupné na internete:

Vstup RF do WTO bude pre oblasť poisťovníctva predstavovať nasledovné zmeny:

- možnosť 100% zahraničného vlastníctva v prípade komerčných poisťovní okamžite po vstupe
- odstrániť obmedzenia týkajúce sa zákonného poistenia a licencií v prípade poskytovania životného poistenia do piatich rokov od vstupe
- povoliť až 50% podiel na všetkých investíciách v sektore zahraničným investorom, doteraz je ich podiel obmedzený len na 25%

Bankovníctvo a trh s cennými papiermi. Reforma Centrálnej banky Ruska (Central Bank of Russia- CBR) a iných finančných inštitúcií sa začala realizovať od októbra 2000. Ruský bankový sektor je aj napriek značnému rastu za posledných desať rokov charakteristický pomerne malým rozsahom vzhľadom na potreby ekonomiky a koncentráciou s dominantným postavením troch štátnych bánk: Sberbank, Vneshtorgbank a Gazprombank, ktoré stále vlastnia 36% aktív v bankovom sektore, 45% súkromných pôžičiek a 33% firemných pôžičiek.³¹ Zahraničné banky pritom kontrolujú iba 10% všetkých bankových aktív v štáte, čo je v porovnaní so 70%-ným priemerom Centrálnej Európy len veľmi malý podiel. Nepriaznivú hodnotu vykazuje aj ukazovateľ podielu bankových úverov na fixných investíciách, ktorý dosahuje len 4,8%.

V súčasnosti nie je možné považovať bankový sektor za motor ekonomického rastu a aj naďalej zostáva v úlohe financovania (úverovania), ktoré tiež nie je dostačujúce. Investície v RF sú dnes zhruba na 50% financované z vlastných zdrojov (vo vyspelých trhovách ekonomikách je to iba 20-30%) a iba 50% celkového krytia pochádza z bankových úverov.³² K zlepšeniu situácie by mohla prispieť vyššia účasť PZI v bankovom sektore, ktoré aj napriek pozitívnemu trendu od roku 2006 dosahujú pomerne nízky podiel.

Významnú úlohu v súvislosti s liberalizáciou bankového sektora a vstupom RF do WTO zohráva systém bankových pobočiek, ktorý predstavuje jeden z možných spôsobov prieniku zahraničných investorov na trh. V roku 2003 zverejnila Svetová banka databázu o

<http://www.europeaninstitute.org/Winter-2003/moscow-and-the-wto-a-unique-chance-to-modernize-russia.html>

³¹ RAUTAVA, J. 2006. *Bofit Russia Review*, [online]. Helsinki : Bank of Finland, 2006. 9 p. [cit. 2009.12.10] Dostupné na internete: www.bof.fi/NR/rdonlyres/A2301698-C235-4AAA-B30D.../BRR2006.pdf

³² BUSINESSINFO. 2010. *Rusko: Investičná klíma*. Zastupiteľský úrad ČR v RF – Moskva. [online]. [cit. 2010-01-13]. Dostupné na internete: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-investicni-klíma/9/1000580/>

„Regulácii a bankovom dohľade“, na základe ktorej len 18³³ zo 150 štátov zakázalo vo svojej krajine systém bankových pobočiek, medzi nimi aj RF. Snahu o presadenie tohto systému vyvíja hlavne USA, ktoré považuje takýto prienik na trh za oveľa efektívnejší, účinnejší, jednoduchší a úspornejší, ako prostredníctvom zakladania dcérskych spoločností, ktorý zastáva ruská strana.

Ruské finančné trhy sú na tom podobne z hľadiska rozsahu ako bankový sektor. Po viac ako 15 rokoch vývoja si síce začali osvojovať techniky a funkcie zrelých trhov, no aj napriek tomu, ani zďaleka nedosahujú svoj potenciálny rozsah. Kapitalizácia trhu cenných papierov síce dosiahla v roku 2004 úroveň 200 mld. USD (50% HDP), no ukazovatele likvidity sú stále neuspokojivé. Okrem toho sa na celkovom obrate dvoch najväčších búrz z 90% podieľa 7-10 spoločností (hlavne ropné a plynárske).

V súvislosti s pripravovaným vstupom do WTO sa Rusko zaviazalo liberalizovať svoj bankový sektor a zlepšiť podmienky vstupu pre zahraničných investorov.

Vstup Ruska do WTO bude pre bankovníctvo predstavovať nasledovné zmeny:

- možnosť 100% vlastníckeho podielu v bankách a finančných inštitúciách
- obchodovanie a vlastníctvo celej škály cenných papierov, vrátane štátnych cenných papierov
- účasť na financovaní štátnej privatizácie
- podiel zahraničných investícií v tomto sektore bude môcť dosiahnuť až 50% podiel, doposiaľ to bolo len 15%

Telekomunikácie. Liberalizovaný a efektívne fungujúci trh telekomunikácií sa v súčasnej dobe považuje za jeden z nevyhnutných predpokladov moderne fungujúcej ekonomiky. Zatiaľ čo sa ruská vláda snaží o rozvoj trhu s telekomunikáciami prostredníctvom centrálnych dotovaných a regulovaných projektov, mnohí zahraniční, ale aj ruskí experti sa domnievajú, že konkurencieschopnosť ruského trhu telekomunikácií je možné zabezpečiť prostredníctvom trhových metód, ako liberalizácia a voľná súťaž. Príkladom úspešného trhového prístupu je čínsky telekomunikačný trh po vstupe do WTO v roku 2001, ktorý v dôsledku rozsiahlej liberalizácie v rokoch 1995-2002 zaznamenal až trojnásobné zvýšenie

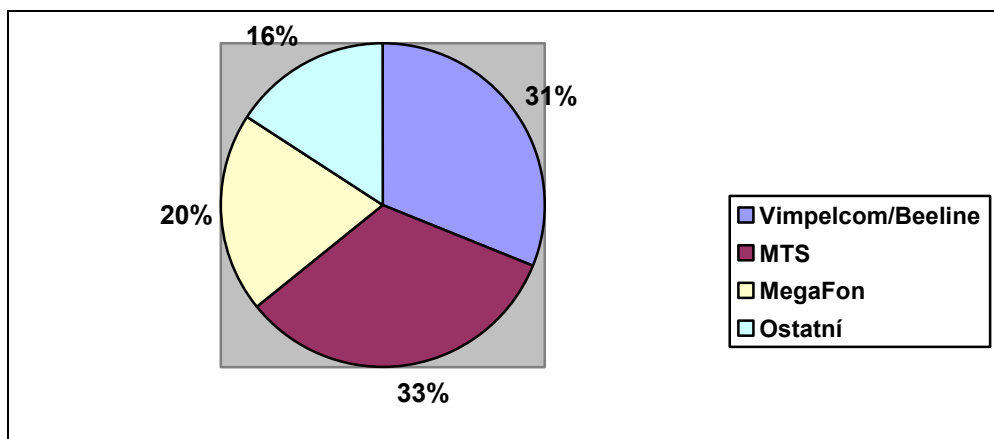
³³ Rusko, Kazachstan, Azerbajdžan, Bielorusko, Ukrajina, Bolívia, Botswana, Kolumbia, Kostarika, Macedónsko, Malajzia, Mexiko, Nigéria, Papua Nová Guinea, Filipíny, Srbsko a Monte Negro, Trinidad a Tobago, Zimbabwe

počtu pevných telefónnych liniek, rapidný nárast používania mobilných telefónov, ako aj celkový pokles cien pre medzimestské a medzinárodné hovory porovnateľné s cenami v rozvinutých krajinách.³⁴

Závazky Ruska v oblasti liberalizácie trhu telekomunikácií vyplývajú z bilaterálnych dohôd medzi EU a Ruskom, ako aj Ruskom a USA. V dohode s EU z roku 2004 sa RF zaviazala obmedziť pôsobenie štátneho monopolu Rostelekom do roku 2010.³⁵ V skutočnosti však treba povedať, že Rostelekom prišiel o svoje monopolné postavenie už koncom roku 2006, keď niekoľko spoločností získalo licencie na poskytovanie medzimestských hovorov. Bilaterálna dohoda medzi RF a USA z roku 2006 zase umožňuje 100% zahraničné vlastníctvo spoločností operujúcich na telekomunikačnom trhu. Okrem toho sa RF zaviazala implementovať základný referenčný rámec WTO pre oblasť telekomunikácií, na základe ktorého je povinná zriadiť nezávislý regulačný orgán, prostredníctvom ktorého sa zabezpečí transparentnosť a zamedzí vznik prípadných konfliktov záujmov.

Konkurencia na trhu poskytovateľov mobilných telefónnych služieb je podstatne väčšia ako v prípade pevných telefónnych liniek. Prvý mobilný operátor Mobile TeleSystems (MTS) pôsobí v Rusku už od roku 1993. Neskôr sa k nemu pridali Vimpelcom/Beeline a MegaFon. Všetci traja mobilní operátori tvoria v súčasnosti tzv. Veľkú trojku, ktorá mala v roku 2007 nasledovný podiel na trhu:

Graf 1: Podiel najväčších mobilných operátorov v RF za rok 2007 v %

Zdroj: Spracované autorom na základe údajov z <http://www.russiaprofile.org/resources/business/sectors/telecommunications>

Vo všeobecnosti možno označiť liberalizáciu a plnenie záväzkov v oblasti telekomunikácií za pomerne uspokojivé v porovnaní s inými sektormi.

³⁴ YUDAeva, K. 2006. *Telecommunications Reform*. [online]. Washington DC : World Bank. 2006. [cit. 2010. 01.15] Dostupné na internete: <http://www.worldbank.org/html/prddr/trans/julaugsep03/pgs23-24.htm>

³⁵ JENSEN – RUTHERFORD – TARR. 2004. *Telecommunication Reform within Russia's Accession to the WTO*, World Bank Policy Research Working Paper No. 3501. p. 115. Dostupné na internete: <http://ssrn.com/abstract=654567>.

Závazky v oblasti sektora telekomunikácií súvisiace so vstupom do WTO:³⁶

- obmedziť pôsobenie štátneho monopolu Rostelekom do roku 2010
- možnosť 100%-ného zahraničné podielu v spoločnostiach operujúcich v oblasti telekomunikácií
- zriadenie nezávislého regulačného orgánu, prostredníctvom ktorého sa zabezpečí transparentnosť a zamedzí vznik prípadných konfliktov záujmov

Obchodné služby. RF so vstupom do WTO musí zabezpečiť v oblasti obchodných služieb voľný prístup na trh a režim národného zaobchádzania pre rôzne profesie ako právnikov, účtovníkov, zdravotnícky personál, architektov, reklamných, marketingových a iných špecialistov. Okrem toho musí byť zahraničným investorom umožnený 100% podiel na spoločnostiach v oblasti obchodných služieb.

Distribučné služby. Podobne ako v mnohých iných oblastiach, bude RF nútená pristúpiť so svojim vstupom do WTO k liberalizácii aj v prípade distribučných služieb, ktorá sa prejaví hlavne v možnosti 100% zahraničného podielu v spoločnostiach operujúcich v oblasti veľkoobchodu, maloobchodu a distribúcie.

2.2.4 Závazky z dohody o poľnohospodárstve

Otázka poľnohospodárstva a miera jeho liberalizácie sa vo všeobecnosti považuje za jednu z najcitlivejších oblastí každej krajiny, RF nevynímajúc. RF zdedila z čias ZSSR značne neefektívne a neproduktívne poľnohospodárstvo, ktoré nebolo schopné samostatne fungovať v podmienkach trhového hospodárstva. Federálna ruská vláda v snahe udržať aspoň nevyhnutnú úroveň poľnohospodárstva nadmerne subvencovala neproduktívne farmy, čo len oddaľovalo nevyhnutné reformy. V prípade prístupových rokovaní Ruska sú práve poľnohospodárske dotácie jednou z oblastí, ktorú sa doposiaľ ešte stále nepodarilo úspešne vyriešiť. V oblasti poľnohospodárstva EÚ požaduje od RF zrušenie dotácií poľnohospodárskej produkcie, aj napriek tomu, že v EÚ sa tieto dotácie bežne používajú. Napriek zložitosti a citlivosti problematiky sa však dosiahli zhody na určitých záväzkoch,

³⁶MARKOVA, E. 2009. *Liberalization and regulation of the Telecommunications sector in transition countries the case of Russia*. Düsseldorf: Heidelberg Physica-Ver. 2009. s. 230. ISBN 978-3-7908-2103-1

ktoré vychádzajú predovšetkým z bilaterálnej dohody medzi RF a USA z roku 2006. Na základe tejto dohody sa RF zaväzuje splniť nasledovné záväzky:³⁷

- Redukcia colných sadzieb takmer všetkých poľnohospodárskych produktov
- Otvorenie trhu s hovädzím a bravčovým mäsom
- Zlepšenie prístupu na ruský trh pre producentov obilia, kukurice, jablák, jačmeňa, hrušiek, hrozna, hrozienok, mandlí, mliečnych výrobkov, produktov zo sóje a hydiny
- Implementácia medzinárodných štandardov uplatňovaných pri obchode s poľnohospodárskymi produktmi

Súhrn všetkých záväzkov RF v oblasti poľnohospodárstva bude známy až po definitívnom ukončení bilaterálnych rokovaní týkajúcich sa tejto oblasti.

2.2.5 Všeobecná dohoda o obchode s duševným vlastníctvom (TRIPS)

RF doposiaľ prijala celý rad legislatívnych opatrení zameraných na ochranu práv duševného vlastníctva. Najväčšia časť z nich vyplýva z bilaterálnej dohody medzi RF a USA z roku 2006, na základe ktorej sa RF zaviazala, že podnikne konkrétne kroky na posilnenie ochrany práv duševného vlastníctva.

Dohoda sa venuje najmä nasledovným oblastiam:³⁸

- Boj proti pirátstvu optických diskov
- Boj proti nelegálnemu používaniu internetu
- Ochrana farmaceutických testovacích dát
- Zavedenie primeraných trestných sankcií pri porušení práv duševného vlastníctva
- Posilnenie pohraničného boja proti pirátstvu a falšovaniu
- Zabezpečenie legislatívy RF týkajúcej sa ochrany práv duševného vlastníctva s dohodou TRIPS a ďalšími medzinárodnými štandardmi

³⁷ OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. 2006. *Bilateral Negotiations on Russia's Accession to the World Trade Organization, Agriculture Goods Market Access*. [online]. 2006-11-19. [cit. 2010-03-10]. Dostupné na internete: <http://www.usrtccne.org/news2.phtml?m=266> .

³⁸ SOMERS, A.B. 2006. *Results of Bilateral Negotiations and Russia's Accession to the WTO*. [online]. 2006-11-21. USRTCCNE. [cit. 2009-12-10]. Dostupné na internete: <http://www.usrtccne.org/news2.phtml?m=266>

Dohoda z roku 2006 okrem iného poskytla základ pre multilaterálne rokovania, ktorých výsledkom by mali byť už konkrétne definované záväzky týkajúce sa vstupu RF do WTO v súvislosti s ochranou duševného vlastníctva.

2.2.6 Záväzky z dohody o obchodných aspektoch investícií (TRIMS)

Dohoda o obchodných aspektoch investícií vznikla na základe Uruguajského kola rokovaní a podnetom na jej vypracovanie bol enormný nárast PZI na konci 80-tych rokov, ktoré bolo nevyhnutné istým spôsobom regulovať. TRIMS slúži hlavne na obmedzenie preferovania domácich firiem pred zahraničnými investormi a uľahčuje medzinárodným firmám jednoduchšie a bezpečnejšie operovať na zahraničných trhoch. Táto dohoda sa nevzťahuje na konkrétne odvetvie hospodárstva, ale na zahraničné investície ako také. S prípadným vstupom do WTO bude potrebné, aby RF pristúpila k tejto dohode bezvýhradne, a umožnila tak ochranu zahraničným investorom pred prípadným poškodením presne vymedzeným v zmluve.

2.3 Štrukturálne reformy RF po rozpade ZSSR

Pri pohľade na ruskú ekonomiku za posledné dve dekády je zrejmé, že krajine sa podarilo relatívne úspešne dosiahnuť makroekonomickú stabilitu, ktorá predstavovala jeden z hlavných problém RF po rozpade ZSSR. Za týmto úspechom stojí predovšetkým realizácia viacerých reforiem, ktoré boli nevyhnutným predpokladom pri transformácii centrálne plánovanej ekonomiky. Medzi základné oblasti štrukturálnych reforiem zaradujeme:

1. Privatizácia
2. Daňová reforma
3. Reforma právnej a inštitucionálnej štruktúry
4. Zahraničný obchod
5. Protimonopolná reforma
6. Reformy zamerané na zvýšenie konkurencieschopnosti

2.3.1 Privatizácia

Podobne ako vo všetkých postkomunistických krajinách bývalého Sovietskeho bloku, prebehla aj v RF privatizácia štátneho majetku. Jej rozsah, vzhľadom aj na veľkosť krajiny, bol však oveľa väčší v porovnaní s ostatnými krajinami východného bloku. Na jednej strane

privatizácia prispela k tvorbe súkromného vlastníctva, na strane druhej sa však jednalo o pomerne rýchly a rozporuplný proces, ktorý nekládol dostatočný dôraz na tvorbu účinných trhových mechanizmov, finančnú transparentnosť, efektívnu konkurencieschopnosť a alokáciu zdrojov, ktoré spomaľovali budovanie trhovej ekonomiky, ako aj integráciu do svetového hospodárstva.³⁹ Privatizácia v RF v prebehla v troch etapách:⁴⁰

- 1) Program masívnej privatizácie
- 2) Program pôžičiek pre akcionárov
- 3) Case-by-case privatizácia

Začiatkom 90-tych rokov prebehol **Program masívnej privatizácie**, v rámci ktorého bolo sprivatizovaných až 70% zo všetkých 76 000 podnikov, ktoré prešli aspoň čiastočne do súkromných rúk.

V polovici 90-tych rokov sa ako súčasť privatizácie zrealizoval **Program pôžičiek pre akcionárov**, v rámci ktorého ruská vláda umožnila finančným a priemyselným skupinám vlastniacim akcie najväčších a najatraktívnejších podnikov v krajine privatizáciu, ktorá mala byť splatená prostredníctvom pôžičiek do štátneho rozpočtu. Tento spôsob privatizácie sa stal terčom kritiky nielen v RF, ale aj v zahraničí. Hlavným dôvodom kritiky bol nedostatok transparentie tohto programu. V mnohých prípadoch vôbec neprišlo k splateniu záväzku do štátneho rozpočtu, a aj napriek tomu si kontrolu nad sprivatizovanými podnikmi aj naďalej ponechali finančné a priemyselné skupiny, ktoré boli zodpovedné za nesplácanie pôžičiek. Tento spôsob privatizácie podnietil obavy z nadmernej koncentrácie predovšetkým na trhu so surovinami.⁴¹

Od roku 1997 začalo Rusko uplatňovať tzv. **Case-by-case privatizáciu**, ktorá je medzinárodne považovaná za jeden z najefektívnejších spôsobov odpredaja štátneho majetku. Tento spôsob privatizácie sa zamerával na najväčšie doposiaľ nesprivatizované podniky, pričom bol v prevažnej miere založený na súťažných tendroch, aukciách a transparentnejších procedúrach využívajúcich služby nezávislého finančného poradcu. Berúc do úvahy vyššie spomenuté nové prvky v rámci privatizácie, možno povedať, že došlo k značnému zlepšeniu kvality toho procesu.

³⁹ BROADMAN, H. 2000. *Russian Enterprise Reform*. Washington D.C.: World Bank, 2000. p. ISSN:0259-210X

⁴⁰ BROADMAN, H. 2004. Global Economic Integration: Prospects for WTO Accession and Continued Russian Reforms. In *The Washington Quarterly*. ISSN: 0163-660X, 2004, vol. 27, no. 2, s. 79-98.

⁴¹ Tam tiež s. 80

Počas procesu privatizácie bolo v RF od roku 1992 vládou sprivatizovaných viac ako 140 000 štátnych podnikov. Napriek tomu, že štát ešte stále vlastní viac ako 25% podiel v približne 2 500 akciových spoločnostiach, a v takmer 14 000 spoločnostiach je jediným akcionárom, *význam súkromného vlastníctva v ruskej ekonomike neustále narastá* a podľa štatistických údajov sa súkromný sektor podieľa viac ako 70% na tvorbe HDP RF. Tento ukazovateľ je možné považovať za jeden z indikátorov integrácie ruskej ekonomiky do svetového hospodárstva.

2.3.2 Daňová reforma

Základy daňovej reformy boli položené už v roku 1991, keď ruská vláda prijala niekoľko daňových zákonov s cieľom podporiť ekonomické reformy, ktoré mali za úlohu napomôcť vybudovať trhovú ekonomiku. *Hlavným cieľom daňovej reformy bolo minimalizovať daňové zaťaženie, a tým podporiť ekonomický rast v krajine.* Výrazným nedostatkom týchto zákonov boli ich neustále novelizácie, čo spôsobovalo značný zmätok pre podnikateľov ako aj samotných obyvateľov, v dôsledku čoho boli nútení veľmi často platiť pokuty z nedodržania zákona. V snahe odstrániť nedostatky daňového systému bol v období 1995-1997 vypracovaný návrh nového daňového zákona, ktorý obsahoval prvky daňových systémov používaných v krajinách OECD. Aj napriek snahe opätovne zreformovať ruský daňový systém sa objavili nedostatky, ktoré neumožnili dostatočne znížiť daňové zaťaženie obyvateľstva, čo viedlo k následným daňovým unikom.⁴²

V rámci prebiehajúcej daňovej reformy prišlo v roku 2004 k zásadným zmenám v daňovej a rozpočtovej legislatíve, ktoré priniesli nasledovné pozitívne výsledky:

- zjednodušenie celého daňového systému
- celkové zníženie daňových sadzieb
- úplné zrušenie niektorých druhov daní
- odstránenie individuálnych zliav a špeciálnych daňových zmlúv medzi štátom a platcami daní
- jednotnú sadzbu dane z príjmu fyzických osôb (13%)
- zrušenie dedičskej dane
- zníženie sociálnych daní

⁴² ECONOMY WATCH. 2005. Tax Reform in Russia. [online]. 2005. [cit. 2009-12-14]. Dostupné na internete: <http://www.economywatch.com/tax/russia/reform.html>

Osobitný prínos malo zavedenie rovnej dane, v dôsledku čoho sa podarilo zlepšiť kľúčové makroekonomické ukazovatele.

Pozitívne výsledky zo zavedenia rovnej dane môžeme zhrnúť nasledovne:

- Stabilizácia inflácie
- Nárast dôveryhodnosti obyvateľstva vo vládu, ako výsledok toho, že nový daňový systém sa zdal byť spravodlivý a transparentný
- Zvýšenie počtu daňových platcov
- Zvýšenie príjmov do štátneho rozpočtu

2.3.3 Reforma právnej a inštitucionálnej štruktúry

Právna a inštitucionálna štruktúra, ktorá je základom celého ruského obchodu, ale aj fungovania ekonomiky ako takej, prešla po rozpade ZSSR zásadnými zmenami a jej reforma *spočívala hlavne v rastúcom význame trhových princípov*. Bolo prijatých viacero zákonov, vrátane nového obchodného zákonníka, pozemkového zákona, zákona upravujúceho obchodovanie s cennými papiermi a iné, ktoré mali umožniť transformáciu ekonomiky, ako aj zvýšiť jej atraktivitu pre zahraničných investorov.

V rámci prebiehajúcej právnej reformy sa kladie dôraz na rozpracovanie mechanizmov zabezpečujúcich:

- ochranu vlastníckych práv, vrátane ochrany práv investorov a akcionárov
- riešenie korporatívnych sporov
- arbitrážny súd

Súčasne sa *špeciálna pozornosť venuje oblasti ochrane duševného vlastníctva*. Aj keď väčšina zákonov regulujúcich duševné vlastníctvo bola prijatá v 90-tych rokoch, v súvislosti so vstupom RF do WTO dochádza k ich sústavnej novelizácii s cieľom:⁴³

- splnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv a samotnej prípravy k pristúpeniu k novým medzinárodným zmluvám
- prípravy k vstupu do WTO

⁴³ ŠRANK – NEMČÍK – JAMRICH - BÓK: Základná informácia o teritóriu 2009, Veľvyslanectvo SR v Ruskej Federácii, OBEO, 9/2009. 32 s.

- odstránenia vnútorných rozporov normatívnych dokumentov
- zlepšenia mechanizmu ochrany duševného vlastníctva

V rámci inštitucionálnej reformy bola sústava orgánov pre reguláciu obchodu doplnená o inštitúcie ako Ministerstvo pre antimonopolnú politiku a podporu malého a stredného podnikania, Federálna komisia pre obchod s cennými papiermi a iné inštitúcie, ktoré majú svojou činnosťou prispievať k implementácii štrukturálnych reforiem.

Napriek pomerne dobrej legislatívnej úprave a inštitucionálnemu systému na štátnej úrovni sa doposiaľ nepodarilo dosiahnuť dostatočnú mieru implementácie týchto predpisov na úrovni podnikov. Okrem veľkých podnikov, ktoré alokujú kapitál nielen na domácich, ale aj medzinárodných finančných trhoch, veľmi často absentujú u ostatných firiem verejne publikované informácie o financiách týkajúcich sa ich podnikateľskej činnosti. Ďalším závažným problémom je aj absentujúca implementácia medzinárodných účtovníckych a auditorských štandardov.

2.3.4 Reforma zahraničného obchodu

Ruská federácia prešla od získania nezávislosti v roku 1991 výraznými zmenami, ktoré súviseli jednak s transformáciou na trhovo orientovanú ekonomiku, ako aj so snahou získania členstva vo WTO. Pracovná skupina zodpovedná za prístupové rokovania v prípade RF vykonala prieskum ruskej zahranično-obchodnej politiky a investičného režimu, na základe ktorého určila stupeň konformity s pravidlami WTO a stanovila oblasti, ktoré musia nevyhnutne prejsť zmenou. Medzi najzásadnejšie zmeny zaraďujeme ***zrušenie štátneho monopolu na realizáciu zahraničného obchodu a odstránenie zákazu investovania zahraničným subjektom***, ktoré sa považovali za piliere sovietskej centrálne plánovanej ekonomiky. K ich zrušeniu prišlo krátko po zániku ZSSR v novembri 1991.

V októbri 1992 ruská vláda pristúpila k zrušeniu ďalšieho dedičstva ZSSR v podobe ***zavedenia konvertibility ruského rubľa*** voči zahraničným menám a tiež došlo k eliminácii početných výmenných kurzov. V snahe udržať pod kontrolou depreciáciu rubľa používala Centrálna banka Ruskej federácie v prvej polovici 90-tych rokov tzv. pevné výmenné kurzy. Od augusta 1998 sa do praxe zaviedol floating a Centrálna banka intervenuje len prostredníctvom predaja a nákupu rubľa na medzinárodných menových trhoch. O relatívnej stabilite ruskej meny, ktorá je nevyhnutná pre rozvoj zahraničného obchodu, môžeme hovoriť od roku 1999.

Liberalizácia zahraničného obchodu súvisela aj so stanovením colných taríf, v rámci ktorých bol realizovaný import a export tovarov. V roku 1992 vláda Ruskej federácie prijala **Harmonizovaný colný sadzobník**, ktorý je bežným štandardom používaným v členských krajinách WTO. Colný sadzobník je zložený z všeobecných a preferenčných colných sadzieb, ktoré tvoria dve hlavné colné tarifné skupiny. Colné tarify v prípade nepoľnohospodárskych produktov sú rozdelené do piatich základných skupín od 0 do 30%. V špeciálnych prípadoch môžu niektoré krajiny využívať zvýhodnené colné sadzby spadajúce do programu *Všeobecného systému preferencií*⁴⁴, v rámci ktorého sú colné tarify o 25% nižšie ako preferenčné clá, ktoré zaručuje doložka najvyšších výhod.

Od začiatku 90-tych rokov, kedy bol zavedený Harmonizovaný colný sadzobník dochádzalo k sústavnému znižovaniu priemernej colnej sadzby. V roku 1995 sa priemerná colná sadzba nachádzala na úrovni 16%, pričom do roku 2001 prišlo k jej poklesu až na 11.1%.⁴⁵

2.3.5 Protimonopolná reforma

Protimonopolná reforma sa v RF začala uskutočňovať už začiatkom 90-tych rokov a v podstate trvá dodnes. Efektívne protimonopolné zákony smerujúce k podpore konkurencii na trhu, sú jednou z podmienok fungovania podnikateľských subjektov v trhovom hospodárstve a ich schopnosti obstať v medzinárodnej konkurencii v rámci hlbšej integrácie do svetového hospodárstva.

V súčasnosti sa oblasť protimonopolného zaobchádzania sústreďuje hlavne na:

- zdokonaľovanie preventívnej kontroly nad nesprávnym využívaním dominantného postavenia na trhu
- kontrolu ekonomickej koncentrácie

⁴⁴ *Všeobecný systém colných preferencií* je program, v rámci ktorého rozvinuté krajiny prostredníctvom minimálnych importných sadzieb určených pre produkciu pochádzajúcu z rozvinutých krajín sa snažia prispieť k podpore ekonomického rastu a rozvoja týchto zaostalých krajín.

⁴⁵ RUSSIAN CUSTOMS SERVICE. 2003. *The Customs Code of the Russian Federation*. [online]. 4/2003. [cit. 2010- 01-10]. Dostupné na internete: http://www.customs.ru/tk_en/

2.3.6 Reformy zamerané na zvýšenie konkurencieschopnosti

Rozsiahle štrukturálne zmeny, ktoré so sebou priniesla masívna privatizácia v 90-tych rokoch, nepriniesli so sebou potrebné konkurenčné výhody plynúce z novej vlastnickej štruktúry podnikov a ich riadenia. Nedostatky, ktorými v súčasnosti trpí ruský podnikateľský sektor, by podľa očakávaní niektorých ruských politikov mohol pomôcť vyriešiť práve vstup RF do WTO prostredníctvom nevyhnutnosti prispôbiť sa základným princípom organizácie, ako aj globálnej konkurencii. Zmeny, ktorými sa ruská vláda ešte dodnes snaží zlepšiť konkurencieschopnosť svojej ekonomiky ako celku, je možné hľadať v rôznych oblastiach:

- postupná liberalizácia odvetví, ktorá by so sebou priniesla know-how, moderné technológie, prípadne nové metódy riadenie podnikov
- zlepšenie infraštruktúry
- posilnenie sektoru služieb
- podpora malého a stredného podnikania
- zjednotenie administratívnych procesov v rámci jednotlivých regiónov

2.4 Rokovania o vstupe do WTO

Prístupový proces do WTO je tvorení rôznymi druhmi rokovaní prebiehajúcimi paralelne vedľa seba, na základe ktorých sú následne stanovené podmienky vstupu pre konkrétnu kandidátsku krajinu. V zásade rozlišujeme rokovania na dvoch úrovniach:

- multilaterálne rokovania
- bilaterálne rokovania

Multilaterálne rokovanie, ktoré tvoria základ prístupových rokovaní, prebiehajú v rámci Pracovnej skupiny WTO medzi jej členmi a kandidátskou krajinou. Výsledkom týchto rokovaní je „*protokol o vstupe*“ a „*správa pracovnej skupiny*“, ktoré definujú stav ekonomiky a legislatívu kandidátskej krajiny, ako aj ich súlad s princípmi a pravidlami WTO. Na základe týchto dvoch dokumentov je kandidátska krajina následne povinná splniť rozsiahle legislatívne a štrukturálne reformy, rozsah ktorých závisí od stavu danej ekonomiky. V dôsledku týchto nevyhnutných zmien, prístupový proces do WTO, nadobúda často aj

politický rozmer znamenajúci v niektorých prípadoch dodatočné predĺženie prístupového procesu.⁴⁶

Bilaterálne rokovania sa týkajú hlavne rokovaní o prístupe na trhy a sú realizované medzi kandidátskou a členskou krajinou, ktorá má záujem o tento typ negociácií. Ich hlavným predmetom a cieľom je redukcia colných sadzieb, eliminácia netarifných bariér, záväzky týkajúce sa oblasti služieb a zlepšenia prístupu do tohto sektoru ekonomiky pre členské krajiny WTO a iné.⁴⁷ Závěry bilaterálnych rokovaní sú následne aplikované aj na ostatné členské krajiny WTO prostredníctvom tzv. doložky najvyšších výhod.

Prístupový proces do WTO sa značne odlišuje od prístúpenia k organizáciám ako MMF alebo OSN. Hlavný rozdiel spočíva v tom, že novo prístupujúca krajina získava práva a zároveň musí prevziať záväzky, ktoré boli výsledkom rokovaní s existujúcimi členmi. Nejedná sa teda o štandardizovaný proces, v rámci ktorého by novo prístupujúce krajiny museli splniť vždy tie isté záväzky. Rozdielnosť v prístupových procesoch jednotlivých krajín odráža zmluvnú povahu WTO.

V rámci svojich prístupových rokovaní prešla RF procesom bilaterálnych obchodných rokovaní so všetkými krajinami, ktoré sú súčasťou Pracovnej skupiny pripravujúcej vstup RF do WTO. Medzi kľúčové bilaterálne obchodné dohody zaraďujeme predovšetkým dohody uzatvorené medzi Ruskom a EU (2004), Ruskom a USA (2006), ale aj ďalšími významnými členmi Pracovnej skupiny akými sú Japonsko, Čína, Kanada, Austrália a iné.

V momente ukončenia bilaterálnych obchodných rokovaní a preskúmania obchodného režimu, Pracovná skupina stanoví podmienky vstupu pre kandidátsku krajinu a vypracuje správu.

2.4.2 Bilaterálna dohoda medzi Ruskou federáciou a EÚ

Vzájomné obchodné vzťahy medzi EÚ a RF majú strategický význam pre obidve strany, preto je v záujme obidvoch strán ich aj naďalej úspešne rozvíjať. Význam obchodných vzťahov ako aj objem vzájomného obchodu postupne narastal s rozširovaním EÚ smerom na východ a rozrastaním sa vnútorného trhu EÚ. Tento trend dokumentuje aj skutočnosť, že za

⁴⁶ WTO. 2008. Understanding the WTO. Ženeva: WTO, 12/2008. 116 p. ISBN: 978-92-870-3495-3

⁴⁷ CHULSU, K..1996. Process of the accession to the World Trade Organization. In *East Asia*. Springer Netherlands. ISSN: 1096-6838, 1996, vol. 15, no. 3, s. 4-13.

obdobie rokov 2000 až 2008, počas ktorého prišlo k rozšíreniu EÚ o 12 nových členských krajín, vzájomný obchod narástol takmer trojnásobne na úroveň 278 mld. €. ⁴⁸

Základný rámec pre bilaterálnu spoluprácu medzi Ruskom a EÚ predstavuje **Dohoda o partnerstve a spolupráci (DPS)**, ktorá vstúpila do platnosti v decembri 1997 s desaťročnou platnosťou. Dohoda mala byť automaticky predĺžená, pokiaľ od nej žiadna zo zmluvných strán nebude chcieť odstúpiť. Tento dokument *reguluje najmä obchodné podmienky a vytvára politický dialóg* o otázkach, ktoré sa objavia ako súčasť agendy. Napriek tomu, že platnosť Dohody z roku 1997 vypršala už v roku 2007 a rokovania o podobe novej dohody začali už v júli 2008, doposiaľ sa obom stranám nepodarilo zhodnúť na presnom novom znení dohody nahrádzajúcej DPS. **Zásadný rozdiel v postoji oboch strán k novo navrhovanej zmluve** spočíva najmä v nasledovných bodoch:

1. typ a rozsah dokumentu
2. rozsah úpravy špecifických oblastí
3. vnímanie zákona a demokracie

Otázka typu a rozsahu novej dohody

RF preferuje kratší text zmluvy, ktorý by načrtnol len základné princípy vzájomnej spolupráce. Konkrétna špecifikácia detailov spolupráce by bola následne upravená v čiastkových sektorových dohodách, ktoré by boli uzatvorené paralelne. ⁴⁹

EÚ podporuje návrh širšej zmluvy s konkrétnym návrhom zmluvy a detailnou úpravou jednotlivých ustanovení a otázok vrátane energetiky, investícií a iných relevantných prvkov pre rusko-európske vzťahy.

Rozsah úpravy špecifických oblastí

V prípade úpravy oblastí ako energetika a investície bude nutné prijať konsenzus, či dôjde k ich *úprave prostredníctvom detailnej alebo rámcovej zmluvy*. V oboch prípadoch bude nutné dodatočne upraviť danú oblasť sektorovou zmluvou.

⁴⁸ EURÓPSKA KOMISIA. 2009. *EÚ a Rusko dosáhly pokroku v jednaní o vstupe do WTO*. [online]. 2009-04-06. [cit. 2010.01.15] Dostupné na internete:

http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/09876_cs.htm

⁴⁹ EURACTIV. 2009. *Súčasne platná dohoda pre spoluprácu EÚ a Ruska postačuje*. [online]. 2009-04-22. [cit. 2010.01.15]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/interview/andrej-zagorski-sucasne-platna-dohoda-pre-spolupracu-eu-a-ruska-postacuje-012691>

Vnímanie zákona a demokracie

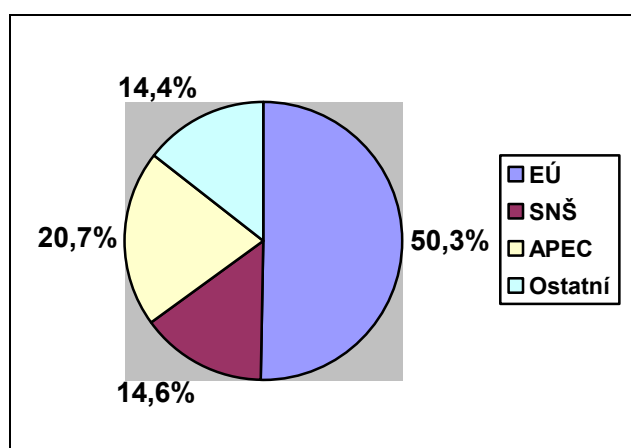
V tejto oblasti je tiež možné pozorovať názorovo rozdielny prístup oboch strán. Ruská strana odmieta, aby v zmluve došlo k zadefinovaniu akýchkoľvek podmienok typu: ak sa RF nepodarí dosiahnuť istý stupeň v politických témach ako napr. otázka dodržiavania ľudských práv, vzájomné partnerstvo a spolupráca sa rozvíjať nebude. EÚ zase presadzuje rozvoj dialógu v rámci existujúceho mechanizmu, ktorý by sa zameriaval na dosahovanie konkrétnych cieľov.

Spoločným cieľom oboch strán je *posilniť vzájomné bilaterálne obchodné vzťahov a zjednodušiť podmienky obchodovania.*

Aj napriek tomu, že doposiaľ nedošlo k vypracovaniu a prijatiu textu novej dohody, DPS z roku 1997 je podľa Andreja Zagorského z Moskovského inštitútu medzinárodných vzťahov postačujúca pre súčasné obchodné účely oboch zmluvných strán a vytvára dostatočný mechanizmus pre politický dialóg o otázkach, ktoré sa objavujú ako súčasť agendy.⁵⁰

Už so samotnej DPS vyplýva, že kľúčovou oblasťou vo vzájomných vzťahoch Ruska a EÚ je hlavne ekonomická oblasť a obchodné vzťahy. Zatiaľ čo RF je za posledné roky tretím najvýznamnejším obchodným partnerom z pohľadu EÚ, v zahraničnom obchode Ruska jednoznačne dominuje EÚ, či už je to z pohľadu objemu importu alebo investícií.

Graf 2: Podiel vybraných ekonomických zoskupení na obrate zahraničného obchodu RF za rok 2009 v %

Zdroj: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000580/#sec5>

⁵⁰ EURACTIV. 2009. *Súčasne platná dohoda pre spoluprácu EÚ a Ruska postačuje*. [online]. 2009-04-22. [cit. 2010.01.15]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/interview/andrej-zagorski-sucasne-platna-dohoda-pre-spolupracu-eu-a-ruska-postacuje-012691>

Vzhľadom na významnosť európsko-ruských obchodných vzťahov bola v máji 2004 podpísaná ***Bilaterálna obchodná dohoda medzi Ruskom a EÚ***, ktorá predstavovala prvý významný krok v procese prístupových rokovaní do WTO. Bola v podstate *vyjadrením súhlasu EÚ so vstupom Ruska do WTO*.

Najdôležitejšie záväzky vyplývajúce z Bilaterálnej dohody medzi Ruskom a EÚ:⁵¹

- Priemerná úroveň colnej sadzby po vstupe Ruska do WTO nepresiahne v prípade:
 - priemyselných produktov 7.6%
 - rybných produktov 11%
 - poľnohospodárskej produkcie 13%
- V oblasti služieb príde k prijatiu určitých záväzkov týkajúcich sa vstupu zahraničných investorov do oblasti telekomunikácií, dopravy, finančných, poštových a kuriérskych služieb, stavebníctva, distribúcie, životného prostredia a turizmu.
- V oblasti energetiky musí Rusko pristúpiť k zrealneniu domácich cien zemného plynu určeného na priemyselné účely. Na základe dohody malo prísť k zvýšeniu cien zemného plynu z pôvodných 27-28 \$ na 37-42 \$ v roku 2006 a postupne až na úroveň 49-57 \$ do roku 2010.
- Dohoda tiež upravuje problematiku letiskových poplatkov, ktoré musia doteraz platiť európske letecké spoločnosti za prelet na Sibírom. Najneskôr do roku 2013 by malo prísť k úprave výšky letiskových poplatkov tak, aby ich stanovovanie bolo transparentné a nediskriminačné.

2.4.3 Bilaterálna dohoda medzi Ruskou federáciou a USA

Bilaterálna dohoda medzi RF a USA, ktorá bola podpísaná v novembri 2006 predstavuje významný medzník v procese prístupových rokovaní Ruska do WTO. Táto bilaterálna dohoda má charakter dohody o ekonomickej spolupráci a je v podstate *vyjadrením súhlasu USA s členstvom Ruska vo WTO*.

⁵¹ EURUNION. 2004. *Russia's WTO Accession: EU and Russia Conclude Bilateral Deal Opening Way for Russia to Join WTO*. [online]. 2004-05-21. [cit. 2010-01-18]. Dostupné na internete: <http://www.eurunion.org/news/press/2004/20040083.htm>

Rokovania medzi týmito dvoma krajinami boli dlhé roky na bode mrazu. **Problémové oblasti** vo vzájomných rokovaníach predstavovali predovšetkým nasledovné otázky:

- a) *Poľnohospodárska produkcia*
- b) *Priemyselná produkcia*
- c) *Porušovanie ochrany práv duševného vlastníctva zo strany RF*
- d) *Nedostatočná liberalizácia sektoru služieb*

Konečná dohoda môžeme rozdeliť na tri základné časti, ktoré vychádzajú zo základného zmluvného systému WTO.

Prvá časť upravuje obchod s tovarom medzi oboma krajinami a obsahuje záväzok Ruska znížiť colné sadzby a to predovšetkým na poľnohospodárske produkty a priemyselnú produkciu dovážanú z USA. Táto časť ďalej obsahuje záväzok plne liberalizovať obchod s informačnými technológiami, keďže sa RF stala signatárom *Dohody o informačných technológiách*⁵².

Druhá časť tejto dohody predstavuje záväzok RF liberalizovať sektor služieb, vrátane veľmi citlivej oblasti bankovníctva a umožniť tak ľahší vstup zahraničným investorom do tohto odvetia.

Tretia časť dohody obsahuje záväzok RF prísnejšie dodržiavať ochranu práv duševného vlastníctva, vyplýva z podpisu Bilaterálnej dohody o ochrane práv duševného vlastníctva. Práve táto oblasť je považovaná so strany USA za jednu z kľúčových, keďže americké spoločnosti zaznamenali v len roku 2008 celkovú stratu 2.7 mld. USD v dôsledku porušovania autorských práv so strany Ruska.⁵³

Súčasťou dohody je aj záväzok USA zrušiť sankcie uvalené na výrobu ruského lietadla Suchoj, ktoré boli zavedené v súvislosti s americkými obavami, že by časť toho zariadenia mohla byť Iránom použitá pri výrobe zbraní hromadného ničenia.

⁵² **Dohoda o informačných technológiách** bola prijatá v roku 1996 na Ministerskej konferencii v Singapore. Počet signatárov dohody stúpol na 70 krajín, ktorý spolu predstavujú 97% svetového obchodu s informačnými technológiami. Zmluvné strany tejto dohody sa zaviazali úplne eliminovať bariéry vo vzájomnom obchode s IT. Výnimku z tejto dohody majú len rozvojové krajiny, ktoré si môžu uplatňovať prechodné obdobia pri niektorých druhoch produktov.

⁵³ OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. 2009. *Priority Watch List*. [online]. 2009-04-30. [cit. 2010-02-17]. Dostupné na internete: <http://www.ustr.gov/sites/default/files/Priority%20Watch%20List.pdf>.

Po uzatvorení tejto poslednej kľúčovej bilaterálnej dohody sa prístupové rokovania presunuli predovšetkým do roviny vyjednávania multilaterálnych obchodných dohôd na pôde WTO.

2.5 Vybrané problémové oblasti prístupových rokovaní

V procese prístupových rokovaní do WTO sa v prípade každej štátu vrátane Ruska vyskytne niekoľko oblastí, ktoré môžeme označiť za problematické a k ich doriešeniu zväčša príde až v posledných fázach rokovaní, keďže je veľmi náročné dosiahnuť prijateľný kompromis pre obidve strany. V prípade RF je možné za najproblematickejšie oblasti prístupových rokovaní označiť nasledovné oblasti:

- Otázka Gruzínska
- Poľnohospodárstvo
- Ochrana práv duševného vlastníctva
- Exportné clá na drevo
- Colný sadzobník
- Civilné letectvo

2.5.1 Otázka Gruzínska

Vzájomné vzťahy medzi RF a Gruzínskom sú charakterizované značnou napätosťou a premenlivosťou. Hlavným problémom medzi týmito dvomi krajinami sú dva separatistické regióny Gruzínska: Abcházsko a Južné Osetsko, ktoré sú de facto nezávislé a podporované ruskou stranou. RF v snahe podporiť autonómne snahy týchto regiónov vyslalo do ich oblastí mierové misie, na čo gruzínska strana reagovala opätovnými výzvami na stiahnutie ruských vojsk z Abcházska. V kontexte WTO, Gruzínsko opätovne žiada, aby boli zatvorené colné hraničné priechody fungujúce medzi RF, Abcházskom a Južným Osetskom, ktoré považuje za ilegálne. RF však doposiaľ odmieta uznať túto problematiku ako súčasť prístupových rokovaní do WTO.⁵⁴

V reakcii na vzájomný rusko-gruzínsky konflikt zaviedla RF embargo na dovoz gruzínskych vín, minerálnych vôd a rastlinnej produkcie, čo vyvolalo negatívnu reakciu Gruzínska, ktoré sa rozhodlo využiť svoje právo zablokovať prístupové rokovania Ruska do

⁵⁴ TARR, D. 2007. *Russian WTO Accession: What Has Been Accomplished, What Can be Expected*. Policy Research Working Paper No. 4428. Washington DC: WB, 2007. 18 s.

WTO a to aj napriek tomu, že už v roku 2004 s ním podpísalo bilaterálnu dohodu, v ktorej vyjadrilo svoju plnú podporu voči členstvu Ruska vo WTO. Gruzínsko svojou blokadou multilaterálnych rokovaní v roku 2008 spôsobilo, že rokovania v rámci Pracovnej skupiny pre vstup RF do WTO sa konali na neformálnej úrovni, s cieľom zbytočne nepredlžovať trvanie už aj tak historicky najdlhších prístupových rokovaní. Možným problémom však aj naďalej zostáva skutočnosť, že na vstúpenie RF do WTO musí byť záverečná správa Pracovnej skupiny predložená na schválenie Generálnej rade WTO, táto procedúra môže byť opäť zo strany Gruzínska blokována a to v prípade, ak dôjde k ďalšej prípadnej eskalácii konfliktu.

2.5.2 Poľnohospodárstvo

Otázka poľnohospodárstva je považovaná za možno najcitlivejšiu časť prístupových rokovaní WTO. Z historického hľadiska bol význam poľnohospodárstva pre izolovanú centrálnu plánovanú ruskú ekonomiku nesmierne dôležitý a jeho podiel na tvorbe HDP dosahoval takmer 40%.⁵⁵ Po rozpade ZSSR však neefektívne, neproduktívne a nekonkurencieschopné poľnohospodárstvo postupne začalo upadať a jeho podiel na tvorbe HDP v roku 2008 dosiahol už len 5%.⁵⁶ Jednou z hlavných príčin enormného úpadku poľnohospodárstva bol aj malý dôraz kladený na reštrukturalizáciu neefektívnych fariem.

V súvislosti s prístupovými rokovaniami v oblasti poľnohospodárstva je v prípade RF kľúčový *decentralizovaný charakter poľnohospodárskej politiky*. Na základe decentralizácie federálnej vlády na začiatku 90-tych rokov 20. storočia došlo k delegovaniu väčších právomocí v čiastkových politikách na regionálne vlády, čo pre sektor poľnohospodárstva znamená aj reguláciu tokov poľnohospodárskej produkcie. V súčasnosti disponujú regionálne vlády nasledovnými administratívnymi opatreniami, ktorými môžu regulovať trh poľnohospodárskej produkcie na svojom území:

- a) Fyzické obmedzenie množstva importovanej a exportovanej produkcie
- b) Dodatočné požiadavky na štandardy a certifikáty
- c) Licencie a kvóty, cenové kontroly, miestne dane a poplatky
- d) Preferenčné zaobchádzanie s miestnymi podnikateľmi

⁵⁵ CSÁKI, C. 2002. Food and Agricultural Policy in Russia: progress to date and the road forward. Washington DC: World Bank, 2002, 58s. ISBN: 0-8213-5177-X

⁵⁶ BUSINESSINFO. 2010. *Rusko: Ekonomická charakteristika zeme*. Zastupiteľský úrad ČR v RF – Moskva. [online]. [cit. 2010-02-13]. Dostupné na internete: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000580/#sec5>

Regulovanie vyššie uvedených administratívnych nástrojov nie je centrálné upravené a spadá do kompetencie jednotlivých regionálnych vlád. Nejednotná úprava následne spôsobuje dodatočné obmedzovania v podobe nejasných administratívnych úprav. Aj napriek tomu, že sa federálna vláda už niekoľkokrát pokúsila o odstránenie týchto medziregionálnych bariér, je jej snaženie v dôsledku silného postavenie regiónov neefektívne.

Ďalším problémom v prístupových rokovaníach v oblasti poľnohospodárstva sú **dotácie pre miestnych farmárov**. Rusko zdedilo z čias ZSSR veľmi neefektívne a technicky zastarané poľnohospodárstvo, ktoré v priebehu transformácie ekonomiky znížilo objem svojej produkcie až o 40%, pričom najväčšie straty utrpela živočíšna produkcia.⁵⁷ Ruská vláda v dôsledku obáv, že v prípade liberalizácie poľnohospodárstva by mohlo prísť k ďalšiemu poklesu domácej produkcie, ktorá už dnes nestačí pokryť potreby obyvateľstva, sa v procese prístupových rokovaní do WTO snaží vyjednať možnosť poskytovania vyššieho objemu dotácií. Je však veľmi nepravdepodobné, že sa to RF podarí. Ak by totiž došlo k ústupku v prípade Ruska, bude toto rozhodnutie predstavovať precedens aj pre ostatné členské krajiny WTO. Rusko za posledné roky postupne zvyšuje dotácie pre svojich farmárov a to aj napriek tomu, že si je vedomé možných problémov, ktoré môžu nastať pri vyjednávaní tejto požiadavky.

2.5.3 Ochrana práv duševného vlastníctva

Oblasť ochrany práv duševného vlastníctva je v prípade Ruska ešte stále kapitolou označovanú za problematickú a nedoriešenú. Napriek tomu, že krajina prijala rozsiahlu legislatívu na ochranu práv duševného vlastníctva a je signatárom viacerých multilaterálnych konvencií v tejto oblasti, nepodarilo sa doteraz úspešne redukovať pirátsku kriminalitu, ktorá je v Rusku jedna z najrozvinutejších na svete. Medzi najväčších kritikov nedostatočnej ochrany práv duševného vlastníctva v RF patrí najmä USA, ktoré negatívne hodnotí predovšetkým minimálne tresty v prípade porušenia zákonov o ochrane práv duševného vlastníctva.⁵⁸ V centre pozornosti USA, ale aj niektorých iných členov WTO, bola v roku 2006 nová legislatívna úprava ruského federálneho občianskeho zákonníka v časti IV., čím došlo k nahradeniu niekoľkých zákonov upravujúcich práva duševného vlastníctva jedným.

⁵⁷ LIEFERT, W. *Agricultural Reform: Major commodity Restructuring but little institutional change*, Joint Economic Committee, p. 278. [cit. 2010-03-10].

⁵⁸ Office of the U.S. Trade Representative. 2007. *National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers*. [online]. 2008. s. 554. [cit. 2010-03-10]. Dostupné na internete: http://www.cfr.org/publication/15875/national_trade_estimate_report_on_foreign_trade_barriers_2008.html

Začiatkom roku 2008 bol so strany Ruska v tejto oblasti zaznamenaný výrazný progres. Od 1. januára 2008 vstúpil do platnosti nový Občiansky zákonník, ktorý mal posilniť právnu úpravu v oblasti ochrany práv duševného vlastníctva. USA a EU podali Pracovnej skupine námietky voči nedostatočnému súladu zákonníka so záväzkami vyplývajúcimi z TRIPS. Rusko na to reagovalo akceptovaním námietok a zapracovaním pripomienok do zákona, pričom v niektorých bodoch TRIPS úplne implementovalo.

Napriek tomu, že došlo k sprehľadneniu legislatívy v tejto oblasti, je jej implementácia i naďalej pomerne pomalá a nepostačujúca. Výsledkom neuspokojivej situácie je, že Rusko sa už 13. rok po sebe ocitlo v aj roku 2009 na listine Priority Watch, ktorá je každoročne vydávaná americkými obchodnými zástupcami.⁵⁹

2.5.4 Exportné clá na surové drevo

Rusko v snahe podporiť svoj drevársky priemysel začalo v posledných rokoch progresívne zavádzať exportné clá na vývoz surového dreva. Na základe informácií, ktoré priniesol 1. apríla 2008 americký denník International Herald Tribune prišlo v období rokov 2006-2008 k nasledovnému zvýšeniu exportných ciel surového dreva vyváženého z RF:

- 24. marec 2006: 4 €/m³
- 1. júl 2007 : 10 €/m³
- 1. apríl 2008 : 15 €/m³
- 1. január 2009: 50 €/m³

Na základe rozhodnutia vlády RF č.1071/2009 by sa malo pokračovať vo zvyšovaní exportných ciel až do roku 2011.

Najväčšími odporcami zvyšovania exportných ciel na surové drevo zo strany RF sú Fínsko a Švédsko, ktoré argumentujú tým, že tieto kroky ruskej vlády vedú k neprimeranému nárastu exportných cien, čo nie je v súlade s pravidlami a princípmi WTO. EÚ preto v mene Fínska a Švédska predložila námietky týkajúce sa progresívneho zvyšovania exportných sadzieb na pôde WTO. V súčasnosti je táto problematika ešte v procese prerokovania a ich výsledok je len veľmi ťažké predpovedať.

Záverom možno skonštatovať, že podobné rozhodnutia ruskej vlády negatívne vplyvajú na dôveru zahraničných investorov, čím sa RF oberá o prípadnú ďalšiu možnosť

⁵⁹ INTERNATIONAL INTELLECTUAL PROPERTY ALLIANCE. 2010. *Special 301 Report on Copyright Enforcement and Protection*. [online]. Dostupné na internete: http://www.iipa.com/2010_SPEC301_TOC.htm

modernizácie svojej ekonomiky. Ako negatívny príklad pre zahraničných investorov môžu slúžiť fínske investície do ruského drevárskeho priemyslu, ktoré počas dvoch desaťročí dosiahli úroveň takmer 1 mld. €. ⁶⁰ Vysoké exportné ceny ruského surového dreva však spôsobujú, že fínske drevárske firmy nemôže využívať svoje výhody zo svojich investícií, pretože dovoz surového dreva z Ruska sa značne predražil.

2.5.5 Colný sadzobník

Od roku 2001 RF vykonala viacero pozitívnych zmien v oblasti redukcie počtu colných sadzieb a zníženia priemernej colnej sadzby. V súčasnosti je colný sadzobník rozdelený na štyri veľké skupiny:

- a) *Nerastné suroviny*
- b) *Polotovary*
- c) *Potravinová produkcia*
- d) *Finálne produkty*

Počas celej doby trvania prístupových rokovaní, je možné pozorovať silné tlaky domácich lobbingských skupín, ktoré sa snažia o presadenie čo najvyššej úrovne colných sadzieb. V prípade, ak sa Rusku podarí vyjednať vyššie colné sadzby, bude mať väčší priestor na ich regulovanie v budúcnosti. Ako príklad odvetvia, ktoré sa snaží o veľmi vysokú ochranu prostredníctvom colných sadzieb je automobilový priemysel. Ruskí producenti automobilov požadujú desaťročné prechodné obdobie používania vysokých importných ciel na dovoz zahraničných automobilov po vstupe do WTO.

Snahou členov WTO však je, aby sa Rusko od samotného začiatku zaviazalo k používaniu nižších sadzieb. Hlavným dôvodom je riziko, že v prípade súhlasu s vyššími colnými sadzbami, budú môcť ruské záujmové skupiny v snahe ochrany istých odvetví vyvíjať aj naďalej silný tlak na vládu a spomaľovať tak reštrukturalizáciu chránených odvetví. Konečné záväzné sadzby, ktoré by mali platiť po uplynutí prechodných období v dĺžke trvania 6-8 rokov, by sa mali nachádzať na úrovni súčasných efektívnych colných sadzieb.

⁶⁰ FINNISH FOREST INDUSTRIES FEDERATION. 2009. *Higher export duties for russian timber*. 31.12.2009. [cit. 2010-03-28]. Dostupné na internete: <http://www.forestindustries.fi/infokortit/russianwood/Pages/default.aspx>

2.5.6 Civilné letectvo

Oblasť civilného letectva je v rámci WTO upravená na základe plurilaterálnej *Dohody o civilnom letectve (CCA)*, ktorá patrí do skupiny zmlúv WTO, ku ktorej nie je členský štát povinný pristúpiť. V súčasnosti je signatárom tejto dohody len 26 štátov WTO a zaväzuje k eliminácii colných sadziieb pri obchodovaní s civilnými lietadlami a leteckým vybavením. Napriek tomu, že Rusko a USA už v roku 1996 podpísali dvojstranné memorandum o porozumení, v ktorom ruská strana vyhlásila, že je ochotná pristúpiť k CCA, počas prístupových rokovaní zo svojho zámeru odstúpila.

Letecký priemysel v Rusku sa v súčasnej dobe zmieta v pomerne veľkých problémoch, ktoré sú spôsobené nielen poklesom vládnych zákaziek ale aj stratou odbytových trhov po rozpade ZSSR. Na základe niektorých štúdií je kapacita leteckého priemyslu v Rusku v súčasnej dobe využitá len na 0-15% a trpí výrazným nedostatkom modernizácie.⁶¹

V snahe ochrany svojho leteckého priemyslu, Rusko zaviedlo v tomto odvetví 20% colnú sadzbu, ktorá by však mala v priebehu štyroch rokov po vstupe do WTO klesnúť na úroveň 7,5%.

⁶¹ COOPER, W.H. 2008. *CRS Report for Congree: Russia's Accession to the WTO*. [online]. Congressional Research Service. január 2008. [cit. 2010-03-10]. Dostupné na internete: <http://www.harrimaninstitute.org/MEDIA/01710.pdf>

3 Charakteristika ekonomiky RF a jej postavenie vo svetovom hospodárstve

Postavenie RF vo svetovom hospodárstve sa od rozpadu ZSSR značne zmenilo. Z pozície hegemóna v období Studenej vojny sa dostalo do skupiny tranzitívnych ekonomík, ktoré sa snažili riešiť štrukturálne problémy z čias socializmu, vybudovať trhovú ekonomiku a postupne sa integrovať do svetového hospodárstva. Napriek tomu, že RF je považovaná za najväčšiu krajinu sveta, čo sa rozlohy týka a patrí jej prvenstvo v objeme nerastných surovín, doposiaľ nevyužilo tento svoj potenciál, v roku 2008 jej v nominálnom objeme HDP na základe údajov IMF patrila až deviata pozícia.

Jedným z *motorom rastu ruského HDP je aj zahraničný obchod*, ktorý mal v roku 2007 len 2,1% podiel na celkovom obrate svetového obchodu. V rebríčku svetových exportérov patrilo Rusku v tom istom roku 12 priečka, pričom oproti roku 2006 došlo k nárastu ruského exportu až o 35% a zlepšeniu pozície o 2 miesta, v hodnotení importérov poskočilo oproti roku 2006 o dve priečky vyššie na 16 pozíciu.⁶²

V súčasnosti je Rusko, ako *najväčší vlastník zásob nerastných surovín na svete*, bytostne závislé na vývoji cien a ich dopyte na svetových trhoch. Je *najväčším producentom zemného plynu* (587 m³/deň) a *druhým najväčším producentom ropy* (9,15 mil. barelov/deň, pričom v niektorých obdobiach dokonca prevyšuje súčasného lídra Saudskú Arábiu) a *tretím najväčším konzumentom energie na svete*. Na území RF sa okrem toho nachádza asi polovica svetových zásob uhlia.⁶³ Obrovské nerastné bohatstvo tvorí základ zahraničného obchodu krajiny a spôsobuje *jednostranné zameranie exportu*, čo predstavuje jeden z najzávažnejších problémov RF v súčasnosti.

Vrcholní predstavitelia RF, uvedomujúc si tento problém, stanovili diverzifikáciu ekonomického rastu ako jednu z priorít dokumentu *Strategické ekonomické ciele RF do roku 2020*, ktorý bol vydaný v júli 2008. Kľúčovú úlohu pri riešení tohto problému budú zohrávať predovšetkým: priame zahraničné investície, nákup know-how a technológií, ktoré umožnia zvýšiť produktivitu a vyrábať produkciu s vyššou pridanou hodnotou ľahšie realizovateľnou na zahraničných trhoch. K zlepšeniu podmienok pre zahraničných investorov by mali prispieť aj záväzky, ku ktorým sa Rusko zaviazalo v procese prístupových rokovaní do WTO.

⁶² WTO. 2008. *Trade Profiles 2008*. Washington DC: WTO, 2008., 192 s. ISBN 978-92-870-3694-0.

⁶³ KRAJČÍKOVÁ, J. *Ekonomická situácia v Ruskej Federácii* [online]. In *E-polis.cz*. 17 sept. 2007. [cit. 2010-03-14]. Dostupné na internete: <http://www.e-polis.cz/ekonomie/198-ekonomicka-situacia-v-ruskej-federacii.html>. ISSN 1801-1438.

Dôraz sa bude klásť hlavne na *zvýšenie podielu strojov a zariadení na exporte*, ktorý by sa mal do roku 2020 zvýšiť z 5,8%-ného podielu dosiahnutého na celkovom exporte v roku 2006 až na 21%. Výraznejšie by sa mal podporovať aj sektor služieb a rozvíjať najmä kvalita poskytovaných služieb.

Jednou z hlavných priorít ruskej zahraničnej politiky je *hlbšia integrácia do svetovej ekonomiky*, a to predovšetkým so západnými rozvinutými krajinami. Trendy v zahraničnom obchode však nasvedčujú tomu, že dochádza k zintenzívňovaniu obchodných vzťahov s ázijským regiónom a krajinami SNŠ na úkor EÚ. Zatiaľ čo v roku 2006 dosiahol podiel ruského exportu do EÚ 59%, do krajín Ázie 16% a SNŠ 14%, očakáva sa, že do roku 2020 by malo prísť k poklesu podielu exportu do EÚ na úkor Ázie (46%) a SNŠ (20%) až na 13%.⁶⁴ Regióny Ázie a SNŠ sú totiž v súčasnosti vnímané ako oblasti s vysokým rastovým potenciálom a vhodným miestom pre realizovanie ruského exportu.

Pri hodnotení postavenia RF vo svetovom hospodárstve netreba zabúdať ani na váhu politickej moci, ktorou disponuje táto krajina a vo výraznej miere vplýva aj na ekonomické záujmy štátu. RF je členom všetkých významných organizácií politického významu vrátane stáleho člena BR OSN a jej vrcholní predstavitelia sú neodmysliteľnou súčasťou všetkých významných celosvetových podujatí vrátane samitov G-8.

Súčasnú celosvetovú postavenie RF, či už z hľadiska ekonomického alebo politického, sa v dnešnej dobe považuje za pomerne silné a to aj napriek pretrvávajúcej globálnej kríze. Súčasná kríza, ktorá oslabila prakticky všetky ekonomiky, umožňuje krajinám ako RF a Čína rozšíriť sféry svojho vplyvu na úkor USA, ktoré doposiaľ utrpeli značné a to nielen finančné straty. O možnom danom vývoji hovorí analytická správa americkej National Intelligence Council „Global Trends 2025“.⁶⁵ RF podobne ako Čína začali realizovať svoju hospodársku ofenzívu v krajinách Latinskej Ameriky, ktoré vnímajú túto iniciatívu ako veľmi pozitívnu a vidia v nej možnosť odpútať sa spod sféry vplyvu USA. Dôkazom zvýšeného záujmu Ruska o región Latinskej Ameriky sú aj početné cesty prezidenta Medvedeva, ktoré v minulom roku uskutočnil do krajín ako Kuba, Venezuela, Brazília a Peru. V súčasnej dobe sa ako veľmi zaujímavá krajina z pohľadu RF javí najmä Brazília, kde má záujem investovať do

⁶⁴ KUCHINS – BEAVIN – BRYNDZA. 2008. *Russia's 2020 Strategic Economic Goals and the Role of International Integration*. Washington DC : Center for Strategic and International Studies, 2008. 11s. Dostupné na internete: <http://csis.org/publication/russias-2020-strategic-economic-goals-and-role-international-integration> Russian's economic goals 2020

⁶⁵ PRESSBURG, A.P. 18.12.2008. Rusko a Čína posilňujú na zadnom dvore USA. In *E-Trend* [online]. 2008. 12.18. [cit. 2010-03-25]. Dostupné na internete: <http://www.etrend.sk/ekonomika/svetova-ekonomika/rusko-a-cina-posilnuju-na-zadnom-dvore-usa/153217.html>

rozvojových projektov a podnikov. Brazíliu naopak lákajú ruské energonosiče a bohaté skúsenosti pri ťažbe energetických surovín, ktoré by mohla využiť pri vlastnej produkcii.⁶⁶

RF by mohlo rozširovať svoje sféry vplyvu počas hospodárskej krízy najmä prostredníctvom priamych zahraničných investícií, na ktoré má ešte stále relatívne dost' voľných finančných prostriedkov, aj keď nemalý objem z nich už pohltili proti krízové opatrenia. V roku 2009 dosiala úroveň ruských devízových rezerv 427,1 mld. USD, čo predstavovalo mierny pokles oproti predošlému roku, kedy bola ich hodnota 478,8 mld. USD.⁶⁷

3.1 Vývoj ruskej ekonomiky na pozadí svetovej hospodárskej krízy

Súčasný ekonomický vývoj Ruskej ekonomiky je nevyhnuté sledovať na pozadí globálnej hospodárskej a finančnej krízy, prejavy ktorej sa začali objavovať začiatkom roka 2007 v USA. Príčiny krízy majú širokospektrálny charakter, no ako najreálnejší dôvod sa veľmi často uvádza nezodpovedná činnosť amerických hypotekárnych ústavov, ktoré požičiavali veľké sumy peňazí osobám s nedostatočnými príjmami a tie svoje záväzky po zmene úrokovej sadzby nedokázali splatiť. Hlavný problém dnešnej zlej situácie nie je v hypotekárnom bankovníctve, ale v extrémnom zvýšení zadĺženia obyvateľstva a vysokom vnútornom čerpaní zdrojov podnikmi.⁶⁸ Uvedené zdroje krízy je možné doplniť o hlbšie príčiny, ktoré len vyústili do spomenutých problémov s lacnými hypotékami. K spomenutým faktorom môžeme zahrnúť nedostatočnú a neefektívnu reguláciu finančných systémov, veľké množstvo finančných produktov, ktoré rozšírili rizikovosť finančných operácií za hranice USA, dramatický nárast výnosnosti finančného sektoru vedúci k enormnému nárastu transakcií špekulačného charakteru, čo postupne viedlo ku konfliktu záujmov jednotlivých účastníkov systému a rastúcej makroekonomickej nestabilite.

Aj napriek tomu, že ohniskom krízy sa stalo USA, v dôsledku previazanosti finančných inštitúcií a jednotlivých ekonomík prišlo k preliatiu jej negatívnych efektov a spomaleniu rastu všetkých krajín. Začiatkom roka 2008 sa očakávalo, že dopad krízy

⁶⁶ BEDNÁR, M. 2009. *Globálna finančná kríza a jej dopady na Rusko a Čínu*. In *Ares*. [online]. 2009.01.12. [cit. 2009-03-27]. Dostupné na internete: http://www.projectares.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=1204&Itemid=420

⁶⁷ BUSINESSINFO. 2010. *Rusko: Ekonomická charakteristika zeme*. Zastupiteľský úrad ČR v RF – Moskva. [online]. [cit. 2010-02-13]. Dostupné na internete: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000580/#sec1>.

⁶⁸ TASR. 2008. *Finančná kríza môže trvať ďalších desať rokov*. In *Sme*. [online]. 2008.03.10. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na internete: <http://ekonomika.sme.sk/c/4106726/financna-kriza-moze-trvat-dalsich-desat-rokov.html>

nebudú mať až také negatívne dopady na ruský bankový systém, ako v prípade iných krajín. Tento predpoklad sa zakladal na skutočnosti, že ruský bankový systém nebol až do takej miery previazaný z rizikovými finančnými inštrumentmi, čím nedošlo k úverovej kríze a kríze likvidity. Tieto predpoklady sa však v roku 2009 ukázali ako nesprávne, pretože Rusko bolo zasiahnuté globálnou krízou v plnom rozsahu. Vrcholní ruskí predstavitelia to odôvodňujú skutočnosťou, že ***Rusko sa stáva integrálnou súčasťou svetového hospodárstva a tým pádom sa musia nutne prejavíť negatívne vplyvy vonkajšieho prostredia aj na ruskej ekonomike.*** Miera integrácie Ruska do svetovej ekonomiky súvisí aj so samotným vstupom do WTO, čo automaticky nastoľuje otázku, či je RF v súčasnej situácii ochotná vstúpiť do WTO a úplne sa podriadiť pravidlám medzinárodného obchodu, čím si značne obmedzí možnosti na ochranu vlastnej ekonomiky.

Stav ruskej ekonomiky bol v roku 2009 ovplyvnený dvomi skupinami faktorov:⁶⁹

- *negatívny vývoj na zahraničných trhoch* sprevádzaný zníženým dopytom po surovinách a poklesom ich cien, čo sa nepriaznivo premietlo do ruskej ekonomiky v podobe poklesu domácej produkcie i príjmov a následne do zníženej investičnej činnosti a spotreby
- *pokles tempa rastu inflácie a substitúcie importu*, čo vytvára priaznivé podmienky pre pozastavenie ďalšieho poklesu priemyselnej výroby a investícií, čím by mohlo prísť k zmierneniu prepadu ekonomiky

Hospodársky vývoj v roku 2009 prebiehal pod vplyvom globálnej ekonomickej krízy a na základe ekonomických ukazovateľov je možné povedať, že sa celkom zjavne prejavili negatívne dôsledky krízy na ruskú ekonomiku. Pokles HDP za rok 2009 predstavoval podľa Rosstatu 7,9%, čo je najväčší pokles spomedzi krajín G-20. Hlavným dôvodom poklesu ekonomiky je možné hľadať za prudkým poklesom cien surovín na svetových trhoch, ktoré v súčasnosti predstavujú takmer jediný konkurencieschopný exportný artikel RF. Pod vývoj ekonomiky sa tiež podpísala pomalá devalvácia rubľa v prvej polovici roku 2009, ktorá spôsobila rast úrokových sadzieb a tým pádom obmedzený prístup k úverovým zdrojom. Okrem toho netreba zabúdať na pokles investičnej činnosti a domácej spotreby.

⁶⁹ BUSINESSINFO. 2010. *Rusko: Ekonomická charakteristika zeme*. Zastupiteľský úrad ČR v RF – Moskva. [online]. [cit. 2010-02-13]. Dostupné na internete: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000580/#sec1>.

Negatívny ekonomický vývoj sa výrazne prejavil na takmer všetkých sektoroch ekonomiky okrem poľnohospodárstva (viď príloha 2). *Priemyselná výroba* v priebehu roku 2009 poklesla o 10,8% (spracovateľský priemysel o 16%). Najviac sa pod pokles priemyselnej produkcie podpísali odvetvia náročné na investičnú činnosť ako výroba dopravných prostriedkov a strojov (38%-ný pokles oproti roku 2008), výroba elektrických, elektronických a optických zariadení (pokles o 31,6%), výroba strojov a zariadení (pokles o 28,4%). *Stavebníctvo* sa považuje za jedno z najpostihnutejších odvetví krízou, jeho prepád v priebehu roku 2009 bol na úrovni 16%. *Poľnohospodárska produkcia* ako jediná zaznamenala v priebehu roku 2009 vzostup a to o 1,2%. Relatívne pozitívny vývoj v odvetví poľnohospodárstva sa dá vysvetliť zavedením protekcionistických opatrení, ku ktorým vláda pristúpila začiatkom roku 2009. Pokles o 17% zaznamenali aj *investície do základného kapitálu* (v roku 2008 v priemere vzrástli o 9,8% a v roku 2007 o 21,1%). Tento pokles súvisel nielen s nedostatočným zdrojom voľných finančných prostriedkov ale aj so sťaženým prístupom k úverovým zdrojom a to aj napriek tomu, že Centrálna banka RF pristúpila až desaťkrát k zníženiu úrokových mier, čím sa jej hodnota na konci roku 2009 pohybovala na úrovni 8,75%. K zlepšeniu ukazovateľa investícií do základného kapitálu neprispelo ani 40%-né zvýšenie kapitálových investícií štátu oproti roku 2008. Negatívny trend bol zaznamenaný aj v prípade objemu *zahraničných investícií*, ktoré oproti predošlému roku poklesli o 21% na 81,9 mld. USD, pričom PZI poklesli až o 41%.⁷⁰

V porovnaní s priemyselnou výrobou a investíciami sa kríza v menšom rozsahu prejavila na maloobchodnom obrate (pokles 5,5%) a objeme platených služieb o 4,3%.

Výrazným problém ruskej ekonomiky sa stáva neustále pribúdajúci objem dlžných miezd, ktorý negatívne vplýva na domácu spotrebu. Okrem toho *rastie úroveň miery nezamestnanosti* (8,4% v roku 2009), pričom je možné očakávať jej ďalší nárast, keďže sa momentálne veľmi veľa ľudí nachádza na nútenej dovolenke, poprípade pracuje v skrátanom pracovnom režime. Navyše dochádza k poklesu reálnych príjmov obyvateľstva.⁷¹

Súčasná hospodárska kríza v ňom potvrdila to, že ak chce Rusko pomýšľať na posilnenie svojej pozície vo svetovom hospodárstve aj prostredníctvom členstva vo WTO, bude **nevyhnutné pristúpiť k reštrukturalizácii a diverzifikácii ekonomiky ako aj k zvýšeniu konkurencieschopnosti** svojich produktov, bez ktorej nebudú ruské podniky schopné odolať medzinárodnému tlaku.

⁷⁰ BUSINESSINFO. 2010. *Rusko: Ekonomická charakteristika zeme*. Zastupiteľský úrad ČR v RF – Moskva. [online]. [cit. 2010-03-13]. Dostupné na internete: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000580/#sec1>

⁷¹ Tam tiež.

V záujme zvýšenia konkurencieschopnosti a diverzifikácie ekonomiky bude nutné riešiť **dlhodobo neriešené problémy**:

- nedostatočná infraštruktúra
- prehlbujúca sa sociálna nerovnováha
- zlá investičná klíma a vysoká miera korupcie
- nedostatočné konkurenčné prostredie
- nízka diverzifikácia ekonomiky a vysoká závislosť na exporte surovín

Nedostatky ruskej ekonomiky, ktoré sa naplno prejavili pod vplyvom globálnej krízy prinútili ruskú vládu prijať sériu opatrení, ktoré by aspoň čiastočne dokázali riešiť nielen negatívne dôsledky krízy, ale aj dlhodobo nahromadené problémy. Vláda v spolupráci s Centrálnou bankou Ruska začali od septembra 2008 implementovať **anti- krízové opatrenia** s cieľom zmierniť negatívne dopady globálnej krízy na obyvateľstvo, ekonomiku a finančný sektor.

Anti-krízové opatrenia sa zameriavajú na nasledovné oblasti:⁷²

1. **Zabezpečenie sociálnych potrieb obyvateľstva a rozvoj ľudských zdrojov** bude spočívať v priamej pomoci občanom najviac postihnutých krízou, modernizácii dôchodkového systému, zdravotníctva a vzdelávania.
2. **Podpora priemyslu a jeho technologické napredovanie** s cieľom zvýšiť produktivitu domácich podnikov.
3. **Simulácia dopytu po domácich produktoch**, čím by malo prísť k čiastočnej kompenzácii v poklese zahraničného dopytu.
4. **Podpora inovácií a reštrukturalizácie ekonomiky**, ktorej cieľom je ozdravenie hospodárstva a orientácia na vysokotechnologické odvetvia výroby lodí, leteckej výroby, atómovej energetiky, elektroniky a elektrotechniky.
5. **Tvorba priaznivých podnikateľských podmienok** zameraná predovšetkým na zníženie miery korupcie a rast konkurencieschopnosti, zamedzenie monopolov a podporu malého a stredného podnikania.
6. **Sformovanie silného finančného systému**, ktorý bude slúžiť ako základná rozvojová baza ekonomiky. Hlavnými prioritami v tejto oblasti je zvýšenie finančnej likvidity a dostupnosti úverov pre podnikateľské subjekty a jednotlivcov.

⁷² ŠRANK – NEMČÍK – JAMRICH - BÓK: Základná informácia o teritóriu 2009, Veľvyslanectvo SR v Ruskej Federácii, OBEO, 9/2009. s.26

7. **Zabezpečenie makroekonomickej stability a obnova dôvery domácich a zahraničných investorov.** Prostredníctvom zodpovednej makroekonomickej politiky chce vláda dosiahnuť stabilnú menu, zníženie miery inflácie a cenovú stabilitu v prípade základných tovarov.

V prvej hodnotiacej správe týkajúcej sa proti- krízových oparení vláda Ruskej federácie konštatovala, že prijaté opatrenia umožnili vyhnúť sa nepriaznivým udalostiam, ktoré by mohli viesť až k rozpadu bankového systému. Správa ďalej hovorí, že za prvých 6 mesiacov sa od realizácie záchranných opatrení rozdelilo 75% (335 mld. rubľov) z celkového objemu 450 mld. rubľov, ktoré bol na tento účel vyčlenené v štátnom rozpočte.

3.2 Protekcionizmus

V súvislosti so šíriacou sa svetovou hospodárskou a finančnou krízou začali vlády mnohých krajín zavádzať protekcionistické opatrenia s cieľom ochrany domácich producentov tovarov a služieb. WTO upozorňuje na skutočnosť, že zavedenie ochranných opatrení zo strany jednotlivých krajín obmedzuje medzinárodnú deľbu práce a preto nie je možné naplno využiť komparatívne výhody jednotlivých krajín, v dôsledku čoho dochádza k poklesu hospodárskeho rastu.

Vlna rastúceho protekcionizmu sa po prepuknutí krízy objavila aj v Rusku a to aj napriek tomu, že v začiatkoch krízy to boli práve ruskí vládni predstavitelia, ktorý zdôrazňovali negatívnu stránku ekonomického nacionalizmu. Rusko samozrejme nie je jedinou krajinou, ktoré sa uchýlilo k ochrane domáceho trhu prostredníctvom zvýšenej miery protekcionizmu. Tento jav sa v dôsledku svetovej hospodárskej krízy stal globálnym fenoménom, ktorý znepokojuje aj samotné WTO.

Rusko začalo zavádzať prvé výraznejšie protekcionistické opatrenia začiatkom roku 2009, kedy ruská vláda schválila zvýšenie importných ciel na automobily, medicínsku techniku, potraviny a produkty vyrábané z gummy. Nárast importných sadzieb sa pohyboval v rozmedzí 5 až 15%. V niektorých prípadoch, ako automobiloch, došlo až k 30% nárastu importného cla. Hlavným cieľom týchto opatrení bolo pomôcť domácim producentom, ktorý boli negatívne zasiahnutí klesajúcim dopytom a finančnými problémami.

V roku 2009 došlo aj k spoplatneniu medzinárodnej prepravy prechádzajúcej cez územie Ruska pre kamióny registrované v členských krajinách EÚ, Švajčiarsku a Turkmenistane. Aj keď sa jedná len o poplatok vo výške 10 €/24 hod., zavedenie tejto

povinnosti spôsobuje hlavne dodatočnú administratívu, ktorá znevýhodňuje zahraničných prepravcov.⁷³

Aj napriek tomu, že protekcionistické opatrenia vo všeobecnosti prinášajú isté výhody pre domácich producentov, treba počítať aj s negatívnymi dôsledkami týchto opatrení. Z krátkodobého hľadiska sa môžu ako negatívny jav vyskytnúť značné inflačné tlaky, čo v prípade Ruska predstavuje značné nebezpečenstvo. V prípade rastu inflácie by došlo k zhoršeniu kúpyschopnosti obyvateľstva, ktorá by následne tlačila na zníženie domáceho dopytu. Zvyšovanie importných ciel ďalej negatívne pôsobí na investičnú činnosť podnikov a rozširovanie produkčných kapacít, keďže sa dovážané technológie stávajú oveľa drahšími. Je však dôležité zdôrazniť, že protekcionistické opatrenia Ruska sa zameriavajú predovšetkým na zvyšovanie colných sadzieb na produkty, ktoré sú v hojnom množstve vyrábané aj na domácom trhu a naopak na produkciu, ktorej domáca výroba nepostačuje pokryť domáci dopyt, je tendencia znižovania colného zaťaženia.

Napriek určitým opatreniam, ktoré podnikla ruská vláda v snahe zmierniť dopady hospodárskej a finančnej krízy na svoju ekonomiku, existuje aj mnoho iných prvkov ochranného charakteru, ktoré majú dlhodobejší charakter. Jedná sa predovšetkým o komplexnú ochranu istých odvetví hlavne služieb, v ktorých majú doposiaľ zahraničné subjekty obmedzenú pôsobnosť. V súvislosti so vstupom do WTO však bude musieť Rusko pristúpiť k zníženiu miery ochrany jednotlivých odvetví a splniť podmienky, ku ktorým sa zaviazalo v bilaterálnych a multilaterálnych zmluvách. Z dlhodobého hľadiska má vyššia miera integrácie do svetového hospodárstva pre Rusko veľký význam a to nielen z hľadiska vyššej miery efektívnosti, ale aj konkurencieschopnosti.

3.3 Colná únia medzi Ruskom, Bieloruskom a Kazachstanom

Rozhodnutie o vytvorení colnej únie medzi RF, Bieloruskom a Kazachstanom, ktoré dňa 9. júna 2009 oznámil ruský premiér Vladimir Putin, znamenalo pomerne veľký obrat v prístupových rokovaní do WTO. Prvotný zámer Ruska spočíval v tom, že preruší prístupové rokovania do WTO ako krajina, a bude sa usilovať o dosiahnutie členstva spolu s Bieloruskom a Kazachstanom. Samotné vyhlásenie o vytvorení colnej únie, no najmä snaha o získanie členstva ako celku, bol so strany WTO neakceptovateľný. Hoci vytvorenie jednotného colného priestoru medzi Ruskom, Bieloruskom a Kazachstanom je projektom,

⁷³ SIMOLA, H. 2009. Protectionist Pressures Growing Also in Russia : Expert view. [online]. Helsinki: Institute for Economics in Transition, BOFIT, 2009-02-27. 2 s. [cit. 2010-02-28]. Dostupné na internete: www.bof.fi/NR/rdonlyres/44296FDE-26CE.../focus0309e.pdf

o ktorom sa medzi vrcholnými predstaviteľmi jednotlivých krajín hovorilo už dlhšie, k rozhodnutiu o jej definitívnom vytvorení s najväčšou pravdepodobnosťou prispela svetová hospodárska a finančná kríza.⁷⁴ Vytvorenie colnej únie by podľa viacerých odborníkov mohlo napomôcť k zamedzeniu výrazného ekonomického prepadu členov únie a stimulovať ich ekonomický rast. Po negatívnej reakcii predstaviteľov WTO na snahu o získanie spoločného členstva, došlo s ruskej strany k prehodnoteniu ich postoja. Zmenu postoja k získaniu členstva vo WTO prezentoval ruský prezident D. Medvedev začiatkom októbra 2009 na stretnutí v Ženeve vyhlásením, že vstup Ruska do WTO zostáva aj naďalej jednou z hlavných priorít krajiny v otázkach zahraničnej politiky a jeho krajina uprednostní pokračovanie prístupových rokovaní na individuálnej báze pred snahou o vstup ako colná únia, ktorú presadzovali na začiatku.⁷⁵ Zásadná zmena postoja spočíva v tom, že jednotlivé krajiny novovytvorenej colnej únie sa budú o členstvo vo WTO uchádzať síce samostatne, no ich postup bude koordinovaný.

Napriek dlhotrvajúcim prístupovým rokovaniam v prípade RF, najdlhšími v histórii organizácie, bolo v posledných rokoch badať zo strany RF, EU a USA optimistické predikcie, týkajúce sa možného skorého vstupu do 153-člennej organizácie regulujúcej medzinárodný obchod. Napriek tomu, že RF stála tesne pred bránami WTO podniklo krok, vytvorenie colnej únie, ktorý značne zneistil medzinárodné spoločenstvo, ako aj predstaviteľov WTO. I keď ruská strana tvrdí, že zhruba 90% dohôd, ktoré boli doposiaľ uzatvorené počas prístupových rokovaní, bude tvoriť základ novovytvorenej colnej únie, zrejme toto rozhodnutie spôsobí oddialenie možného skorého získania členstva. Táto náhla zmena v stratégii vynára v mnohých kruhoch otázku, či je skutočne v záujme RF vstúpiť do WTO a to hlavne z ohľadom na súčasnú krízu. V histórii WTO totiž ešte nedošlo k vstupu krajín ako celku a obdobne ani k prístupeniu skupiny štátov tvoriacich colnú úniu.⁷⁶ Ďalší problém v prípade koordinovaného vstupu spočíva v skutočnosti, že Bielorusko a Kazachstan sa objektívne nachádzajú v nižšej fáze prístupových rokovaní ako Rusko. Zatiaľ čo WTO akceptovalo návrh správy vypracovanej Pracovnou skupinou pre Kazachstan v roku 2005, Bielorusko v tomto smere výrazne zaostáva a doposiaľ mu táto správa predložená nebola.

Možné priority Ruska v oblasti súčasnej hospodárskej zahraničnej politiky možno vyčítať zo štúdie PBN Company, ktorá sa snaží vysvetliť potenciálne príčiny v zmene postoja

⁷⁴ JG. 2009. *Rusko a Bielorusko budú bojovať proti kríze spoločne*. In E-Trend. [online]. 2009-02-04. [cit. 2010-01-15]. Dostupné na internete: <http://ekonomika.etrend.sk/svet/rusko-a-bielorusko-budu-bojovat-proti-krize-spolocne.html>

⁷⁵ GRAHAM, J. 2009. *Russia Scrap WTO customs union bid*. In Financial Times. [online]. 2009-10-15. [cit. 2010-01-15]. Dostupné na internete: <http://www.ft.com/cms/s/cd78250c-b9b2-11de-a747-00144feab49a>

⁷⁶ The PBN Company: *The new tripartite customs union: Implications for trade and geopolitics*, 6/2009. 3 s.

počas prístupových rokovaní. Medzi hlavné dôvody vytvorenia colnej únie a s tým súvisiace oddelenie vstupu do WTO možno zaradiť:

- Prínos z členstva vo WTO sa pre Rusko počas trvajúcej hospodárskej krízy značne znížil a to hlavne v dôsledku komoditnej štruktúry exportu krajiny. V súčasnosti pochádza viac ako 90% príjmov ruského exportu z energetických zdrojov, nerastných surovín, zbraní a obilia, pre ktoré je v súčasnosti ľahko možné nájsť odbytiská, či už v rámci členov WTO, alebo mimo nich.
- Niektoré kľúčové odvetvia ruskej ekonomiky nebudú schopné obstať v medzinárodnej konkurencii. Ich konkurencieschopnosť sa znižuje aj v dôsledku negatívneho vplyvu krízy. Ako príklad je možné uviesť poľnohospodárstvo, ktoré výrazne zaostáva v procese rokovaní a v prípade jeho vystavenia medzinárodnej konkurencii by zrejme utrelo výrazné straty.
- Rusko ako krajina stojaca mimo WTO má oveľa väčšie možnosti pri regulácii protekcionistických opatrení, ktoré po vypuknutí krízy prijala s cieľom ochrany domácej produkcie.

Colná únia medzi Ruskom, Bieloruskom a Kazachstanom je projektom, ktorý možno neprinesie želané pozitívne účinky vyplývajúce z jednotného colného územia v plnom rozsahu. Isté problémy by mohli vyplývať z neporovnateľne rozdielnych území, ako aj z názorových rozdielov vrcholných predstaviteľov jednotlivých krajín.

Samotná dohoda o vytvorení colnej únie bola podpísaná v novembri 2009 s platnosťou od 1. januára 2010. Spoločný colný priestor medzi RF a Bieloruskom by mal začať fungovať v polovici roku 2010, v prípade Kazachstanu až v lete 2011. Vznik colnej únie by mal v konečnom dôsledku viesť k vytvoreniu jednotného hospodárskeho priestoru, keď všetky colné poplatky, dane a zásady obchodu budú unifikované.⁷⁷

Fungovanie colnej únie môže v praxi naraziť na nasledovné problémy spojené so snahou všetkých troch krajín vstúpiť do WTO:

- **Spolu ale separátne:** Na základe vyhlásenia hlavného vyjednávača pre vstup RF do WTO, Maxima Medvedkova, má RF za sebou okolo 95% cesty do WTO, Kazachstan 70% a Bielorusko iba 50%. Navzájom rôzne etapy prístupových rokovaní, v ktorých

⁷⁷ HLAS RUSKA. 2010. *Rusko, Bielorusko a Kazachstan odsúhlasili colný sadzobník*. [online]. 2010-02-27. [cit. 2010-03-21]. Dostupné na internete: <http://slovak.ruvr.ru/2010/02/27/4882375.html>

sa jednotlivé krajiny nachádzajú, nevytvárajú dobrý predpoklad na spoločný vstup všetkých troch krajín.

- **Ochrana práv duševného vlastníctva:** Vytvorenie colnej únie znamená, že krajiny budú uplatňovať jednotnú reguláciu v prípade ochrany práv duševného vlastníctva. Do vytvorenia unifikovaného colného sadzobníka pre colnú úniu sa budú v RF dočasne používať súčasne platné colné sadzby, čo opäť spôsobí určité oddialenie harmonizácie ruskej legislatívy v oblasti ochrany práv duševného vlastníctva.
- **Finančný sektor:** Jednotná regulácia finančného sektora vo všetkých troch krajinách je jednou z podmienok zo strany WTO, ktorej bude musieť novovytvorená colná únia čeliť. Zatiaľ čo Rusko a Kazachstan majú pomerne jednotnú úpravu finančného sektora, ktorá je z veľkej časti v súlade so štandardami WTO, Bielorusko v tejto oblasti v dôsledku výraznej miery regulácie a protekcionizmu značne zaostáva.
- **Protekcionalistické opatrenia:** Ruské ministerstvo ekonomického rozvoja ohlásilo len dva dni po rozhodnutí o vytvorení colnej únie, že plánuje zvýšenie importných colných sadzieb s cieľom ochrany domácich producentov niektorých „nekonkurenčných“ odvetví. Jednalo sa najmä o automobilový priemysel, poľnohospodárstvo, strojárstvo, textilný, potravinársky, mäso spracujúci priemysel a farmaceutickú produkciu. Na druhej strane došlo k zníženiu sadzieb v prípade metalurgického, chemického a drevospracujúceho priemyslu s cieľom stimulovať export a domácu produkciu. Očakáva sa, že tieto opatrenia budú platiť v časovom horizonte 1-2 rokov, kedy sa očakáva, že by mohlo prísť k oživeniu ekonomiky.
- **Colné sadzby na automobily:** Zvýšenie importných colných sadzieb na dovoz nových automobilov je považované za jedno z významných protekcionalistických opatrení, ktoré bude uplatnené aj v prípade colnej únie. Nová jednotná colná tarifa by mala dosiahnuť 25%, čo predstavuje 5% pokles oproti importnej sadzbe súčasne používanej v Rusku, no až 10% nárast v porovnaní s dovozným clom na automobily v Kazachstane.
- **Colné sadzby na ropu:** Colná únia predpokladá, že dôjde k eliminácii colných taríf v prípade obchodovania s ropou. Zrušenie colných sadzieb bude predstavovať pre bieloruskú ekonomiku výrazný stimul, keďže sama nedisponuje ložiskami ropy.

V súčasnej dobe však došlo k istým politickým a ekonomickým zmenám, ktoré zásadne ovplyvnili priority jednotlivých krajín. V podmienkach súčasnej hospodárskej

a finančnej krízy je pre krajiny podstatne menej atraktívnejšie členstvo vo WTO a to vzhľadom na to, že jednotlivé odvetia sú podstatne zraniteľnejšie pred medzinárodnou konkurenciou. Vytvorenie colnej únie práve v čase krízy, je možné považovať za snahu Ruska zvýšiť svoj vplyv v post krízovom medzinárodnom usporiadaní.

Napriek ambicióznejšej snahe všetkých troch krajín vytvoriť colnú úniu, ktorá by napomohla krajinám ľahšie prekonať obdobie krízy, je veľmi otáznave v akom časovom horizonte sa podarí efektívne uviesť daný projekt do praxe.

3.4 Zahraničný obchod

Zahraničný obchod v prípade RF je považovaný za motor ekonomického rastu. Štruktúra ruského exportu zostáva už niekoľko rokov prakticky nezmenená. Základnú časť tvoria energetické suroviny, kovy, guľatina, rezané drevo a chemické výrobky. Import predstavujú najmä stroje a zariadenia, dopravné prostriedky, potraviny (vrátane surovín na ich výrobu) a textil. Krajina si dlhodobo udržiava kladnú bilanciu zahraničného obchodu. Hlavnými obchodnými partnermi sú Nemecko, Ukrajina, Japonsko, USA, Bielorusko, Taliansko, Holandsko a Kazachstan. (podrobnejšia komoditná a teritoriálna štruktúra ZO vid' príloha 3).

Jedným z problémov ruskej ekonomiky ostáva nízka konkurenčná schopnosť ruských tovarov, a to i na domácom trhu. Príčinou je najmä technologické zaostávanie podnikov a stále nízka produktivita práce. Ekonomický a sociálny rozvoj brzdí zaostalá infraštruktúra.

Reforma zahranično-obchodnej politiky bola od začiatku realizovaná so zreteľom na žiadosť Ruska o členstvo vo WTO a bola zameraná na integráciu krajiny do svetového hospodárstva, zvýšenie produktivity, konkurencieschopnosti a diverzifikácie ekonomiky ako aj na tvorbu inštitucionálneho systému, ktorý by reguloval zahranično-obchodnú výmenu.⁷⁸

Regulácia zahraničného obchodu spadá do kompetencie Ministerstva ekonomického rozvoja RF, kontrolu nad ním vykonáva Federálna colná služba RF.

Základný legislatívny právny rámec upravujúci zahraničný obchod RF tvoria:

- Zákon č. 164-F3 z 8. decembra 2003 (posledná redakcia 2. februára 2006) o *Zásadách štátneho regulovania zahraničného obchodu*

⁷⁸ SHEARMAN, P. 1995. *Russian Foreign Policy since 1990*. Columbia: Westview Press, 1995, 324 s. ISBN: 0-813-326-338.

- Zákon č. 165-F3 z 8. decembra 2003 (posledná redakcia 30. decembra 2006) o *Špeciálnych ochranných a antidumpingových a kompenzačných opatreniach pri importe tovaru*, ktorý upravuje presné postupy začatia antidumpingového konania voči tovarom škodiacim záujmom ekonomiky RF.

3.4.1 Obchodné dohody

Po rozpade ZSSR sa RF snažila vytvoriť novú sieť hospodárskych kontaktov prostredníctvom uzatvárania rôznych multilaterálnych a bilaterálnych obchodných zmlúv. Pre účel zhodnotenia zamerania zahraničnoobchodnej politiky RF po rozpade ZSSR sme si vybrali niekoľko regionálnych multilaterálnych dohôd, ktoré RF uzatvorila v priebehu posledných dvoch desaťročí.

APEC (Asia Pacific Economic Cooperation)

Ruská federácia sa stala členom APEC-u v roku 1997. Obchodná spolupráca sa uskutočňuje na základe Ázijsko-Tichomorskej obchodnej dohody (Asia-Pacific Trade Agreement). Ázijsko-tichomorský región predstavuje pre RF veľký význam nielen z hľadiska súčasných obchodných vzťahov, ale predovšetkým z pohľadu obrovského potenciálu, ktorý tento región v posledných rokoch nadobudol. V roku 2008 dosiahol podiel krajín APEC-u na zahraničnom obrate 20,7% a v posledných rokoch zaznamenáva mierny nárast. Najdôležitejšími obchodnými partnermi z krajín APEC-u sú Čína, USA, Japonsko a Juhokórejská republika, na ktoré spolu pripadá viac než 85,3% obratu tohto zoskupenia.⁷⁹

Čiernomorské hospodárske spoločenstvo (Black Sea Economic Cooperation – BSEC)

Hospodárske spoločenstvo bolo založené v roku 1992. V súčasnej dobe má 12 členov a RF bola jedným z jej zakladajúcich členov. Prioritné oblasti BSEC sú predovšetkým sektor energetických surovín, rozvoj spolupráce v oblasti ekonomiky, vedy, vzdelávania, cestovného ruchu, ekológie, financií, kultúry a v poslednej dobe aj spolupráca v oblasti boja proti organizovanému zločinu. V rámci BSEC je vytvorených 18 pracovných skupín (PS) zodpovedných pre jednotlivé segmenty spolupráce, RF predsedá PS pre poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel.

Euroázijské hospodárske spoločenstvo (Eurasian Economic Community – EEC)

⁷⁹ GKS. 2008. Foreign Trade of the Russian federation with Far Abroad Countries. [online]. [cit. 03-10-2010]. Dostupné na internete: http://www.gks.ru/bgd/regl/b08_12/IssWWW.exe/stg/d02/26-05.htm

Spoločenstvo vzniklo 31.5.2001 s cieľom organizačno-právneho zjednotenia ekonomík RF, Bieloruska, Kirgizska a Tadžikistanu. Impulzom pre jeho založenie bolo uzatvorenie Dohody o colnej únii medzi RF a Bieloruskom v roku 1995, ku ktorej sa neskôr pripojilo aj zvyšné dve krajiny. V roku 2005 prišlo k zlúčeniu EEC a Organizácie stredoázijskej spolupráce (OSS)⁸⁰. Týmto zlúčením bola prakticky vyriešená otázka integrácie Uzbekistanu (nebol členom EEC) a Bieloruska (nebol členom OSS). RF si týmto upevnila svoje postavenie v danom regióne a vystupuje v úlohe hegemóna integračných procesov v Strednej Ázii.

Medzi najvýznamnejšie projekty EEC v poslednom období patrí vytvorenie Colnej únie RF, Bieloruska a Kazachstanu, ktorá funguje od 1.1.2010. Na základe tohto projektu prišlo k vytvoreniu jednotného colného územia, na ktorom by mal byť s účinnosťou 1.7.2010 používaný jednotný colný sadzovník pre celú CÚ. Od roku 2012 sa predpokladá, že dôjde k vytvoreniu jednotného hospodárskeho priestoru pre štáty CÚ.

Spoločenstvo nezávislých štátov (SNŠ)

Spoločenstvo nezávislých štátov bolo založené v decembri 1991, čím začala nová etapa budovania ruských zahranično-ekonomických vzťahov. V súčasnosti má spoločenstvo 10 členov, ako posledné ho opustilo Gruzínsko v roku 2009 po vojnovom konflikte v Južnom Osetsku, ktorého aktérom bola aj RF. Okrem iného má organizácia aj symbolický význam v zmysle nadväznosti na ZSSR.

V roku 2004 bolo podpísaných osem dohôd o spolupráci v oblasti dopravy, energetiky, zdravotnej a sociálnej ochrany, polygrafie, hydrometeorologickej bezpečnosti, prostriedkov masovej informácie, vojensko-technickej spolupráci a koordinácie valutovej činnosti.⁸¹

Krajiny SNŠ predstavujú na zahraničnom obchode RF stále výrazný podiel, ktorý v roku 2008 dosiahol 14,5%. Tento podiel je v posledných rokoch viac menej stabilný.

⁸⁰ Členovia OSS: Kazachstan, Kirgizsko, RF, Uzbekistan, Tadžikistan

⁸¹ ŠRANK – NEMČÍK – JAMRICH - BÓK: Základná informácia o teritóriu 2009, Veľvyslanectvo SR v Ruskej Federácii, OBEO, 9/2009. s.26

3.4.2 Dovočný režim

Dovočný režim RF obsahuje súbor pravidiel a obmedzení, ktorými sa riadi import tovarov do krajiny a slúži na ochranu domáceho trhu prostredníctvom tarifných a netarifných prostriedkov.

Najvýznamnejším tarifným prostriedkom ochrany domáceho trhu pred tovarmi dovázanými zo zahraničia sú dovozné clá, ktoré sú v RF upravené colným zákonom z roku 2003. Systém klasifikácie a popis komodít je založený na harmonizovanom systéme HS2002 a pozostáva z 11 032 colných položiek.⁸²

Dovozné clá v RF môžeme začleniť do nasledovných troch kategórií, pričom typ použitého cla závisí od druhu dovážaného tovaru a jeho významu pre domácu ekonomiku, či už z hľadiska spotrebiteľov alebo domácich producentov konkurenčných statkov .

Dovočné clo – je hlavným nástrojom regulácie zahranično-obchodnej politiky RF, jeho výška sa stanoví nasledovnou metódou:

- ako % z colnej hodnoty dovážaného tovaru
- taxatívne na mernú jednotku tovaru
- kombinovanou metódou

Zvláštne clo:

- špeciálne clo
- antidumpingové clo
- kompenzačné clo

Sezónne clo – slúži na operatívne regulovanie importu a exportu. Maximálna dĺžka jeho použitia je 6 mesiacov.

V roku 2001 vstúpil do platnosti nový colný zákon, ktorým bola zrušená dovtedy platná sedem stupňová tarifná škála v rozmedzí 0 až 30% a nahradená päť člennou klasifikáciou s colnými sadzbami od 5 do 25%. V dôsledku zavedenia novej klasifikácie prišlo k redukcii colných sadzieb u približne 3 500 produktov, pričom najvýraznejší pokles colných taríf bol zaznamenaný v prípade spotrebného tovaru. Napriek výraznému posunu

⁸² ŠRANK – NEMČÍK – JAMRICH - BÓK: Základná informácia o teritóriu 2009, Veľvyslanectvo SR v Ruskej Federácii, OBEO, 9/2009. s.38

v smere redukcie colných sadziieb, ktorý priniesol colný zákon z roku 2001, zazneli so strany Pracovnej skupiny WTO na jeho adresu negatívne ohlasy kritizujúce nedostatočné zníženie colných sadziieb v súlade s pravidlami WTO, ako aj administratívnu náročnosť. Na základe pripomienok zo strany WTO bol v roku 2003 prijatý nový colný sadzobník, ktorý opätovne pristúpil k plošnému zníženiu colných sadziieb. Zákon z roku 2003 rozdelil colné sadzby na štyri úrovne – 5, 10, 15 a 20%. Výnimku z tohto systému predstavujú clá na dovoz automobilov, hydiny, cukru, alkoholu a tabaku, ktoré sa nachádzajú nad touto úrovňou.

Okrem dovozných ciel používa RF aj nasledovné tarifné prostriedky ochrany domáceho trhu:

- **daň z pridanej hodnoty**
- **spotrebnú daň**, ktorá je stanovená v % z colnej hodnoty tovaru, alebo v závislosti od množstva, obsahu čistého liehu v prípade alkoholu resp. obsahu valcov u osobných automobilov. Táto daň sa uplatňuje v prípade 10 druhov tovarov.⁸³

Ochrana domáceho trhu RF je zabezpečovaná aj prostredníctvom *netarifných prostriedkov*, medzi ktoré zaraďujeme:

- **registráciu, dokumentáciu a colné procedúry**
- **technické normy**
- **sanitárne a fytosanitárne opatrenia**

Tovar dovezený do RF musí byť v súlade platnou legislatívou upravujúcou jednotlivé požiadavky na konkrétne tovary vrátane *federálneho zákona č. 187-FZ o základných technických pravidlách účinného* od 1. júla 2003, ktorý je kompatibilný s princípmi Dohody WTO o technických prekážkach v obchode (TBT). Zákon má byť prechodne uplatňovaný počas obdobia siedmich rokov, po uplynutí ktorého by malo prísť k jeho úplnému zosúladieniu s TBT.

⁸³ Do skupiny, na ktorú sa vzťahuje spotrebná daň zaraďujeme: liehoviny, alkoholické výrobky, pivo, produkciu tabakového priemyslu, klenoty, automobily, naftu, motorový benzín, motorové oleje, suroviny (ropa, zemný plyn) a niektoré daňové operácie (Daňový kódex).

3.4.3 Vývozný režim

Od januára 1999 zaviedla RF exportné poplatky na niektoré druhy tovarov, ktoré profitujú z veľkých výkyvom medzi výmenným kurzom dolára a rubľa. Vývozné poplatky sa pohybujú v rozmedzí 5 až 10% v závislosti od druhu tovaru. V prípade ropy a zemného plynu sa vývozné poplatky pohybujú podstatne vyššie, čo je dôsledok nízkej ceny týchto komodít na domácom trhu.

V súčasnosti sú vývozné clá uplatňované na:

- ropu, ropné produkty a zemný plyn
- železo, oceľ a neželezné materiály (železný a neželezný šrot)
- textil, koža, kožušiny
- drevo
- alkohol
- drahé kovy

Colná ochrana, či už v prípade exportu alebo importu by mala s blížiacim sa vstupom RF do WTO nadobúdať stále štandardnejšiu podobu a stať sa úplne kompatibilnou s požiadavkami WTO. V súčasnosti vplývajú na zahranično-obchodnú politiku RF dva významné faktory. Tým prvým je *rastúca vlna ekonomického nacionalizmu* prejavujúca sa zvýšenou ochranou domáceho trhu prostredníctvom vyšších colných sadzieb, ale aj sprísnením netarifných prostriedkov ochrany domáceho trhu. Rusko ako krajina stojaca mimo systému WTO má preto oveľa väčší priestor na regulovanie ochrany domácej ekonomiky a citlivých odvetví. Druhým významným faktorom vplývajúcim na smerovanie zahranično-obchodnej politiky je *vytvorenie colnej únie* medzi Rusko, Bielorusko a Kazachstanom k 1. januáru 2010. Toto rozhodnutie nielenže, oddialilo dokončenie prístupových rokovaní, ale ich aj značne skomplikovalo, keďže bude nutné zjednotiť právne poriadky jednotlivých členov colnej únie v oblastiach, ktoré sa musia podriaďovať podmienkam WTO. Okrem toho bude vytvorení pre Úniu spoločný jednotný colný sadzobník, ktorý tiež ovplyvní súčasnú úroveň colných taríf.

3.4.4 Hlavné trendy v dovoze a vývoze

Ruská federácia sa počas prebiehajúcich prístupových rokovaní do WTO zaviazala postupne znižovať dovozné a vývozné clá na priemyselné a poľnohospodárske výroby. Okrem toho je povinná harmonizovať svoju legislatívu týkajúcu sa technických noriem,

fytosanitárnych a sanitárnych opatrení tak, aby bola v súlade s princípmi WTO. Od rozpadu ZSSR sa hlási k myšlienke liberalizácie obchodu, ktorú podporuje rozvojom regionálnej a bilaterálnej obchodnej spolupráce. Ruská federácia si uvedomuje, že vstupom do WTO príde o isté výhody, ktoré jej zabezpečuje postavenie mimo WTO, no na druhej strane deklaruje záujem riešiť prípadné vzniknuté obchodné spory v súlade s princípmi a pravidlami WTO, ktoré by jej zabezpečili rovnocenné postavenie s druhou stranou sporu.

Zahraničný obchod zohráva v prípade RF stále väčšiu úlohu a jeho vplyv na domácu ekonomiku neustále rastie. Tak ako zahraničný obchod vplýva na ekonomiku a jej stav, môžeme povedať, že vývojové tendencie v ekonomike majú značný vplyv na kvantitatívny a kvalitatívny rozmer zahranično-obchodnej výmeny krajiny. Za posledné dve desaťročia je možné pozorovať v ruskej ekonomike isté tendencie, ktoré sú z časti pozostatkom dedičstva z čias ZSSR, v značnej miere vplývajú na ekonomický vývoj v krajine, a teda aj na jej zahraničný obchod. *Národná bezpečnostná stratégia* z roku 2009 definovala nasledovné interné a externé hrozby, ktoré majú negatívny vplyv na ruskú ekonomiku a vplývajú aj na zahraničný obchod krajiny.

Interné vplyvy na ekonomiku:

- výrazný odliv ruského kapitálu do zahraničia
- nízka miera spracovania nerastných surovín v ekonomike
- technologická zaostalosť poľnohospodárstva a priemyslu
- nízka konkurencieschopnosť domácej produkcie
- vysoký podiel portfóliových investícií v najdôležitejších sektoroch ekonomiky
- výrazný pokles vedecko-technického potenciálu krajiny
- pokles potenciálu ľudských zdrojov
- „odliv mozgov“

Externé vplyvy na ekonomiku:

- Nízka miera diverzifikácie ruského exportu orientovaná na nerastné suroviny, ktorých ceny závisia vo veľkej miere na svetovej konjunktúre cien nerastných surovín.
- Orientácia krajiny na exportné sektory spôsobuje posun smerom k produkcii z nízkou mierou pridanej hodnoty

V nadväznosti na tieto tendencie je možné v RF pozorovať dva hlavné názorové prúdy týkajúce sa úlohy štátu v ekonomike. Zatiaľ čo prvý, dirigistický prístup, sa snaží presadiť

prerozdeľovanie zisku exportne orientovaných sektorov aj do iných oblastí ekonomiky prostredníctvom rozpočtovej, monetárnej a fiškálnej politiky, zástancovia liberálnej teórie presadzujú trhové mechanizmy a redukciiu štátnych zásahov do ekonomiky. Pod vplyvom týchto názorových smerov sa v priebehu dvoch desaťročí v ruskej ekonomike vytvorili dva diametrálne odlišné typy odvetví, čo sa konkurencieschopnosti týka. Príkladom vysoko chráneného odvetvia je letecký (existujú isté výnimky) a automobilový priemysel, ktoré by v prípade priamej konfrontácie so zahraničnými firmami utrpeli značné straty. Opačnú tendenciu vykazuje kozmický, zbrojársky priemysel a telekomunikácie, ktoré zvolili stratégiu integrácie do svetového hospodárstva a vykazujú značnú mieru konkurencieschopnosti.⁸⁴

Tendencie vo svetovom obchode naznačujú, že jedným z determinantov životnej úrovne krajín sú informačné technológie a výroba produkcie s vyššou pridanou hodnotou. Miera využívania moderných technológií vo výrobných procesoch následne determinuje konkurencieschopnosť krajiny ako celku vo svetovom hospodárstve. Pre RF bude v následných rokoch veľmi dôležité, aby zamerala svoju pozornosť práve na využívanie moderných technológií, či už v nových potenciálnych odvetviach alebo v klasických sektoroch ako poľnohospodárstvo a priemysel. V dôsledku využívania nových technológií, by sa mohla krajina sústrediť na produkciu s vyššou mierou finalizácie výrobkov, čo by tiež mohlo prispieť k diverzifikácii ruského exportu a zníženiu enormnej závislosti na cene nerastných surovín, ktoré v súčasnosti výrazne ovplyvňujú výkonnosť ruskej ekonomiky. Význam moderných technológií si uvedomuje aj ruská vláda a preto je *jednou z priorit Národnej bezpečnostnej stratégie vybudovať do roku 2020 konkurencieschopný štát s vysoko technologickým priemyslom, moderným obranným potenciálom a životnou úrovňou dôstojnej kvality*.⁸⁵ Tieto zmeny by mali mať následne pozitívny vplyv na diverzifikáciu ruského exportu, ktorý je dnes asi na 70% tvorení nerastnými surovinami.

3.4.5 Zóny voľného obchodu

Zóny voľného obchodu (ZVO) sa začali v RF objavovať začiatkom 90-tych rokov. Vo väčšine prípadov sa nejednalo o výrobné, ale o obchodné zóny. Prvotným zámerom ZVO bolo prilákanie zahraničných investorov. V dôsledku nedostatočnej právnej úpravy a absencie

⁸⁴ OECD. 2004. Enhancing Market Openness Through Regulatory Reform: OECD Review of Regulatory Reform. [online]. OECD, 2004. [cit. 2010-03-27]. 108 s. Dostupné na internete: www.oecd.org/dataoecd/16/37/36303670.pdf

⁸⁵ HLAS RUSKA. 2009. *Prezident Ruska schválil stratégiu národnej bezpečnosti krajiny až do roka 2020*. [online]. 2009-05-13. [cit. 2010-03-15]. Dostupné na internete: <http://slovak.ruvr.ru/2009/05/13/1075661.html>

sľubovaných colných úľav neboli vytvorené dostatočné podmienky na riadne fungovanie ZVO a v dnešnej dobe sú prakticky nefunkčné.

V roku 2004 prijala ruská vláda revidovanú Národnú bezpečnostnú stratégiu, ktorá zdôraznila nevyhnutnosť modernizácie ruskej ekonomiky s cieľom zvýšenia konkurencieschopnosti krajiny ako celku. Riešenie technickej zaostalosti ekonomiky viedli k snahe ruskej vlády prostredníctvom sérií opatrení z roku 2005 vytvoriť predpoklady pre zakladanie tzv. zvláštnych ekonomických zón (ZEZ), ktoré mali prispieť k podpore spracovateľského priemyslu, rozvoju infraštruktúry, prilákaniu a zdokonaleniu nových technológií.

ZEZ sú legislatívne upravené vo federálnom zákone č. 116 – FZ „O zvláštnych ekonomických zónach“ z roku 2005, na základe ktorého ZEZ tvoria územia so zvláštnym režimom pre podnikateľskú činnosť.

Federálny zákon č. 116 – FZ, vrátane jeho novelizácie z júna 2006, sa na území RF môžu zriaďovať 4 typy ZEZ:

1. priemyselno-výrobné (PVZ)
2. technicko-aplikačné (TAZ)
3. turisticko-rekreačné (TRZ)
4. prístavné (PZ)

3.4.6 Zhodnotenie obchodnej politiky

Ruská federácia aj napriek dvom desaťročiam rozsiahlych štrukturálnych a legislatívnych zmien pokračuje v procese ekonomickej transformácie. Krajine sa podarilo pomerne úspešne dostať z izolacionizmu a vybudovať si rozsiahlu základňu obchodných vzťahov, ktoré sú založené predovšetkým na ruskej surovinovej základni. *Enormná závislosť RF na surovinách* a ich až 70% podiel na exporte spôsobuje, že krajina využíva na svoj rast predovšetkým svoje zásoby prírodných zdrojov a nesústreďuje sa na kvalitatívny rast využívajúci implementáciu moderných technológií. *Technologická zaostalosť* následne spôsobuje pomerne nízku konkurencieschopnosť ruskej produkcie nielen na domácich ale predovšetkým na zahraničných trhoch. Toto je jedným z hlavných dôvodov, prečo sa RF ani v najbližších rokoch nepodarí výrazne zmeniť komoditnú štruktúru svojho zahraničného obchodu a aj naďalej bude závislá na vývoji niekoľkých cien surovinových zdrojov na svetových trhoch, čo značne znižuje mieru ekonomickej stability krajiny.

Z hľadiska teritoriálnej orientácie si v najbližšom časovom horizonte aj naďalej udrží prvenstvo EU, no netreba zabúdať ani na dynamický rast krajín APEC-u a posilňovanie regionálnej spolupráce s krajinami SNŠ.

3.5 Priame zahraničné investície v Ruskej federácii

V súvislosti s transformáciou ruskej ekonomiky, snahou získať status trhovej ekonomiky a v neposlednom rade aj s ambíciou stať sa čelnom WTO, muselo Rusko nevyhnutne pristúpiť k zmenám v oblasti regulácie PZI. K nárastu objemu PZI prispela aj zmena vlastníckej štruktúry ruských podnikov, ktorá nadobudla podstatne iný charakter po rozsiahlej privatizácii v 90-tych rokoch. Na základe zmeny vlastníckych pomerov v prospech súkromného sektora došlo aj k výraznému zvýšeniu objemu PZI v ruskej ekonomike. Na vplyv PZI v ruskej ekonomike existuje v súčasnosti niekoľko navzájom odlišných pohľadov. Na jednej strane existuje skupina liberálov, ktorá považuje PZI za významný stimul ekonomického rastu ruskej ekonomiky, zatiaľ čo konzervatívnejšie krídlo nepripisuje PZI až taký veľký význam z hľadiska hospodárskeho rastu krajiny.

Významný medzník zlepšujúci postavenie zahraničných investorov v Rusku prišiel v čase doznievania finančnej krízy z roku 1998. V roku 1999 bol prijatý zákon o zahraničných investíciách, ktorý okrem iného obsahoval zásady zaobchádzania so zahraničnými investormi v Rusku, ako aj ustanovil ich právo investovať a realizovať podnikateľskú činnosť v ktorejkoľvek oblasti povolenej zákonom. Zákon z roku 1999 obsahoval dôležitú klauzulu o kompenzáciách pre zahraničných investorov v prípade vyvlastnenia, a taktiež bola na základe tohto zákona umožnená repatriácia zisku.

Legislatívna úprava investičnej činnosti na území RF je v súčasnosti regulovaná dvoma základnými zákonmi:

1. Federálny zákon č. 39-F3 z 25.2.1999 „*O investičnej činnosti v RF, uskutočňujúcej sa formou kapitálového vkladu*“
2. Federálny zákon č. 160-F3 z 9.7.1999 „*O zahraničných investíciách do Ruskej federácie*“

Na základe údajov Centrálny banky Ruskej Federácie možno pozorovať, že od roku 1994 dochádzalo nielen k výraznému nárastu prílevu prijatých PZI, ale aj odlevu tuzemských PZI.

2. Tabuľka: Tuzemské a zahraničné PZI Ruska v rokoch 1994-1Q 2009 v mil. USD

	1994	2000	2004	2005	2006	2007	2008	Q1 2009
Prijaté	690	2.714	15.444	12.866	29.701	55.073	73.053	9.993
Tuzemské	-281	-3.177	-13.782	-12.767	-23.151	-45.916	-52.629	12.893

Zdroj: Centrálna banka Ruskej Federácie, Balance of Payments, 2009

Najrýchlejší rast PZI v Rusku bol zaznamenaný od roku 2003, pričom svoj doterajší vrchol zaznamenal v roku 2008. Činnosť zahraničných investorov v Rusku je charakterizovaná značnou mierou koncentrácie. Medzi regióny s najväčším podielom na PZI zaraďujeme hlavné mesto Moskvu (38%), nasledované Sachalinom (15%) a Moskovským regiónom (10%).⁸⁶

Na základe viacerých štúdií zverejnených v posledných rokoch je RF považovaná za jednu z najatraktívnejších krajín z hľadiska investovania. Dôkazom toho je aj záverečná správa Konferencie OSN o rozvoji a obchode, ktorá zaradila Rusko medzi najatraktívnejšie lokality pre investovanie na roky 2009-2011. Do skupiny investične prítiahlivých krajín boli ešte zaradené Čína, USA, India a Brazília.⁸⁷

Medzi kľúčové faktory vplývajúce na atraktivitu Ruska z pohľadu investovania zaraďujeme predovšetkým veľkosť miestneho trhu, rastový potenciál trhu, existencia siete dodávateľov a možných obchodných partnerov, prístup na medzinárodné respektíve regionálne trhy a stabilné podnikateľské prostredie.

Z hľadiska *sektorového rozmiestnenia PZI* v ekonomike možno hovoriť o dominancii sektora služieb, spracovateľského priemyslu a ťažobného priemyslu. Na základe údajov federálneho štatistického úradu z roku 2008 vyplýva, že v roku 2007 bolo najviac zahraničných investícií, vrátane PZI, portfóliových a iných investícií, umiestnených do sektoru veľkoobchodu (39,1%), nasledovaný spracovateľským (26,4%) a ťažobným priemyslom (14,3%).

3. Tabuľka: Prijaté zahraničné investície RF v rokoch 2004-2008 v mld. \$

	2004	2005	2006	2007	2008
priame	5,6	13,0	13,7	27,8	27
portfóliové	0,2	0,5	3,1	4,2	1,4
ostatné	23,3	40,0	38,2	89,0	75,3
spolu	29,1	53,6	55,1	120,9	103,8

Zdroj: Vestník banky Rossii č. 18 z 11.marca 2009

⁸⁶ OECD. 2008. Trends and Recent Development in Foreign Direct Investment in Russia. OECD. 23 p.

⁸⁷ UNCTAD. 2009. *World Investment Prospects Survey 2009-2011*. Ženeva: OSN. [online]. 7 s. [cit. 2010-04-10]. Dostupné na internete: http://www.unctad.org/en/docs/diaeia20098_en.pdf

Na prelome rokov 2007 a 2008 prišlo k prudkému poklesu portfóliových investícií, čo možno dať do súvisu s globálnou hospodárskou a finančnou krízou, ktorá spôsobila nedôveru medzi investormi.

Najväčšia časť zahraničného kapitálu bola umiestnená do tzv. ostatných investícií, pod ktorými rozumieme obchodné úvery, úvery medzinárodných úverových organizácií, vládne úvery iných krajín garantované ruskou vládou ako aj finančné zdroje vrátane krátkodobých špekulatívnych peňažných vkladov (napr. špekulácie týkajúce sa rastu kurzu rubľa a vysokých úrokových mier).⁸⁸

Napriek tomu, že súkromný sektor sa podieľa na tvorbe majoritnej časti ruského HDP, štátne vlastníctvo má aj naďalej dominantné postavenie vo veľkých strategických podnikoch ako Gazprom, Rosneft, Rosatom, Russian Technologies, United Aircraft Construction Corporation, Slovkomflot, sberbank a iné, ktoré sú zo zákona chránené pred privatizáciou. Jedná sa predovšetkým o podniky s dominantným postavením na trhu. Aj napriek tomu, že v súčasnosti je vylúčené zahraničné vlastníctvo týchto firiem, je možné na základe súhlasu ruskej vlády získať povolenie na odkúpenie časti podielu.

Zdroje zahraničných investícií Ruska z hľadiska teritória sú diverzifikované medzi niekoľko krajín, ktorých zloženie vykazuje v posledných rokoch pomerne stabilnú štruktúru. Podľa údajov Ruského federálneho štatistického úradu (2009), bol podiel jednotlivých krajín na PZI v Rusku nasledovný: Cyprus (21,1%), Holandsko (17,5%), Luxembursko (13%) a Veľká Británia (11,6%).

4. Tabuľka: Celkové investície v RF podľa krajiny pôvodu v roku 2008

2008		
	mld. USD	%
Celkové investície	\$ 264.599	100
Cyprus	\$ 56.902	21.5
Holandsko	\$ 46.346	17.5
Luxembursko	\$ 34.402	13.0
Veľká Británia	\$ 30.811	11.6
Nemecko	\$ 17.425	6.6
Írsko	\$ 9.662	3.7
Francúzsko	\$ 9.542	3.6

⁸⁸ ZASTUPITEĽSKÝ ÚRAD ČR V MOSKVE. 2010. *Souhrnná teritoriální informace*. [online]. 2010-03-31. [cit. 2010-04-10]. Dostupné na internete: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-investicni-klima/9/1000580/>

USA	\$ 8.769	3.3
Panenské ostrovy	\$ 8.267	3.1
Japonsko	\$ 4.077	1.6

Zdroj: Federálny štatistický úrad 2009

Napriek negatívne mu vplyvu svetovej hospodárskej a finančnej krízy na ruskú ekonomiku je nevyhnutné zdôrazniť, že v prípade niektorých krajín (Luxembursko, Nemecko, USA, Francúzsko a Japonsko) bol dokonca zaznamenaný nárast v objeme PZI za obdobie Q1 2008 a Q1 2009.

Definovanie faktorov vplývajúcich na atraktivitu Ruska z hľadiska investovania a limit obmedzujúcich prílev PZI do Ruska je základom poznania možného budúceho vplyvu investícií na ruskú ekonomiku. K atraktivite ruskej ekonomiky pre zahraničných investorov v posledných rokoch prispieva najmä vysoký stupeň liberalizácie a legislatívna úprava zaručujúca priaznivé zaobchádzanie so zahraničnými investormi. V roku 2002 bola Medzinárodnou komisiou založenou Nadáciou Bleyzer vypracovaná správa, ktorá identifikovala faktory determinujúce atraktivitu regiónu SNŠ vrátane Ruska z hľadiska investovania. Tvorcovia správy dospeli k záveru, že medzi rozhodujúce faktory vplývajúce na atraktivitu tohto regiónu patria:⁸⁹

- Liberalizácia a deregulácia podnikateľských aktivít
- Stabilné a predvídateľné právne prostredie
- Zlepšené podnikateľské prostredie a verejná správa
- Odstraňovanie reštrikcií obmedzujúcich zahraničný obchod a medzinárodné kapitálové toky
- Podpora finančného sektora a jeho rozvoj
- Redukcia korupcie
- Minimalizácia politického rizika
- Propagácia krajiny navonok a zlepšovanie imidžu
- Investičné stimuly

K spomenutým faktorom je možné ešte pridať aj neustále sa zlepšujúcu hospodársku situáciu pred rokom 2008, ktorá sa prejavovala v klesajúcej miere nezamestnanosti, rastom HDP p.c., ale aj rastúcim objemom devízových rezerv. Okrem toho Rusko v súvislosti

⁸⁹ KENISARIN – ANDREWS-SPEED. 2008. Foreign Direct Investment in Countries of the Former Soviet Union: relation to governance, economic freedom and corruption perception. In *Communist and Post-Communist studies*. ISSN: 0967-067X, 2008, vol. 41, no. 3. s. 301-316.

s prebiehajúcimi prístupovými rokovaniami postupne pristupuje k aplikácii medzinárodných štandardov v oblasti legislatívy, daní, finančnictva, poisťovníctva a iných oblastí, čím dochádza k zjednodušeniu a sprehľadneniu pravidiel pre investovanie.

Napriek tomu, že mnohí investori vidia v Rusku zdroj veľkých podnikateľských príležitostí, hlavne v čo sa týka energetického sektoru, pre istú skupinu podnikateľov predstavuje ruská ekonomika ešte stále nestabilné prostredie s nepriaznivou investičnou klímou. Jedným z hlavných faktorov limitujúcich prílev PZI je neefektívny spôsob aplikácie legislatívnych noriem zo strany štátu. V máji 2008 vstúpil do platnosti nový zákon o strategických sektoroch zahrňujúci ťažobný, energetický priemysel, dopravu, bankovníctvo, drevospracujúci priemysel a iné, ktorý posilnil možnosť kontroly a zásahu so strany štátu v týchto sektoroch. Posilnenie právomoci štátu vo vymedzených oblastiach má zásadný dopad na hospodársky rozvoj a pôsobenie zahraničných investorov v krajine. Medzi ďalšie možné zdroje obáv pre zahraničných investorov môžeme zaradiť súčasnú hospodársku a finančnú krízu spôsobujúcu pokles ekonomickej aktivity v Rusku, cenové zmeny ropy a zemného plynu, zdroje verejného financovania, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily ako aj nové administratívne a regulačné reformy.⁹⁰

3.6 Vplyv členstva vo WTO na Rusko

V súčasnosti patrí RF k jedným za najvýznamnejším dodávateľom ropy, zemného plynu a niektorých druhov surovín, ktoré majú dnes zabezpečené isté odbytové trhy bez ohľadu na účasť vo WTO. Otázkou preto zostáva, prečo sa RF aj napriek relatívne bezproblémovej a jasnej pozícii na svetových trhov snaží o členstvo v organizácii, ktoré jej okrem istých výhod prinesie zaručene aj nevýhody. Odpoveď na túto otázku je možné hľadať v analýze súboru faktorov ekonomického a politického charakteru, ktoré budú vplývať na krajinu po jej vstupe do WTO.

Zástancovia členstva RF vo WTO veľmi často predkladajú nasledovné argumenty podporujúce pozitívny vplyv členstva krajiny vo WTO:

1. **Medzinárodné spoločenstvo** – RF aj napriek tomu, že je považovaná za jednu z mocností sveta, je doposiaľ svojou pozíciou mimo WTO vyňatá z tvorby pravidiel medzinárodného obchodu. V súčasnej dobe, keď medzi jednotlivými štátmi prevažujú ekonomické vzťahy, je pre krajinu takého veľkého rozmeru ako RF nevyhnutné, aby sa podieľala na tvorbe pravidiel svetového obchodu.

⁹⁰ OECD. 2008. Trends and Recent Development in Foreign Direct Investment in Russia. OECD. 23 s.

2. **Transfer technológií** – skúsenosti najrozvinutejších krajín sveta dokazujú, že nové technológie a inovácie sa stali kľúčovým zdrojom hospodárskeho rastu. Ekonomický rast založený na inováciách si však vyžaduje prítomnosť na svetovom trhu so špičkovými technológiami a tým pádom zapojenia krajiny do medzinárodnej del'by práce.
3. **Reštrukturalizácia ekonomiky** – zameraná na realokáciu rastových zdrojov ekonomiky v prospech sektora služieb. Účasť na medzinárodnej del'be práce podľa pravidiel WTO umožní RF jednoduchšie prekonať technickú zaostalosť, rozvinúť nové formy organizácie a riadenia ekonomiky ako aj posilniť terciálny sektor.
4. **Rast investičnej činnosti** – RF v dôsledku prispôsobovania sa pravidlám a princípom WTO zrealizovala rozsiahle štrukturálne a legislatívne reformy, ktoré vytvárajú priaznivé podmienky pre prílev zahraničného kapitálu.
5. **Rast konkurencieschopnosti ruskej ekonomiky** – pod vplyvom tlaku z medzinárodného prostredia sa budú musieť ruské podniky prispôbiť medzinárodným normám a štandardom, čo by malo prispieť k rastu ich produktivity a posilnenia pozície nielen na domácom trhu, ale aj zvýšiť možnosti konkurovať na medzinárodných trhoch.
6. **Zníženie miery „úniku mozgov“** – RF sa počas prístupových rokovaní musí zaviazť plniť podmienky a pravidlá vyplývajúce z dohody TRIPS, ktorá upravuje ochranu práv duševného vlastníctva. V prípade zabezpečenia medzinárodných štandardov na ochranu práv duševného vlastníctva by mohlo prísť k zníženiu miery úniku mozgov, ktorí často opúšťajú krajinu pretože nemajú vytvorené dostatočné dobré podmienky súvisiace aj s ochranou duševných práv.
7. **Zrovnoprávnenie prístupu na medzinárodné trhy** – členstvom vo WTO získa RF prostredníctvom doložky najvyšších výhod obdobné podmienky na vstup svojej produkcie na medzinárodné trhy ako ostatné členské krajiny. Doložkou najvyšších výhod je zabezpečený jeden z hlavných princípov WTO – nediskriminácia.
8. **Rovnocenné riešenie obchodných sporov** – WTO prostredníctvom svojho orgánu na riešenie sporov vystupuje ako arbiter v početných medzinárodných obchodných sporoch vznikajúcich medzi členskými krajinami.
9. **Prechodné obdobia** - zmierňujúce prípadné negatívne vplyvy otvorenia trhov prístupujúcej krajiny medzinárodnej konkurencii.

10. **Rast životnej úrovne** – z dlhodobého hľadiska je dokázané, že štáty, ktoré prešli podobnou transformáciou ekonomiky zvýšili prostredníctvom liberalizácie svojho obchodu k rast produktivity a životnú úroveň svojich občanov.⁹¹

Okrem mnohopočetných výhod, ktoré so sebou členstvo vo WTO prináša treba brať do úvahy aj aspekty, ktoré sa môžu negatívne prejaviť na ruskom hospodárstve.

Odporcovia členstva RF vo WTO najčastejšie argumentujú nasledovnými skutočnosťami:

1. **Minimálny vplyv na export** – keď zoberieme do úvahy, že RF sa za posledné desaťročia vyprofilovala na medzinárodných trhoch ako krajina exportujúca prevažne nerastné suroviny, po ktorých je na svetových trhoch neustály dopyt, nebude vplývať členstvo vo WTO výrazne na rast ruského exportu.
2. **Otázka výhodnosti ochrany práv duševného vlastníctva** – bude mať oveľa väčší význam pre vyspelé krajiny ako USA, ktoré sú porušovaním týchto práv najviac poškodzované ako pre samotnú RF. Prispôsobenie sa medzinárodným štandardom v oblasti duševného vlastníctva bude stáť RF nemalé úsilie a finančné prostriedky na zabezpečenie plnenia podmienok v tejto oblasti.
3. **Riziko plynúce z liberalizácie ekonomiky** – v dôsledku otvorenia ruskej ekonomiky hrozí, že domáce malé a stredné podniky ako aj domáca produkcia nebudú schopné obstáť v zahraničnej konkurencii.
4. **Snaha o zvýšenie národnej bezpečnosti** – si vyžaduje zníženie závislosti na dovoze vysoko technologickej produkcii.
5. **Obmedzovanie národných záujmov** – činnosť WTO je úzko spätá s činnosťou MMF, ktorý v značnej miere zohľadňuje záujmy USA. Podriadenie sa pravidlám WTO by pre RF znamenalo posilnenie závislosti na záujmoch iných krajín.

Na základe syntézy pozitívny a negatívny vplyvov členstva vo WTO možno usúdiť, že aj keď z krátkodobého hľadiska môže prísť k ohrozeniu istých menej konkurencieschopných segmentov ruskej ekonomiky, z dlhodobého hľadiska by sa krajine malo podariť diverzifikovať svoju hospodársku činnosť tak, aby mohla krajina kvalitatívne rásť a nespoliehať sa len na svoje rozsiahle, no v istom momente obmedzené, surovinové zdroje. Proces prístupových rokovaní do WTO by mal teda ruskej ekonomike napomôcť pri realizácii

⁹¹ STERN, R. M. 2002. *An Economic Perspective on Russia's Accession to the WTO*. Michigan: The William Davidson Institute at the University of the Michigan Business School, 6/2002. 89 s. [cit. 2010-03-30].

nevyhnutných štruktúrnych a inštitucionálnych reforiem, ktoré musí krajina zrealizovať v snahe zabezpečiť si svoju dlhodobú konkurencieschopnosť.

3.7 Aktuálny postoj voči členstvu vo WTO

Aktuálny postoj voči členstvu Ruska vo WTO treba vnímať z viacerých hľadísk, keďže reformy, ktorými musí RF prejsť v predvstupovom období ako aj záväzky vyplývajúce z členstva, majú vplyv na rôzne oblasti ekonomického, politického ale aj sociálneho života v krajine. Napriek tomu, že členstvo vo WTO je v prvom rade spájané s mnohými výhodami, v každom prípade ide o politiku distribuujúcu výhody a nevýhody.⁹² Závisí však na každej krajine, do akej miery dokáže využiť v svoj prospech výhody, ktoré jej členstvo vo WTO ponúka, a Rusko nie je výnimkou.

Z hľadiska politického života krajiny, by členstvo vo WTO predstavovalo pre RF na medzinárodnej scéne prestíž. Vstupom do WTO by RF potvrdila, že sa jej definitívne podarilo zbaviť dedičstva z čias ZSSR v podobe neefektívnej a nekonkurencieschopnej ekonomiky a ako jedna so súčasných veľmocí sveta by sa sama podieľala na tvorbe pravidiel svetového obchodu, ktorý je hnacím motorom ekonomického rastu väčšiny štátov. Od čias nástupu V. Putina na post prezidenta RF v roku 1999, sa členstvo vo WTO stalo jednou z hlavných priorít v oblasti zahraničnej politiky Ruska a videl v ňom nástroj na modernizovanie ekonomiky. V roku 2002 vo svojom každoročnom prejave v Apríly vysvetľoval, že WTO je nástrojom, ktorý ak sa naučíme ovládať, urobí nás silnejšími.⁹³ Opätovne sa význam členstva spomínal v Národných bezpečnostných stratégiách z roku 2000, 2004 a 2009. Je treba však podotknúť, že ku koncu volebného obdobia V. Putina bolo možné pozorovať istý útlm v rétorike týkajúcej sa vstupu RF do WTO.

V roku 2008 sa do kresla prezidenta prebojoval D. Medvedev podporovaný bývalým prezidentom V. Putinom, takže sa nepredpokladala zmena postoja k členstvu vo WTO. Nový ruský prezident D. Medvedev hneď po nástupe do úradu vyhlásil, že vstup RF do WTO zostáva aj naďalej prioritou zahraničnej politiky jeho krajiny. Situácia sa značne zmenila po tom, čo sa naplno prejavili dôsledky globálnej hospodárskej krízy na ruskej ekonomike. Začiatkom roku 2009 boli so strany Ruska zavedené viaceré protekcionistické opatrenia, ktorých cieľom je ochrániť domáci trh. Dôsledkom krízy prakticky neprišlo k ďalšej

⁹² HARE, P. G. 2002. *Russia and World Trade Organization*. Russian-European Centre for Economic Policy. [online]. 21 s. [cit. 2002-04-02]. Dostupné na internete: <http://www.recep.ru/phase4/en/rp/harewtoe.pdf>

⁹³ Vladimir Putin, „*Poslanie Prezidenta RF V.V. Putina Federal'nomu Sobraniuu Rossijskoi Federacii*“ (Prejav prezidenta V.V. Putina pred federálnym zhromaždením RF), Rossiskaya Gazeta, April 19, 2002

liberalizácii zahraničného obchodu RF, čo je ešte jednou z čiastočne nesplnených podmienok vyplývajúcich zo vstupu do WTO. Okrem toho v roku 2009 bolo prijaté rozhodnutie o vytvorení colnej únie medzi Ruskom, Bieloruskom a Kazachstanom s účinnosťou k 1. januáru 2010. Tento krok spôsobil na medzinárodnej scéne značné znepokojenie z konania RF, keďže prvotným zámerom zo strany Ruska bolo prerušenie individuálnych prístupových a snaha o dosiahnutie členstva vo WTO prostredníctvom colnej únie ako celku. Keďže takýto postup bol zo strany WTO neprijateľný, Rusko sa vrátilo k individuálnym prístupovým rokovaniam. Súčasná situácia vo svetovom obchode je ovplyvnená globálnou hospodárskou a finančnou krízou a nepraje ďalšej liberalizácii obchodu, ba práve naopak. Preto je možné vysloviť predpoklad, že RF sa za daných podmienok nebude snažiť získať plné členstvo vo WTO a tým značne obmedzovať svoje možnosti na ochranu vlastnej ekonomiky.

Postoj vybraných odvetí ekonomiky je ovplyvnený nielen historickým faktormi, ktoré spôsobili ich neefektívnosť a nekonkurencieschopnosť, ale aj globálnou krízou zhoršujúcou ich celkové postavenie. Medzi tradičné odvetvia ruskej ekonomiky chránené rôznymi tarifnými a netarifnými opatreniami patrí automobilový a letecký priemysel, spracovateľský priemysel, sektor poľnohospodárstva, ale aj vybrané druhy služieb, ktoré sú chránené predovšetkým pred vstupmi zahraničných investorov. Tieto odvetvia sa vo všeobecnosti netaja negatívnym postojom k členstvu vo WTO a liberalizácii s tým spojenou.

Široká verejnosť sa vo všeobecnosti veľmi nezaujíma o problematiku členstva Ruska vo WTO. Jedným z hlavných faktorov, ktorý zrejme spôsobuje tento stav, je aj dĺžka prístupových rokovaní a stále nejasný reálny termín vstupu ich krajiny do WTO. Ak by sme však zobrali do úvahy nálady ruských občanov voči západu, je možné konštatovať, že vnímajú predovšetkým negatívne stránky spojené s prístupovými rokovaniami ako zvýšenie vplyvu zahraničných firiem na ruskom trhu, obmedzenie vlastnej suverenity týkajúcej sa colnej politiky, poprípade rastu nezamestnanosti spôsobenej bankrotom ruských firiem, ktoré nebudú schopné obstáť v silnejšej medzinárodnej konkurencii.

Aj napriek tomu, že prístupové rokovania do WTO predstavujú pre krajinu splnenie mnohých záväzkov, je dôležité, aby sa obyvateľstvo pozeralo na prebiehajúce reformy z dlhodobého hľadiska pozitívne a videlo v nich predovšetkým možnosť priblíženia sa ruskej ekonomike bežným štandardom vyspelých trhových ekonomík. Tým, že Rusko musí splniť určité záväzky v oblasti štrukturálnych reforiem a legislatívy ako aj medzinárodných štandardov, by malo v konečnom dôsledku prispieť k vyššej transparentnosti a odstráneniu

istých negatívnych javov v ekonomike ako nízka produktivita, technologická zaostalosť prípadne korupcia.

ZÁVER

V súčasnom globalizovanom svete dochádza k neustále narastajúcemu významu medzinárodných hospodárskych vzťahov, ktorých rozmach je do určitej miery spôsobený aj ich legislatívnou úpravou zastrešenou WTO. WTO sa prostredníctvom regulácie multilaterálneho obchodného systému snaží o jeho liberalizáciu a tvorbu konkurenčného priestoru, ktorý umožňuje rast produktivity a efektívnosti jeho členov. Aby však bolo možné čo najefektívnejšie využívať prínosy liberalizovaných trhov, musia jednotlivé prístupujúce štáty splniť množstvo štrukturálnych a legislatívnych zmien, ktoré im umožnia integrovať sa do svetového hospodárstva. WTO preto predstavuje pre Ruskú federáciu nielen možnosť začleniť do obchodného systému riadiaceho takmer celý svetový obchod, ale aj priestor pre kvalitatívne zmeny v ekonomike.

Ruskej federácii sa po dlhých desaťročiach centrálne plánovanej ekonomiky podarilo definitívne získať štatút trhovej ekonomiky a úspešne zdefinovať svoju pozíciu vo svetovom hospodárstve. V súčasnosti je RF považovaná za svetového lídra vo vlastníctve nerastných surovín, najmä zásob ropy a zemného plynu, ktorých export je motorom ruskej ekonomiky a hospodárskeho rastu. Ťažba nerastných surovín má však na ruskú ekonomiku rozporuplné vplyvy. Na jednej strane je brzdiacim prvkom rozvoja, keďže je zdrojom obrovského množstva finančných prostriedkov aj bez výraznejšej potreby finančne náročnej modernizácie ekonomiky. Ako sa však zdá, tento trend je v RF už prekonaný a snahou ruskej vlády v posledných rokoch je využiť svoju komparatívnu výhodu v podobe vlastníctva veľkého množstva nerastných surovín práve na diverzifikáciu a modernizáciu ekonomiky, ktorá prispeje k zvýšeniu medzinárodnej konkurencieschopnosti krajiny ako celku, a v konečnom dôsledku umožní krajine lepšie uspieť v konkurenčnom boji súvisiacom s postupným otváraním svojich trhov. Aj napriek tomu, že reštrukturalizácia a modernizácia ekonomiky môže z krátkodobého hľadiska predstavovať isté negatíva v podobe zvýšených výdavkov, z dlhodobého hľadiska by však malo prísť k rastu už spomínanej konkurencieschopnosti jednotlivých sektorov, ktorá by sa mala premietnuť aj do vyššej životnej úrovne obyvateľstva.

Počas 17 rokov trvajúcich prístupových rokovaní WTO sa Ruskej federácii podarilo úspešne implementovať väčšinu záväzkov vyplývajúcich z členstva a dnes sa nachádza tesne pred bránami WTO. Aj napriek množstvu doteraz zrealizovaných reforiem, existujú oblasti, ktoré predstavujú obzvlášť „citlivé“, inak povedané menej rozvinuté sektory ekonomiky. Medzi ne zaradujeme najmä poľnohospodárstvo, spracovateľský priemysel a ochranu práv

duševného vlastníctva. Pri hodnotení dĺžky časového obdobia prístupových rokovaní treba brať do úvahy, nielen samotnú RF a implementáciu záväzkov, ktoré jej z členstva vyplývajú, ale aj politické hľadisko a samotné vzťahy medzi štátmi. Tie sa totiž veľmi často stávajú kľúčovým faktorom v záverečných fázach rokovaní, kedy sa jednotlivé štáty snažia využiť svoje právo blokovať vstup do WTO vo svoj prospech a použiť ho na riešenie vzájomných, nie vždy ekonomických, vzťahov s prístupujúcim štátom. Vzhľadom na význam ruskej ekonomiky a jej záujmy, zohráva politický aspekt oveľa väčší význam, ako je to v prípade štátov menších rozmerov a vplyvu. Je možné teda povedať, že ukončenie záverečnej fázy prístupových rokovaní Ruskej federácie bude závisieť hlavne na politickej vôli, ako na nutnosti doriešiť zostávajúce problematické oblasti.

Aj napriek dlhotrvajúcim a často veľmi komplikovaným prístupovým rokovaniam je nesporné, že pri pomerne úspešnej transformácii ruskej ekonomiky a legislatívnej úpravy, zohrala významnú úlohu aj snaha Ruskej federácie o členstvo vo WTO a nutnosť prispôbiť sa jej základným pravidlám a princípom. V súčasnosti je väčšia časť ruskej ekonomiky aspoň teoreticky pripravená na priamy medzinárodný konkurenčný boj. Či sa jej však skutočne podarí naplno využiť výhody plynúce z voľného obchodu a aj za pomoci externých tlakov zmodernizovať svoju ekonomiku, sa ukáže až niekoľko rokov po samotnom vstupe do WTO.

Bibliografické odkazy

Knihy/monografie:

1. ASCHESON, D. 2007. *Russian Federation Accession to the WTO: Research paper*. Geneva : Graduate Institute, 2007. 25 s. ISBN: 8-435-576-X
2. BROADMAN, H. 2000. *Russian Enterprise Reform*. Washington D.C.: World Bank, 2000. s. 78. ISSN:0259-210X
3. CSÁKI, C. 2002. *Food and Agricultural Policy in Russia: progress to date and the road forward*. Washington DC: World Bank, 2002, 58 s. ISBN: 0-8213-5177-X
4. KERN, A. – ANDENAES, M. 2008. *The World Trade Organization and the trade in services*. Kalifornia: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. 1006 s. ISBN 9-004-162-445
5. LIPKOVÁ, L. a kol. 2006. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint vrfa. 2006. 240 s. . ISBN 80-890 85-55-5
6. MARKOVA, E. 2009. *Liberalization and regulation of the Telecommunications sector in transition countries the case of Russia*. Düsseldorf: Heidelberg Physica-Ver. 2009. s. 230. ISBN 978-3-7908-2103-1
7. NÁRAY, P. 2001. *Russia and the World Trade Organization*. New York: Palgrave, 2001. 191 s. ISBN: 0333-682-181
8. OECD. 1991. *A Study of Soviet Economy*. Paríž: OECD, 1991, 398 s. ISBN: 9264-1346-89
9. SHEARMAN, P. 1995. *Russian Foreign Policy since 1990*. Columbia: Westview Press, 1995, 324 p. ISBN: 0-813-326-338
10. WTO. 2008. *Trade Profiles 2008*. Washington DC: WTO, 2008., 192 s. ISBN 978-92-870-3694-0
11. WTO. 2008. *Understanding the WTO*. Ženeva: WTO, 12/2008. 116 s. ISBN: 978-92-870-3495-3
12. WTO. 2009. *World Trade Organization...* . Washington DC: WTO, 2009. 8 s. ISBN 978-92-870-3418-2

Elektronické dokumenty:

1. COOPER, W.H. 2008. *CRS Report for Congree: Russia 's Accession to the WTO*. Congressional Research Service. január 2008. Dostupné na internete: <http://www.harrimaninstitute.org/MEDIA/01710.pdf>

2. INTERNATIONAL INTELLECTUAL PROPERTY ALLIANCE. 2010. *Special 301 Report on Copyright Enforcement and Protection*. Dostupné na internete: http://www.iipa.com/2010_SPEC301_TOC.htm
3. JENSEN – RUTHERFORD – TARR. 2004. *Telecommunication Reform within Russia's Accession to the WTO*, World Bank Policy Research Working Paper No. 3501. 115 s. Dostupné na internete: <http://ssrn.com/abstract=654567>
4. KUCHINS – BEAVIN – BRYNDZA. 2008. *Russia's 2020 Strategic Economic Goals and the Role of International Intergation*. Washington DC : Center for Strategic and International Studies, 2008. 11s. Dostupné na internete: <http://csis.org/publication/russias-2020-strategic-economic-goals-and-role-international-integration> Russian's economic goals 2020
5. OECD. 2004. *Enhancing Market Openness Through Regulatory Reform: OECD Review of Regulatory Reform*. OECD, 2004. 108 s. Dostupné na internete: www.oecd.org/dataoecd/16/37/36303670.pdf
6. OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. 2006. *Bilateral Negotiations on Russia's Accession to the World Trade Organization, Agriculture Goods Market Access*. 2006-11-19. Dostupné na internete: <http://www.usrcne.org/news2.phtml?m=266>
7. OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. 2009. *Priority Watch List*. 2009-04-30. Dostupné na internete: <http://www.ustr.gov/sites/default/files/Priority%20Watch%20List.pdf>
8. SIMOLA, H. 2009. *Protectionist Pressures Growing Also in Russia : Expert view*. Helsinki: Institute for Economies in Transition, BOFIT, 2009-02-27. 2 s. Dostupné na internete: www.bof.fi/NR/rdonlyres/44296FDE-26CE.../focus0309e.pdf
9. SOMERS, A.B. 2006. *Results of Bilateral Negotiations and Russia's Accession to the WTO*. 2006-11-21. USRCCNE. 40 s. Dostupné na internete: <http://www.usrcne.org/news2.phtml?m=266>
10. ŠRANK – NEMČÍK – JAMRICH - BÓK: *Základná informácia o teritóriu 2009*, Veľvyslanectvo SR v Ruskej Federácii, OBEO, 9/2009. 32 s.
11. STERN, R. M. 2002. *An Economic Perspective on Russia's Accession to the WTO*. Michigan: The William Davidson Institute at the University of the Michigan Business School, 6/2002. 89 s.

12. RAUTAVA, J. 2006. *Bofit Russia Review*, Helsinki : Bank of Finland, 2006. 9 s. Dostupné na internete: www.bof.fi/NR/rdonlyres/A2301698-C235-4AAA-B30D.../BRR2006.pdf
13. RUSSIAN CUSTOMS SERVICE. 2003. *The Customs Code of the Russian Federation*. 4/2003.]. Dostupné na internete: http://www.customs.ru/tk_en/
14. TARR, D. 2007. *Russian WTO Accession: What Has Been Accomplished, What Can be Expected* : Policy Research Working Paper 4428. Washington DC: The World Bank. 18 s.
15. UNCTAD. 2009. *World Investment Prospects Survey 2009-2011*. Ženeva: OSN. 7 s. Dostupné na internete: http://www.unctad.org/en/docs/diaeia20098_en.pdf
16. VÝBOR PRE MEDZINÁRODNÝ OBCHOD. 2006. *Štatút trhového hospodárstva a Čínska ľudová republika: Správa pre poslancov*. Európsky parlament, 2006-01-16. 3 s.
17. WTO. 2009. *Annual Report 2009*. Ženeva: Centre William Rappard, 2009. 128 s. ISBN: 978-92-870-3680-3
18. WTO. 2009. *Intellectual Property: protection and Enforcement*. 2009.. Dostupné na internete:http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm7_e.htm
19. Zbierka zákonov č. 152/2000. Dohoda o založení Svetovej Obchodnej Organizácie. s. 1748.
20. ZASTUPITEĽSKÝ ÚRAD ČR V MOSKVE. 2010. *Souhrnná teritoriální informace*. 2010-03-31. Dostupné na internete: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-investicni-klima/9/1000580>
21. YUDAEVA, K. 2006. *Telecommunications Reform*. Washington DC : World Bank. 2006. Dostupné na internete: <http://www.worldbank.org/html/prddr/trans/julaugsep03/pgs23-24.htm>

Články v časopisoch

1. BEDNÁR, M. 2009. *Globálna finančná kríza a jej dopady na Rusko a Čínu*. In *Ares*. 2009.01.12. Dostupné na internete: http://www.projectares.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=1204&Itemid=420
2. BROADMAN, H. 2004. *Global Economic Integration: Prospects for WTO Accesion and Continued Russian Reforms*. In *The Washington Quarterly*. ISSN: 0163-660X, 2004, vol. 27, no. 2, s. 79-98
3. CHULSU, K..1996. Process of the accession to the World Trade Organization. In *East Asia*. Sprinter Netherlands. ISSN: 1096-6838, 1996, vol. 15, no. 3, s. 4-13

4. GRAHAM, J. 2009. *Russia Scrap WTO customs union bid*. In Financial Times. 2009-10-15. Dostupné na internete: <http://www.ft.com/cms/s/cd78250c-b9b2-11de-a747-00144feab49a>
5. JG. 2009. *Rusko a Bielorusko budú bojovať proti kríze spoločne*. In E-Trend. 2009-02-04. Dostupné na internete: <http://ekonomika.etrend.sk/svet/rusko-a-bielorusko-budu-bojovat-proti-krize-spolocne.html>
6. KENISARIN – ANDREWS-SPEED. 2008. *Foreign Direct Investment in Countries of the Former Soviet Union: relation to governance, economic freedom and corruption perception*. In *Communist and Post-Communist studies*. ISSN: 0967-067X, 2008, vol. 41, no. 3. s. 301-316
7. KRAJČÍKOVÁ, J. *Ekonomická situácia v Ruskej Federácii* In *E-polis.cz*. 17 sept. 2007. Dostupné na internete: <http://www.e-polis.cz/ekonomie/198-ekonomicka-situacia-v-ruskej-federacii.html>. ISSN 1801-1438
8. PRESSBURG, A.P. 18.12.2008. *Rusko a Čína posilňujú na zadnom dvore USA*. In *E-Trend*, 2008. Dostupné na internete: <http://www.etrend.sk/ekonomika/svetova-ekonomika/rusko-a-cina-posilnuju-na-zadnom-dvore-usa/153217.html>
9. PRESSBURG, A.P. 2008. *Putin vidí Rusko medzi najsilnejšími ekonomikami*. In *E-Trend*, 2008. Dostupné na internete: <http://ekonomika.etrend.sk/svet/putinova-volba.html>
10. SCHÖNWIESNER, R. 2001. *Vstupu Číny a Taiwanu predchádzali dlhé komplikované rokovania*. In *E-Trend*. 2001-12-05. Dostupné na internete: <http://ekonomika.etrend.sk/svet/vstupu-ciny-a-taiwanu-predchadzali-dlhe-komplikovane-rokovania.html>
11. SME. 2010. *Čína sa vlani stala najväčším svetovým exportérom*. In *Sme*. 2010-01-07. Dostupné na internete: <http://ekonomika.sme.sk/c/5181116/cina-sa-vlani-stala-najvacsim-svetovym-exporterom.html>
12. Vladimir Putin, “*Poslanie Presidenta RF V.V. Putina Federal’nomu Sobraniuu Rossiiskoi Federacii*” (Prejav prezidenta V.V. Putian pred federálnym zhromaždením RF), *Rossiskaya Gazeta*, April 19, 2002

Elektornicé zdroje:

1. ECONOMY WATCH. 2005. *Tax Reform in Russia*. 2005. Dostupné na internete: <http://www.economywatch.com/tax/russia/reform.html>
2. EURACTIV. 2008. *Ukrajina vstúpila do WTO*. In *Euractiv*. 2008-02-07. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/ukrajina-vstupila-do-wto>

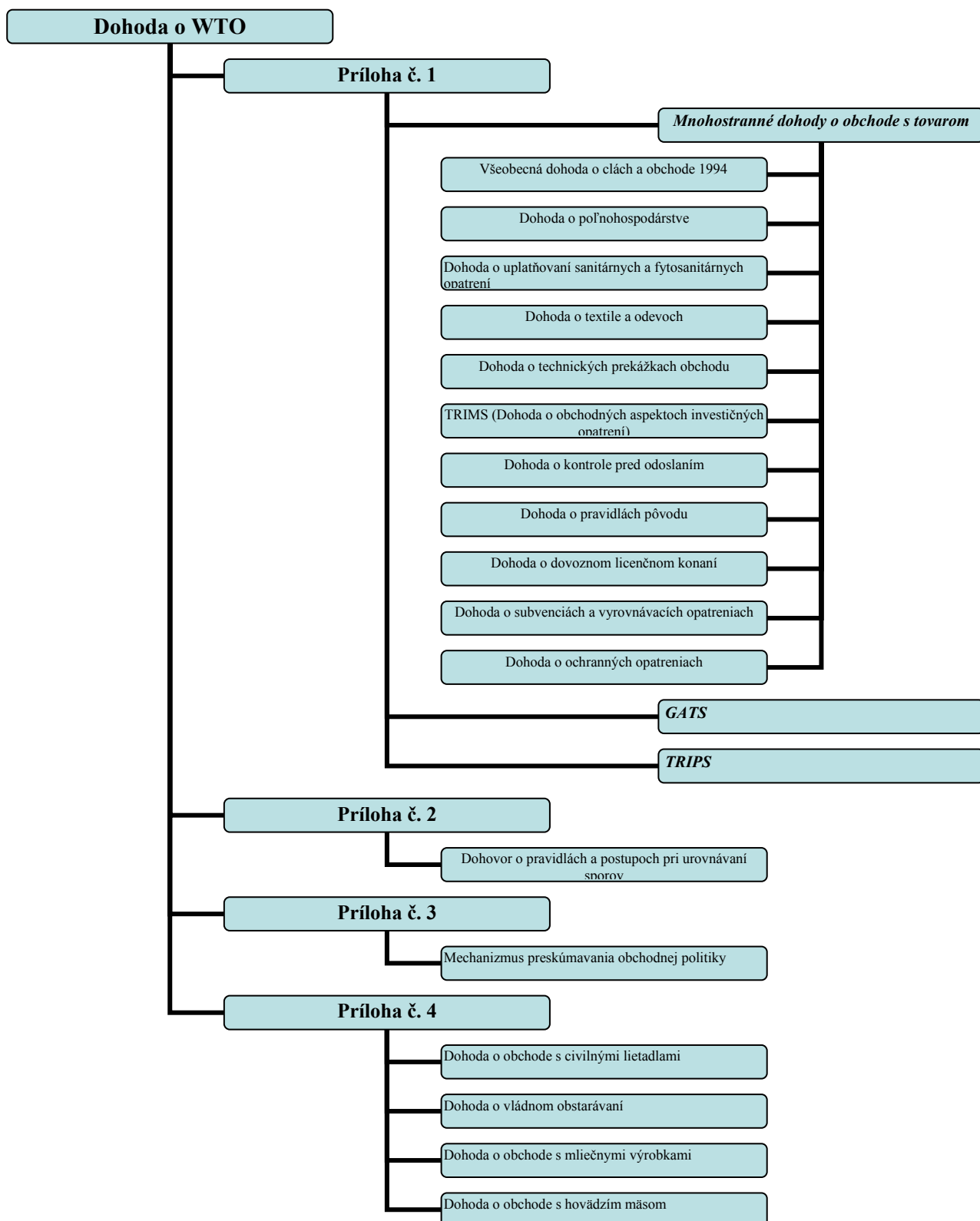
3. EURACTIV. 2009. *Súčasne platná dohoda pre spoluprácu EÚ a Ruska postačuje*. 2009-04-22. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/interview/andrej-zagorski-sucasne-platna-dohoda-pre-spolupracu-eu-a-ruska-postacuje-012691>
4. EURÓPSKA KOMISIA. 2009. *EÚ a Rusko dosáhly pokroku v jednaní o vstupe do WTO*. 2009-04-06. Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/09876_cs.htm
5. EURUNION. 2004. *Russia's WTO Accession: EU and Russia Conclude Bilateral Deal Opening Way for Russia to Join WTO*. 2004-05-21. Dostupné na internete: <http://www.eurunion.org/news/press/2004/20040083.htm>
6. FINNISH FOREST INDUSTRIES FEDERATION. 2009. *Higher Export Duties for Russian Timber*. 31.12.2009. Dostupné na internete: <http://www.forestindustries.fi/infokortit/russianwood/Pages/default.aspx>
7. HLAS RUSKA. 2010. *Rusko, Bielorusko a Kazachstan odsúhlasili colný sadzobník*. 2010-02-27. Dostupné na internete: <http://slovak.ruvr.ru/2010/02/27/4882375.html>
8. MH SR. 2009. *Služby*. 3/2009. Dostupné na internete: <http://www.economy.gov.sk/ciele-a-principy-6613/128298s>
9. NBS. 12/2008. *Svetová obchodná organizácia*. 2008. Dostupné na internete: <http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/medzinarodne-vztahy/svetova-obchodna-org>
10. OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVES. 2010. *Russian Federation*. 2010-04-25. Dostupné na internete: <http://www.ustr.gov/trade-agreements/wto-multilateral-affairs/wto-accessions/russian-federation>

Zborníky

1. BRABANT, J.M. 1989. The Soviet Union in the GATT? A plea for reform. *In The International spectator*. 1989, vol. 24, no. 2, s. 72-93. ISBN:1751-9721
2. VASTINE - BOB – GOLOLOBOV. 2003. Moscow and WTO: A Unique Chance to Modernize Russia. *In European Affairs*. 2003, vol. 4, no. 1, s. 15-19. ISBN:1980-5467

Zoznam príloh

Príloha 1.: Zmluvný systém WTO

Príloha 2.: Vývoj základných makroekonomických ukazovateľov za 2007- 1.pol. 2009

Ukazovateľ	2007	2008	1. pol. 2009
Rast HDP v %	8,1	5,6	-10,9
HDP	108,1	105,6	89,9
Inflácia (spotrebné ceny)	111,9	113,3	107,4
Nezamestnanosť	6,1	6,4	8,6
Priemyselná výroba	106,3	102,1	85,2
Poľnohospodárstvo	103,3	110,8	100,9
Stavebníctvo	118,2	112,8	80,7
Investície do fixného kapitálu	121,1	109,1	97,2
Reálne mzdy	116,2	109,7	97,2
Maloobchod	115,2	113,0	97,0
Služby (platené)	107,1	104,9	96,6
Export (bežné ceny)	116,8	132,8	125,5
Import (bežné ceny)	136,0	130,4	82,2
Devízové rezervy (vrátane zlata)	478,8	427,1	412,6
Priemerná cena ropy „URAL“, USD/barel	63,9	94,4	50,8

Zdroj: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rusko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000580/#sec1>

Príloha 3: Teritoriálna štruktúra ZO RF v roku 2009

Export	(v mld. \$)	Import	(v mld. \$)
Holansko	36,3	Čína	22,8
Taliansko	25,1	Nemecko	21,2
Nemecko	18,7	USA	9,2
Čína	16,7	Francúzsko	8,4
Turecko	16,4	Taliansko	7,9
Poľsko	12,5	Poľsko	4,2
USA	9,2	Holansko	3,6
Francúzsko	8,7	Turecko	3,2